Informační technologie
prostor pro ženy

A. Jachanová Doleželová, K. Fialová, L. Hozová, J. Konečná,
M. Kristová, L. Sokačová, M. Tichý, A. Valouchová, L. Zemanová.

Tato publikace vychází v projektu „Společnost přátelská rodině", který je realizován Sítí mateřských center a Gender Studies, o.p.s.
Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

www.jaknaIT.cz

esf

SÍŤ MATEŘSKÝCH CENTER®

GENDER STUDIES

Tato publikace vychází v projektu „Společnost přátelská rodině“,
který je realizován Sítí mateřských center a Gender Studies, o.p.s.
Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Informační technologie – prostor pro ženy

Vydává Síť MC v ČR a Gender Studies, o.p.s. v roce 2007.

Síť MC v ČR, Hradební 3, 110 00 Praha 1.
Gender Studies, o.p.s., Gorazdova 20, 120 00 Praha 2.

http://www.jaknaIT.cz
http://www.genderstudies.cz
http://www.materska-centra.cz

Evropský sociální fond napomáhá rozvoji zaměstnanosti podporou zaměstnatelnosti, podnikatelského ducha,
rovných příležitostí a investic do lidských zdrojů.

Editorka: Linda Sokačová
Autoři a autorky: A. Jachanová Doleželová, K. Fialová, L. Hozová, J. Konečná, M. Kristová, L. Sokačová, M. Tichý, A. Valouchová, L. Zemanová.
Jazykové korektury: Alena Králíková

ISBN: 978-80-86520-00-1

Obsah

Předmluva

I. Co jsou informační a komunikační technologie?

Co je ICT?

Ženy a informační technologie: *K. Fialová*

Ženy profesionálky v IT: *M. Kristová*

Jak vypadá práce programátorky?
Setkání s Evou Quaiserovou – programátorkou Java: *M. Kristová*

Bezpečnost a ochrana soukromí při práci s PC a internetem: *M. Tichý*

Ochočte si technologie! Násilí na ženách a informační technologie: *K. Fialová*

II. Informační a komunikační technologie v praxi

Flexibilita a informační a komunikační technologie
jsou budoucnost pracovního trhu: *A. Jachanová Doleželová*

E-learning -
jedna z forem vzdělávání rodičů na mateřské či rodičovské dovolené: *A. Jachanová Doleželová*

Pracovat můžete i z domova (teleworking): *L. Sokačová*

Bez počítače by to nešlo…případová studie společnosti Scio: *A. Valouchová*

Počítač a mobilní telefon usnadňují návrat do pracovního života –
rozhovor s J. Polákovou: *L. a S. Sokačovy*

jaknaIT.cz: Celoživotní vzdělávání rodičů na mateřské a rodičovské dovolené: *L. Sokačová*

Postoje účastnic kurzů jaknaIT.cz k ICT: *M. Kristová*

E-learning v praxi: *L. Sokačová*

Zpět do práce: *M. Dvořáková*

SUPORT – program podpory vzdělávání žen pečujících o děti do 15 let: *B. Bocian*

III: Podnikání, fundraising a ICT

Co musíte udělat, když se rozhodnete podnikat?: *J. Konečná*

E-business: podnikání po internetu: *L. Sokačová*

Sociální podnikání: *L. Sokačová*

Lidé jsou klíč. Co jsou to evropské sociální fondy?: *L. Zemanová*

Jak napsat projekt nejen do strukturálních fondů: *L. Zemanová*

Jak na fundraising: *L. Hozová*

Úvodní slovo Rút Kolínské

Jako malé dítě mne přitahovalo vyprávění o tom, jak se změnil život pračlověka, když začal používat pazourek jako nůž, nebo když se naučil rozdělávat a používat oheň. Teprve později jsem začala vnímat souvislost pazourku a dnešních technologií, jak každý nový velký ale i drobný objev mění život člověka, otevírá nové možnosti, ulehčuje každodenní život a s objevem přenosu informací virtuálními cestami usnadňuje spojení se světem bez rozdílu vzdáleností.

Dnes mne fascinuje především to, že nemusíte porozumět technologii a přesto ji můžete používat. Sama jsem ustrnula u kelímků od Pribináčku propojených provázkem (tam je přenos slov alespoň trochu uchopitelný), přesto krok za krokem pronikám do moderních informačních a komunikačních technologií, učím se je používat a využívat.

Stačí se ohlédnout o pár let zpět a porovnat spolupráci mateřských center. V dobách, kdy internetové propojení patřilo k nedostupnému luxusu, nebylo sdílení zkušeností a předávání informací jednoduché. Ty tam jsou časy pracného nadepisování obálek! Dnes stačí jeden klik a do jednotlivých mateřských center letí novinky.

Ostatně i díky možnosti elektronické komunikace se podařilo rozšířit služby Sítě mateřských center do jednotlivých krajů. Po vlnách éteru putují pracovní pokyny směrem ke krajským koordinátorkám a výsledky práce zase od nich zpět. Sedíme každá ve své domácnosti v různých koutech naší země, přesto jsme v těsném kontaktu. A navíc mnohým z nás ve vedlejší místnosti sladce spí spokojené dítě.

Moderní technologie přinášejí nové možnosti nejen v komunikaci, ale i v podobě nových forem zapojení na trhu práce. I když pohled na obrazy starých mistrů vyvolává otázku, nakolik například propojení práce matky s péčí o dítě lze novou formou nazývat. Na výjevech pracovních scén můžeme totiž vidět matky s dětmi, jak se zcela přirozeně podílejí na práci.

V dnešní nabídce informačních a komunikačních technologií spatřuji velkou výzvu pro zaměstnavatele i rodiče, především matky malých dětí. Záleží na nás, zda se nám podaří vyjít z téměř totální izolace matky a dítěte od společnosti. Cesty, které se před námi otevírají, však vyžadují naši náklonnost a stálé zdokonalování v dovednostech ICT.

Pochopení a uchopení nových forem zaměstnání potřebují i zaměstnavatelé. Na tomto poli přetrvávají mnohé dosud nepřekonané představy o jakési méněcennosti matek, které pečují o malé děti. Rodičovské kompetence získané během „managementu malého podniku", jakým se rodina stává, tak zatím trpělivě čekají na své širší uplatnění.

O to více si ceníme příkladů průkopnických zaměstnavatelů, kteří pochopili přínos takových forem práce, jako jsou částečné a sdílené úvazky, nebo práce z domova. Rozšiřují tak řady těch, kdo se snaží, aby naše společnost byla přátelská rodině.

Závěrem se neubráním vyslovení naděje, že nové formy zaměstnání otevírají i možnosti zapojení otců do péče o děti a rodinu. Věřím, že i oni jich budou stále více využívat. Na Světovém ekonomickém fóru v Davosu zaznělo právě z úst mladých začínajících podnikatelů, že za největší překážku ve svém podnikání považují obavy z dobrého slaďování profesního a rodinného života, a chtějí hledat možnosti změn v zaběhaných představách přepracovaných mužů, kteří už nemají sil na život vlastní rodiny.

Těším se, že tato publikace přispěje ke změnám, které učiní trh práce přátelským rodině.

Rút Kolínská
Praha 22.7.2007

Poznámky

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v rukou právě držíte jednu z prvních publikací o informačních a komunikačních technologiích (ICT) a ženách v České republice, kterou pro Vás společně připravily Gender Studies, o.p.s. a Síť mateřských center. Najdete v ní informace o tom, co vlastně ICT jsou a proč jsou v současnosti skloňovány ve všech pádech. Představíme Vám také jejich využívání v praxi neziskových organizací i firem. ICT totiž velkou měrou přispívají ke slaďování osobního a pracovního života – právě ony umožňují pracovat z domova a přitom zůstat v úzkém kontaktu s kolegy a kolegyněmi v práci a předávat všechny potřebné informace a dokončené úkoly včas.

Počítač a internet také otevřely nový prostor pro rozvoj podnikání. Určitě jste si již někdy vybrali a objednali zboží v internetovém obchodě. Je to levnější a pohodlné. Pohodlné může být i vaše podnikání po internetu – pracujete z domova a volíte si pracovní dobu podle vlastních potřeb. I na toto téma se zaměřuje jedna z kapitol publikace: navíc Vám přináší základní informace o evropských strukturálních fondech, odkud můžete získat finanční zdroje pro podnikání.

Věřím, že Vás publikace zaujme a naleznete v ní nové pohledy na trh práce a podnikání v České republice.

Linda Sokačová – Gender Studies, o.p.s.

Kapitola první:

Co jsou informační a komunikační technologie?

www.jaknaIT.cz

Co jsou informační a komunikační technologie?

Co je ICT?

Information and Communications Technologies - Informační a komunikační technologie

Informace a komunikace jsou nedílnou součástí naší společnosti. Každý člověk má mít přístup k informacím a právo na svobodný názor a vyjadřování, které zahrnuje také právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat myšlenky a informace prostřednictvím jakéhokoliv média bez ohledu na hranice státu.

Informační a komunikační technologie se skládají z technologií a nástrojů, které lidé používají ke sdílení, distribuci a sběru informací a ke komunikaci mezi sebou prostřednictvím počítačů nebo počítačových sítí. Příručka pro začátečníky v oblasti ICT a souvisejících politikách (ICT Policy: A Beginner's Handbook) publikovaná mezinárodní sítí Asociací pro progresivní komunikaci (APC) rozděluje nové informační a komunikační technologie do těchto kategorií:

- informační technologie využívající počítače, které se staly nezbytnou součástí moderní společnosti v oblasti zpracování dat a které umožňují rychle a přesně nakládat s poměrně velkým množství dat
- telekomunikační technologie: telelefon, fax, radiové a televizní vysílání
- síťové technologie: nejznámější sítí je internet - rozšířila se do oblasti mobilních telefonů, VOIP (Voice Over Internet Protocol Telephony - telefonování přes internet), satelitní komunikace atp.

Rychlý vývoj těchto technologií odboural hranice mezi informacemi, komunikací a různými typy médií. Termín ICT v sobě již zahrnuje jak tyto technologické inovace, tak i postupné splývání (konvergenci) informací a komunikace. Zrychlující se sbližování telekomunikací a multimediálního vysílání (nejčastěji kombinujícího obraz se zvukem a textem) s informačními a komunikačními technologiemi je hybnou silou, která stále více mění různé aspekty našeho života, včetně způsobů šíření znalostí, sociální interakce, ekonomických a obchodních praktik, politické angažovanosti, přístupů ke vzdělání, ale i trávení volného času a zábavy. Tento proces transformuje náš svět v tzv. informační či znalostní společnost. Internet je pak nejkomplexnějším představitelem tohoto technologického vývoje.

Informační a komunikační technologie mají potenciál upevnit rovnost pohlaví a posílit politické a společenské postavení žen. To však pouze za předpokladu, že politiky ICT, aplikace a regulační rámce budou stejnou měrou zohledňovat uživatelské potřeby a podmínky pro připojení jak mužů, tak žen.

Ačkoli elektronická média v současnosti ve velké míře nahrazují staré technologie, řada kultur nadále pokračuje i v tradičním uchovávání, zaznamenání a předávání informací prostřednictvím mluvených projevů, divadelních her, obrazů a hudby. V mnoha případech jsou nové ICT technologie používány k rozšíření a obohacení těchto tradičních podob komunikace. ICT je proto v širším kontextu možné chápat jako technologie obsahující „staré" i nové formy komunikace a zpracování informací.

Překlad Alexandra Jachanová Doleželová.

Poznámky

Ženy a informační technologie

Kateřina Fialová – APC WNSP

Proč tolik rozruchu kolem informačních a komunikačních technologií?

Informační a komunikační technologie se stávají neodmyslitelnou součástí našich každodenních životů. Řada z nás začíná den sledováním zpráv v radiu, televizi nebo na internetu, pak běžíme do práce, kde nás čeká počítač a seznam nevyřízené elektronické pošty. V průběhu dne komunikujeme prostřednictvím mobilních telefonů s dětmi, partnerem a dalšími příbuznými. Mimo pracovní dobu pak znovu usedáme k internetu, abychom ověřili stav bankovního účtu, zjistili informace o pracovních nabídkách či dopravních spojích nebo si doplnili znalosti v oblasti našich profesních i osobních zájmů, případně o možné léčbě zdravotních problémů. Vedle zprostředkovávání běžné komunikace poskytují informační technologie i nové příležitosti v oblasti ekonomických aktivit a zaměstnání, zlepšují dostupnost zdravotní péče a vzdělání a zjednodušují styk občanů s úřady.

Zejména nové informační komunikační technologie jako mobilní telefon či internet se stávají účinným nástrojem k překonání sociální izolace a vytváření nových příležitostí pro handicapované, sociálně slabé a další marginalizované skupiny znevýhodněné na základě věku, bydliště (např. obyvatelé malých vesnic), příslušnosti k etnické či sexuální minoritě, nebo sociálního statusu (např. matky na mateřské/ rodičovské dovolené). V České republice existuje řada inovativních internetových projektů zaměřujících se na znevýhodněné skupiny, například projekt EVYNA nabízející online vzdělávací kurzy pro ženy vracející se na trh práce po rodičovské dovolené[1], internetové romské rádio Rota[2] nebo Knihovna digitálních dokumentů provozovaná Sjednocenou organizací nevidomých a slabozrakých, která zpřístupňuje tištěné knihy, časopisy a texty zrakově postiženým.[3]

Zdravotně postižení a internet

„Jsem matkou postiženého syna ... [a] právě pro nás je internet velikou pomocí... Pokud chceme pro své dítě něco udělat a poskytnout mu náležitou péči, musíme být neustále informováni o všem, co se nás a našeho dítěte nějakým způsobem týká. Internet nám umožňuje získat podrobnější informace o diagnóze a sociálních službách. Díky internetu nežijeme v izolaci a nevědomosti, ale máme neustálý přísun aktuálních informací."

Lenka Štolfová: Internet a můj handicap – 2005, www.helpnet.cz

Často je také zmiňován tzv. demokratizační aspekt nových informačních technologií a jejich potenciál posílit transparentnost a zodpovědnost jednotlivých vlád vůči občanům. V neposlední řadě informačních technologie podporují propojování jedinců i skupin a povzbuzují aktivní zapojování občanů do veřejného života i rozhodování. Mezinárodní ženské hnutí patřilo mezi jedno z prvních využívajících internet ke komunikaci, vytváření koalic a distribuci informací. Důkazem mohou být četné online projekty ženských nevládních organizacích v ČR, například první feministický informační server Feminismus.cz[4], GITA - Genderová tisková a informační agentura[5], nebo online poradna pro rodiče provozovaná sdružením APERIO.[6]

Poznámky

1 Stránky projektu EVYNA: http://evyna.pef.czu.cz

2 Stránky rádia Rota: http://www.dzeno.cz

3 Stránky Knihovna digitálních dokumentů: http://www.kdd.cz

4 Stránky projektu Feminismus.cz: http://www.feminismus.cz

5 Stránky projektu GITA:http://www.ta-gita.cz

6 Stránky online poradny pro rodiče: http://www.aperio.cz/poradna/index.shtml

Co jsou to informační a komunikační technologie?

Informační a komunikační technologie – v českém kontextu se více používá zkrácený termín **informační technologie** (IT) – označují širokou škálu technologií, služeb a nástrojů používaných ke sdílení, šíření, vyhledávání i zpracování informací a vzájemné komunikaci. V současné době se do popředí společenského zájmu dostávají tzv. nové informační technologie – internet, mobilní telefon, digitální televize – které k přenosu informací využívají výpočetní techniku.

Zejména internet bývá často spojován s přívlastky „revoluční, radikální či transformační". Revolučnost daného informačního a komunikačního nástroje spočívá především v jeho rozšířenosti (díky relativně nízké ceně a snadnému ovládání), interaktivitě (tj. divák, čtenář nebo posluchač je nejen příjemcem informace, ale i spolutvůrcem obsahu), poměrně velké technické variabilitě umožňující například kombinovat obraz se zvukem i slovem, a v neposlední řadě dynamice dalšího rozvoje.

S pronikáním nových IT do nejrůznějších aspektů našeho života, včetně způsobů šíření znalostí, sociální interakce, ekonomických a obchodních praktik, politické angažovanosti, přístupů ke vzdělání nebo trávení volného času, se také objevuje pojem **informační společnost**. Ten má zdůraznit fakt, že vedle otázek technických musí být řešeny i nesmírně důležité otázky z oblasti etiky, morálky, politiky, práva apod., obecně celé široké spektrum možných dopadů na lidskou společnost.[7] Rozšíření IT do oborů bankovnictví, zdravotnictví či školství a technologicky snadná archivace a propojování dat například zvyšují riziko zneužití osobních informací a narušení soukromí za účelem sledování obchodního, politického nebo sociálního chování jednotlivců nejen komerčními subjekty, ale třeba i zaměstnavateli a státními úřady. Nové IT také přinesly další impulsy do debat kolem práva na informace, svobody projevu nebo duševního vlastnictví.

Lze v době informační společnosti chatování považovat za nevěru?

„Mám RS [roztroušenou sklerózu] již 20 let, vyzkoušela jsem mechanický vozík, chodím o francouzských holích. Tak to by ještě nebylo tak hrozné. Dík RS mi sex příliš mnoho neříká a to i přesto, že doma mám manžela, který má své potřeby, ostatně jako každý zdravý chlap. Ze mě se stala stíhačka. Kde jsi byl, s kým jsi byl atd. Na nevěru jsem mu přišla a bylo hůř! Ovšem jen do té doby, kdy jsem zabrousila na chat. Tak teď se krásně bavím, jsem mu po netu nevěrná, je to super a všem to doporučuji. Je ze mě opět příjemná a milující manželka."

Lída K.: Internet a můj handicap – 2005, www.helpnet.cz

Potenciální příležitosti a rizika informační společnosti pro ženy: pro koho, proč a do jaké míry jsou nové informační technologie přínosem?

Ať už jsme uživateli nových IT nebo se jejich používání z nejrůznějších důvodů vyhýbáme, informační společnost ovlivňuje naše životy stále více. Do jaké míry bude tento vliv pozitivní nebo negativní záleží nejen na našich znalostech, dovednostech a preferencích, ale také na pohlaví, etnické příslušnosti, věku, příjmech, vzdělání nebo geografické lokaci.

V tomto kontextu je možné setkat se s termínem **digitální propast** (digital divide) odkazujícím na prohlubující se rozdíly mezi vítězi a poraženými v informační společnosti. Jedná se jak o otázky přístupu k novým IT, tak i nepoměr v rozhodovacích pravomocích a kontrole nad směřováním nových investic, vývojem nových aplikací nebo tvorbou obsahu. Na globální úrovni jde zejména o rozdíly mezi regiony a státy v přístupu k telekomunikační infrastruktuře a v jejich vlivu na formování politického i ekonomického prostředí. Především země ekonomického Jihu mají omezené možnosti zapojit se do mechanismů informační ekonomiky a jsou v důsledku mezinárodní dělby práce dále ekonomicky znevýhodňovány.

7 Zdroj: ČSÚ, Vysvětlení pojmů a souvislostí, Česká republika na cestě k informační společnosti ve světle statistických čísel a v mezinárodním srovnání

Poznámky

Přestože dostupnost IT je vnímána jako problém spíše rozvojových zemí, dotýká se i mnoha obyvatel v ČR. Na lokální úrovni se jedná o rozdíly v přístupu k přínosům informační společnosti mezi příslušníky jednoho státu nebo komunity. Ty zpravidla vedou k dalšímu prohlubování sociální stratifikace. Mezi znevýhodněné skupiny patří především handicapované ženy a ženy nad 55 let, nízkopříjmové skupiny, tedy např. svobodné matky nebo nezaměstnané ženy, ženy z etnických menšin – tj. romské ženy a imigrantky, a ženy žijících v menších obcích. Rizikem je, že tyto skupiny mohou být vyloučeny nejen z přístupu k novým IT, ale i společnosti v širším měřítku.

Nové IT mohou také přispět k narovnání či prohloubení dosavadních nerovností mezi ženami a muži. Následující stránky proto poukazují na některé potenciální příležitosti a rizika informační společnosti pro ženy. Mezi otázky, jež text řeší, patří: *Proč ženy v ČR stále zaostávají za muži v počítačových a internetových dovednostech, přestože obě pohlaví dosahují přibližně stejné úrovně vzdělání? Je otázka zajištění rovného přístupu žen k internetu stále aktuální i v ČR? Do jaké míry jsou priority a potřeby žen zohledňovány při vývoji a adaptaci počítačových programů nebo vývoji nových IT nástrojů? Ke komu zvláště promlouvá obsah internetu? Je práce na dálku přes počítač skutečně výhodnou volbou pro ženy? Proč je důležité, aby se ženy podílely na vytváření tzv. informačních a komunikačních politik? Regulovat nebo neregulovat pornografii na internetu?*

Dostupnost informačních technologií

Překonání izolace, udržení si kontaktu s oborem nebo usnadnění styku s úřady jsou jen několik z mnoha výhod nových IT pro matky na mateřské či rodičovské dovolené. Zejména v menších obcích však pro ženy - s ohledem na jejich rodinné povinnosti - může být problém vůbec získat přístup k internetu. Ve venkovských oblastech velmi často není k dispozici cenově dostupný internet pro připojení v domácnosti a jedinou možností nadále zůstává veřejný internet v knihovně s otevírací dobou maximálně do 18:00 hodin. Pokud se i tak matkám podaří získat přístup k počítači a internetu, nemusí najít potřebné informace například o léčbě zdravotních problémů svého dítěte, protože u jediného volného počítače se zasekává klávesnice, vybraný webový prohlížeč má navigaci pouze v angličtině nebo jsou zkrátka ztraceny v záplavě internetového obsahu. Technické problémy, nedostatečná infrastruktura, vysoká cena IT, psychologické zábrany i nedostatečné technické dovednosti patří mezi často jmenované bariéry využitelnosti nových IT pro ženy.

Dostupnost IT je určena nejen fyzickými a ekonomickými možnostmi získat přístup k počítači, internetu nebo mobilnímu telefonu (tzv. infrastrukturou), ale i jazykovými, technickými, komunikačními a dalšími dovednostmi (tzv. informační gramotností) uživatelů a uživatelek. Ty nám umožňují najít potřebné informace a služby a aplikovat je v našem lokálním kontextu.

Neméně důležitou roli ve využitelnosti nových IT hraje cenová a jazyková dostupnost softwaru nebo počítačových programů (např. Word nebo OpenOffice), včetně jejich uživatelské podpory. Stejně tak významný je faktor, čí priority a potřeby jsou zohledňovány při vývoji a adaptaci počítačových programů. V souvislosti s cenovou dostupností, lokalizací a adaptací počítačových programů pro specifické potřeby různých skupin je často zmiňován tzv. **svobodný software** (Free and Open Source Software), který je postaven na třech pilířích: otevřeném kódu, otevřených standardech a otevřeném obsahu. Z principů svobodného softwaru vychází například operační systém UBUNTU[8], internetový prohlížeč FireFox[9], nebo již zmíněný kancelářský balík OpenOffice[10].

Vzdělávání a rozvoj IT dovedností

Ve světovém měřítku je poměrně známý fakt, že ženy tvoří většinu populace s omezeným přístupem k základnímu vzdělání (UNESCO uvádí, že ženy tvoří 64% ze 781 milionů lidí bez základního vzdělání)[11]. Přitom podle průzkumů Evropské unie[12] je právě vzdělání vedle výše příjmů jedním ze zásadních faktorů ovlivňujících

Poznámky

8 České stránky projektu: http://www.ubuntu.cz

9 České stránky projektu:http://firefox.czilla.cz

10 České stránky projektu:http://www.openoffice.cz

11 http://www.uis.unesco.org/ev.php?URL_ID=6401&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201 (naposledy navštíveno 5.6.2006)

12 viz. http://www.sibis-eu.org/statistics/data/9-73.htm (naposledy navštíveno 5.6.2006)

dostupnost nových IT a aktivní účast v informační společnosti. Přestože ženy a muži v ČR dosahují přibližně stejné úrovně vzdělání, ženy za muži v počítačových a internetových dovednostech stále zaostávají.

Počítačová a informační gramotnost v ČR

Z výsledků průzkumu počítačové a informační gramotnosti[13] iniciovaného v roce 2005 Ministerstvem informatiky vyplynulo, že nejlépe zvládají práci s počítačem muži do 35 let s vyšším vzděláním bydlící v obcích nad 20 000 obyvatel. Podle dalšího průzkumu Ministerstvo vnitra ČR mezi hlavní skupiny, které projevují malou míru informovanosti, patří nezaměstnaní, učni, a ženy v domácnosti. Většina osob z těchto typových skupin nebyla alespoň částečně obeznámena například o zákonu o svobodném přístupu k informacím či o tom, kde hledat informace potřebné pro jednání s úřady.

Zdroj: Ministerstvo vnitra a společnost STEM/MARK - „Analýza a průzkum, sledování trendů v oblasti veřejných informačních služeb" (2003), Ministerstvo informatiky a společnost STEM/MARK - „Výzkum informační gramotnosti" (2005)

Příčiny je nutné hledat zejména v sociálních a strukturálních faktorech. Někteří odborníci poukazují na psychosociální bariéry a výchovu chlapců a dívek, kdy chlapci jsou ve většině kultur od raného dětství vedeni k technologiím a potřebě pochopit, jak přístroje kolem nich fungují. Dívky stejné socializační procesy učí roli technických antitalentů, které ústí v pozdějším věku v nezájem až strach z technologií, včetně IT.[14]

Zkušenosti z různých iniciativ také upozorňují na nevhodné pojetí vzdělávacích programů a kurzů pro ženy. Pozitivním příkladem mohou být například bezplatné IT kurzy pořádané Sítí mateřských center a Gender Studies v projektu *Společnost přátelská rodině*. Kurzy jsou zaměřeny na specifickou skupinu žen a vycházejí z průzkumu jejich zájmů a potřeb. Tým školitelek prezentuje ženám na mateřské a rodičovské dovolené nové IT jako praktický nástroj usnadňující osobní rozvoj a návrat na trh práce. Příznivým faktorem je i nabídka bezplatného hlídání dětí po dobu konání školení.[15]

Školení a vzdělávací iniciativy zaměřené na ženy by neměly operovat pouze na úrovni uživatelských dovedností v práci s počítači a internetem, ale i znalostí ve vývoji programů a v tvorbě online obsahu. Pouze tak se budou ženy moci přímo zapojit do produkce informací a IT nástrojů vycházejících vstříc jejich specifickým potřebám a zohledňujících jejich odlišný postoj k technologiím. Zajímavými projektem v této oblasti je například každoroční *Eclectic Tech Carnival* (volně přeloženo „IT karneval přinášející ode všeho něco") propojující počítačové dovednosti s uměním a pořádaný ženami pro ženy. Účastnice se zde zpravidla mohou seznámit s instalací tzv. svobodného softwaru, tvorbou webových stránek nebo pomocí šroubováku prozkoumat vnitřnosti počítačů.[16]

Internet jako mediální prostor: obsah a jazyk

Z mediálního pohledu jsou podstatné zejména otázky prezentace a reprezentace: jaký obsah převažuje na internetu, kdo ho vytváří a čí potřeby a názory jsou zde především reflektovány. V tomto kontextu není internet výjimkou oproti ostatním masovým médiím. I zde jsou názory, zájmy a informační potřeby žen nedostatečně zastoupeny. Témata a jazyk jsou vždy formovány především tvůrci obsahu, v případě internetu jeho uživateli, kterými jsou - ve světovém měřítku - muži bílé barvy pleti do 35 let hovořící anglicky.

Primárním jazykem internetu je angličtina. To podle mnohých průzkumů brání v efektivním využívání internetu zejména chudým ženám z ekonomického Jihu s omezeným přístupem ke

13 Za počítačově gramotnou lze označit osobu, který ovládá práci s počítačem, textovým editorem, tabulkovým kalkulátorem, grafikou a internetem a prokáže znalost základních pojmů. (popis Státní informační a komunikační politika e-Česko 2006).

14 Viz. například Cockburn, C. 1985. „Gendering people, gendering jobs." P.p.167-197. In: Cockburn, C. Machinery of Dominance, Women, Men and Technical Know-how. London: Pluto Press.

15 Stránky projektu:http://www.jaknait.cz

16 Stránku projektu Eclectic Tech Carnival: http://www.eclectictechcarnival.org.

Poznámky

vzdělání. Vývoj překladatelských nástrojů umožňujících automatický překlad frází a webových stránek z jednoho jazyka do jiného pomocí počítače opět zohledňuje jen hlavní světové a další západoevropské jazyky, a tak nabízí minimální pomoc uživatelům hovořícím jinými jazyky. Jako příklad lze uvést populární webový překladač BabelFish[17] dostupný zdarma a provozovaný firmou AltaVista.

Internetové jazyky

Nejpoužívanějším jazykem na internetu je angličtina. Důvodem je původ internetu ve Spojených státech amerických, rostoucí úloha angličtiny jako jazyka mezinárodní komunikace a neschopnost starších počítačů používat jiné znaky než základní západní abecedu. Po angličtině (56% www stránek) jsou nejpoužívanějšími jazyky na internetu němčina (8%), francouzština (6%), japonština (5%) a španělština (3%).

Zdroj: www.wikipedie.sk – heslo „internet"

Zdroj tabulka: Internet World Stats - Top 10 Languages in Internet (2007) , www.internetworldstats.com/stats7.htm

Počet internetových uživatelů podle jazyka	
10 nejpoužívanějších jazyků	**% z celkového počtu internetových uživatelů**
Angličtina	28,90%
Čínština	14,70%
Španělština	8,90%
Japonština	7,60%
Němčina	5,20%
Francouzština	5,00%
Portugalština	3,60%
Korejština	3,00%
Italština	2,70%
Arabština	2,50%
Ostatní jazyky	17,70%
Celkem	100,00%

Užitečnost informací dostupných na internetu však nezávisí pouze na jazyku, ale i tématech a formě jejich zpracování. V globálním měřítku jsou to opět ženy - zejména ty z již zmíněných rizikových skupin - kdo shledává poskytované online informace i služby méně použitelnými a zajímavými s ohledem na jejich individuální kontext, zkušenosti a potřeby.

Důležité je také zohlednit informační potřeby žen v různých e-government iniciativách, do nichž směřují nemalé částky státních rozpočtů. Například v sekci „Životní situace" na Portálu veřejné správy ČR[18], které mají nabízet pomoc občanům *„při jednání s orgány veřejné správy formou srozumitelných státem garantovaných návodů"*, mohou ženy postrádat informace jak postupovat v případě domácího násilí.

Český internet

Při náhodném hledání v internetovém vyhledávači Google.cz se lze například přesvědčit, že zatímco je možné najít přes milion odkazů věnovaných fotbalu nebo počítačovým hrám, stránky věnované otázkám násilí na ženách či asistované reprodukce nepřesahují řády desítek tisíc.

- **asi *1 800 000* česky psaných stránek na dotaz *„fotbal"***
- **asi *1 540 000* česky psaných stránek na dotaz *„počítačové hry"***
- **asi *312 000* česky psaných stránek na dotaz *„porodnictví"***
- **asi *47 900* česky psaných stránek na dotaz *„násilí na ženách"***
- **asi *45 200* česky psaných stránek na dotaz *„asistovaná reprodukce"***

Zdroj: Google.cz – výsledky hledání z 5.6. 2007

Poznámky

17 http://babelfish.altavista.com.

18 http://portal.gov.cz/

Jak už bylo zmíněno výše, je důležité, aby ženy nejen více pronikaly mezi uživatele nových IT, ale stávaly se samy tvůrkyněmi obsahu. Iniciativa *Digital Stories for Transformation*[19] (volně přeloženo „Digitální příběhy za společenskou přeměnu") jihoafrické ženské organizace WomensNet spojila školení žen v IT dovednostech s dokumentováním jejich **životních zkušeností a názorů.** Lesbické ženy a ženy vyrovnávající se se zážitky domácího násilí měly během čtyř dnů možnost naučit se pracovat s textem, obrazem a zvukem. Pomocí nových IT nástrojů jako počítač, video kamera či audio nahrávač mohly odvyprávět svůj osobní příběh dokumentující dopad sexuálně motivovaného násilí na životy žen.

Zajímavým příslibem větší reprezentace žen na internetu mohou být také nové IT nástroje a služby spojované často pod názvem Web 2.0., jež umožňují jednoduchou tvorbu a sdílení obsahu. Příkladem českých projektů postavených na principech a nástrojích Web 2.0. je otevřená encyklopedie Wikipedie.cz nebo různé blogovací platformy (např. Blog.cz nebo Bloguje.cz).

Web 2.0.

„Internet je tu především platformou pro účast samotných uživatelů, kteří sami vytvářejí obsah a vzájemnou komunikací si pomáhají na síti se vyznat. Web 2.0 musí být jednoduché obsluhovat, síť vzájemných odkazů umožňuje mrštnost a dobrou orientaci. Internet už není statickým bludištěm stránek, na nichž visí data a čekají, až u jejich dveří nějaký vyhledávač vysadí tápající zájemce. Není ani džunglí, v které se kvůli rostoucímu množství balastu nikdo nevyzná. Nesmysly samozřejmě zůstaly (respektive přibývají), ale v internetovém vesmíru teď funguje jakási „moudrost davu" (tedy systémy hodnocení uživateli), která dokáže na světlo vynést to podstatné a svítí pocestnému na cestu k tomu, co hledá."

Zdroj: Adam Javůrek, Petr Třešňák - Velký třesk má jméno Web 2.0, Respekt 5 / 2007, www.respekt.cz

IT průmysl: pracovní příležitosti pro ženy

IT průmysl je poznamenán výraznou vertikální i horizontální segregací na základě pohlaví. Ženy se sice v IT oborech začínají vyskytovat v čím dále vyšších počtech, zpravidla však pouze na nejnižších pozicích charakteristických malými platy, špatnými pracovními podmínkami a vysokou nejistotou zaměstnání.

Novým trendem v IT průmyslu je **tzv. teleworking**, neboli práce na dálku, kdy pracovník/-ce je ve spojení se svým zaměstnavatelem nebo klientem především prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Mezi největší propagátory daného pracovního stylu jako efektivního přístupu k lepšímu slaďování práce a rodiny patří nejčastěji právě firmy a státní politiky z oblasti IT. Teleworking bývá zmiňován jako forma zaměstnání umožňující nové pracovní příležitosti zejména pro matky, ženy pracující v domácnosti a další ohrožené skupiny na trhu práce (viz. například projekt *Teleworking – šance pro zaměstnání*[20] spolufinancovaný Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky). Některé výzkumy však poukazují i na negativní aspekty této formy práce, jako například dlouhé přesčasové hodiny, přesměrování části nákladů spojených s provozem kanceláře ze zaměstnavatele na pracovníka (např. poplatky za elektřinu, kancelářské vybavení včetně nákupu počítače, nebo drobné opravy IT nástrojů), malá nebo nulová pracovněprávní ochrana, ale i prohlubování dvojí zátěže žen a upevňování tradičního rozdělení rolí v rodině.

Dalším fenoménem je tzv. outsourcování, kdy nadnárodní firmy snižují své provozní náklady přesunem rutinních prací, jako například vkládání dat či poskytování informací a uživatelské podpory po telefonu (tzv. call centra), do oblastí a zemí s levnou pracovní silou, slabými odbory a minimálními legislativními požadavky na sociální zabezpečení. Outsourcing přispívá k ostřejší polarizaci práce na mechanické a duševní činnosti. Montování a jiné rutinní činnosti spojené s novými IT jsou zpravidla vykonávány ženami, a to zejména v zemích ekonomického Jihu, zatímco vývojová centra jsou umístěna ve státech ekonomickém Severu. V zemích jako Indie, Bangladéš či Malajsie poskytuje

19 Stránky projektu „Digital Stories for Transformation": http://womensnet.org.za/services/digital_stories/digital_Stories.html

20 Stránky projektu Teleworking: http://www.denesa-teleworking.cz

Poznámky

outsourcing často jednu z mála pracovních příležitostí pro ženy, diskutuje se však o dlouhodobých dopadech vstupu žen do outsourcovaných pozic ohrožených rozšiřující se automatizací, a zároveň spojených s malou specializací a téměř nulovou šancí na kariérní postup.

Maskulinní pojetí technologií a převaha mužů formovaly pracovní podmínky v IT průmyslu. Ty v praxi vytvářejí další překážky pro vstup žen do vyšších pozic. Vysoká soutěživost a s ní spojený dynamický rozvoj oboru klade vysoké nároky na ženy a muže pracující v IT firmách. Nezbytným předpokladem úspěšné kariéry v oboru se stává nejen nutnost dodržet krátké dodací lhůty i za cenu přesčasových hodin či práce doma, ale i potřeba neustálého sebevzdělávání a rekvalifikace. Řada žen má však z důvodu péče o děti a domácnost k udržování své kvalifikace menší prostor než muži, kteří jsou často od těchto povinností „osvobozeni". Mateřská dovolená pak může ženy z oboru vyřadit úplně, protože portfolio nezbytných znalostí se za danou dobu zásadně změní.

Mnohé IT firmy začínají pociťovat nedostatek odborníků a uvědomovat si potenciál žen. Iniciativy jako projekt *Ženy do IT*[21], na němž se podílí společnost IBM, se snaží demystifikovat IT pro dívky a ženy a přilákat je do IT oboru. Ještě důležitějším krokem je však tvorba pracovních podmínek příznivých pro ženy, včetně pružné pracovní doby, firemní péče o malé děti nebo podpory výměny zkušeností mezi ženami pracujícími doposud v převážně muži okupovaném oboru.

IT jako prostředek moci: zastoupení žen v rozhodovacích pozicích

Přestože se v kontextu Evropské unie statistiky dokumentující míru využití internetu ženami a muži čím dál více přibližují, ženy mají stále limitovaný vliv na rozvoj a fungování tzv. informační společnosti. Technologie slouží primárně potřebám těch, kdo mají kompetence, finanční prostředky a mocenskou pozici ovlivňovat jejich vývoj – tj. politikům a expertům, jimiž jsou, jak už bylo řečeno, převážně „vzdělaní mladí bílí muži ze střední třídy".

Pouze málo žen dosahuje vyšších pozic v managementu a správních radách IT firem a může tak získat kontrolu nad investicemi do technologického vývoje i produkce nových služeb v oblasti IT. Rozvojový fond OSN pro ženy (UNIFEM) zveřejnil v roce 2000 údaje, podle nichž v IT průmyslu na nižších pozicích, kam spadá například vkládání dat, pracuje asi 85% žen, ale pouze 9% žen je zaměstnáno na středních a vyšších místech.22 *„Muži disponují mocí a podle kluků se řídí trh"*[23], komentovala tento fakt Anita Borg, IT vývojářka ze Silicon Valley v USA a zakladatelka Institutu pro ženy a technologii[24] (Institute for Women and Technology). Ten propaguje nejen vstup žen do IT, ale i myšlenku zapojení koncových uživatelů do IT vývoje. Závěsná digitální stěna na malování pro děti, lednička automaticky vytvářející nákupní seznam nebo speciální otočná sedadla usnadňující nástup do automobilu handicapovaným lidem jsou příklady nových IT nástrojů navržených v rámci seminářů pořádaných Anitou Borg pro ženy.

I v kontextu politických funkcí, z nichž je možné ovlivnit vytváření a implementaci národních, regionálních či globálních informačních a komunikačních politik (IT politik), je reprezentace žen velmi nízká. Vedle obecně malého zastoupení žen ve vyšších politických funkcí zde hraje roli také netransparentnost a úzké expertní zaměření IT politik. Ty se často zaměřují výhradně na technologické parametry rozvoje informační společnosti. Dobrá IT politika by však měla zohledňovat i další pozitivní a negativní aspekty rozvoje informační společnosti, včetně využití potenciálů IT k prosazování lepšího ekonomického, sociálního a politického postavení žen ve společnosti, například v podobě pracovněprávní ochrany práce na dálku s využitím počítače. Podobně by se měla zabývat otázkami zneužití nových IT nástrojů například v obchodu se ženami, kauzách domácího násilí nebo propagaci rasismu či šíření pornografie. Na nutnost zohledňování genderových hledisek a větší participaci žen na vytváření IT politik se snaží poukázat monitor GenderIT.org.[25] Projekt přináší příklady a analýzy dopadů současných IT politik na zdraví žen, rovné příležitosti na trhu práce či násilí na ženách ve čtyřech světových regionech - Africe, Asii, Latinské Americe a střední a východní Evropě.

21 Další informace o projektu viz.: http://www.zkusit.cz

22 Zdroj: Huyer,S. and Mitter,S., ICTs, Globalisation and Poverty Reduction: Gender Dimensions of the Knowledge Society (2003)

23 Zdroj: Lenka Simerská, Poslušné ženy nevytváří dějiny, Feminimus.cz

24 Stránky Institutu pro ženy a technologii: http://www.iwt.org

25 Stránky projektu GenderIT.org: http://www.genderit.org

Poznámky

Svoboda slova, cenzura internetu a pornografie

Nové IT, především internet, se stávají poměrně atraktivním médiem pro mezinárodní trh s pornografií. Ta v současnosti představuje jeden z nejvýdělečnějších podniků na internetu. Konzumenti pornografie zde totiž nejsou jako při nákupu porno časopisů či kazet otevřeně vystaveni očím a morálním soudům veřejného mínění, ale mohou si pomocí několika kliknutí myší pořídit za poměrně nízkou cenu širokou škálu pornografických materiálů v soukromí svých domovů či kanceláří. Propagátoři cenzury škodlivého obsahu na internetu argumentují, že rychlost, cenová dostupnost, anonymita a nadnárodní rozměr internetu přispívají k šíření dětské pornografie, komercializaci ženského těla a k legitimizaci diskriminačních a násilných praktik vůči ženám i dětem.

Díky snadné dostupnosti a anonymnímu charakteru se však internet stal i důležitou platformou pro rozvoj ženské a menšinové sexuality. Umožnil ženskému a queer hnutí se mezinárodně i lokálně organizovat kolem tabuizovaných témat jako je násilí na ženách, práva gay-lesbické komunity nebo HIV/AIDS. Zastánci svobody slova se ozývají s argumenty, že v případě prosazování regulativních opatření rozhoduje o míře škodlivosti obsahu zpravidla stát. Zásahy politické moci reprezentované státem jsou však často motivované jinými důvody než potlačením sexuálně motivovaného násilí a diskriminačních praktik a vedou k omezení svobody slova a názorů. V diskuzích o regulaci obsahu internetu je za velmi problematickou také považována absence hlasů těch, jichž se případná opatření a regulace škodlivého obsahu mají nejvíce dotýkat – dětí a žen.

Jsou dětské filtry webových stránek účinné?

„Ohledně informačních či vzdělávacích stránek se prokázala poměrně malá odolnost filtrů proti falešným poplachům. Nejúspěšnější filtry porna tak nepropustily ani stránky, které se zabývají otázkami zdraví, sexuální výchovy, občanských práv a podobně. Rozeznat informace a vzdělávací stránky od těch „nevhodných" je pro filtry stále poměrně oříšek. Blokádou filtrů neprošly ani některé oficiální stránky vládních institucí (ve Spojených státech), které se zabývají zdravím... Díky tomu může být dokonce pro děti a mládež problém dělat domácí úkoly."

Zdroj: Jan Šindelář, www.zive.cz

S ohledem na globální charakter internetu není navíc v silách žádné společnosti kontrolovat množství dostupného obsahu. Ve srovnání s tradičními médii, kde kontrola pornografie podléhá zpravidla dohledu lidských jedinců, je v kontextu internetu filtrování škodlivého od neškodného obsahu přenecháno většinou strojům. Objevuje se však čím dál více případů dokumentujících chybovost a neefektivnost daných softwarových opatření, která zpravidla nedokáží dostatečně citlivě rozpoznat nuance mezi škodlivým a nezávadným obsahem.

Zpracováno s použitím materiálu ICTs for Social Change, APC WNSP (2005, http://www.apcwomen.org/gemkit/en/understanding_gem/icts.htm) a článku Cenzura pornografie na internetu, Fialová Kateřina (2007, dosud nepublikováno).

Poznámky

Ženy profesionálky v IT

Markéta Kristová *– webeditorka, webdesignérka*

Ženy počítače uživatelsky využívají téměř stejně jako muži. Jako profesionálky jsou však stále vzácností. V současnosti v České republice v ICT pracuje pouze 16% žen. Existuje přitom mnoho důvodů, proč by se ženy měly přestat tomuto oboru vyhýbat – tím hlavním může být to, že jsou v něm konečně žádané. Největší zaměstnavatelé v ICT oboru se obracejí speciálně na ženy a nabízejí jim velmi vstřícné pracovní podmínky.

Důvody, proč se IT firmy začínají o ženy zajímat právě teď, jsou ryze praktické – potýkají se s nedostatkem kvalitních odborníků a v případě zahraničních společností chtějí vyhovět požadavku ze strany mateřských firem na vyvážené zastoupení mužů a žen na netechnických i technických pozicích včetně managementu.

Než se informační a komunikační technologie začaly masově využívat ve všech oborech, stačilo čerpat jen z jedné poloviny populace. Dnes už to nestačí. Všechny vyspělé země se potýkají s nedostatkem IT odborníků (v České republice jich chybí 20 tisíc[26]). Situace bude s dalším nezadržitelným rozvojem ICT kritická, což si narozdíl od českých státních institucí začaly uvědomovat komerční IT společnosti, a zahajují „nábor" žen, mezi nimiž se skrývá řada technických talentů a jejichž potenciál ICT obor dosud přehlížel.

Lákavá nabídka

Komerční ICT sféra má ženám co nabídnout: **nadprůměrné platy** (průměrný plat dosahuje v České republice 43 tisíc korun[27]), **jistotu pracovního uplatnění** (IT odborníci se rozhodně nemusejí obávat nezaměstnanosti, stačí si prohlédnout inzeráty s nabídkami práce), **možnost rychlého pracovního postupu** (ICT umožňuje nejrychlejší profesní růst ve srovnání s ostatními obory), **celoživotní vzdělávání** (bezplatné e-learningové kurzy, firemní školení, stáže v zahraničí), **různorodou práci** (projektový systém práce, který je běžný ve většině velkých firem, umožňuje pracovat na různých projektech), nebo **nadstandardní lékařskou péči** (pro zaměstnance velkých firem i jejich děti).

Pro ženy je navíc velmi zajímavá **možnost pracovat z domova** (této možnosti mohou využívat všichni zaměstnanci, kterým to dovoluje charakter práce – programátoři, analytici), **pružná pracovní doba** (zaměstnanec sám rozhoduje, kdy kterou práci vykoná – důležité je pouze splnění úkolu v termínu), **práce na částečný úvazek** a v některých případech také zajištění péče o děti, a to i ty nejmenší (zaměstnanci firem v komerčním komplexu V Parku na pražském Chodově mohou například využít nedalekých jeslí či školky).

To vše vypadá na první pohled velmi lákavě, může se tedy zdát nepochopitelným, proč se ženy tomuto oboru i v dnešním boomu moderních technologií tak důsledně a zcela automaticky vyhýbají. Dokonce mnohem více než jiným technickým oborům: stavebnictví, architektuře, matematickým či chemickým oborům. Stejně nebo hůře je na tom v zastoupení žen obor elektrotechniky a strojírenství. V roce 2005 pracovalo v ICT celkem 187,7 tisíc lidí, z toho 31,7 tisíc žen, což činí necelých 17%. Počítačových odborníků bylo dohromady 33,1 tisíc, z toho 3,7 tisíce žen – což je pouhých 11%.[28]

Odvaha vystoupit z davu

Hlavním důvodem, proč se ženy do ICT nehrnou, je stereotypní vnímání profesí a techniky. Učitelka je žena, technik je muž, letuška je žena, pilot je muž. Muž je racionální, logický a systematický, žena

26 Holub, Petr. Česko hledá IT odborníky. Zn: Vymírají, 30. 3. 2007, aktualne.cz. http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=390620&tro450_0_0

27 http://it.jobs.cz/

28 Český statistický úřad, Výběrové šetření pracovních sil, průměr za rok 2005

Poznámky

je emotivní, intuitivní a chaotická. Muž je proto považován za pána počítačů a vzepřít se tomuto stereotypu a snažit se prosadit v oboru, který je tradiční doménou mužů a v němž mají muži automaticky patent na úspěch, vyžaduje od žen velkou dávku odvahy.

Žena, která vstupuje do tohoto lukrativního, perspektivního, avšak mužského oboru, musí být připravena na to, že její schopnosti a dovednosti budou prověřovány mnohem více než v případě jejího kolegy-muže. Musí být také připravena na počáteční nedůvěru, kterou může prolomit jen prokázanými znalostmi. Těch má šanci dosáhnout stejně jako muž, stačí si jen věřit a jít za svým cílem. Za svou odvahu může být odměněna již zmíněnými výhodami práce v ICT.

Výhody v praxi

To, že uvedených výhod ženy v praxi skutečně využívají, a že nejde jen o lákavé reklamní volání IT firem, potvrdila v rozhovorech dvacítka českých IT profesionálek, které našly uplatnění ve velkých korporacích (IBM, Oracle, Microsoft). Všechny vyjádřily spokojenost s prací: nejvíce si na ní cenily toho, co rozhodně nebývá s ICT spojováno – **různorodosti** – toho, že *„každý den je jiný"*. Bez ohledu na pracovní pozici či druh profese tyto ženy pracují na různých projektech, které se mění, jeden projekt střídá další, a mění se také lidé, kteří se na projektech podílejí spolu s nimi.

Další velkou výhodou je – podle oslovených žen – **možnost pracovat z domova** a v čase, který si samy vyberou. To podle nich souvisí s tím, že důležitý je **výsledek práce**, a nikoli doba strávená na pracovišti. Pracovní uspokojení jim přináší právě to, že *„za sebou vidí konkrétní výsledky"* – technický problém je vyřešen, projekt je dokončen, obchod uzavřen. Většina z nich si cení **svobody v rozhodování**, kterou umožňuje samostatná práce na projektech.

Nevýhody

Ani jedna z dotázaných žen ve své práci nepociťovala, že by její pohlaví znamenalo znevýhodnění. Ty, které zastávají nižší a střední pozice ve velkých firmách, uvedly, že jim nikdo nedal nikdy najevo, že jsou méně zdatné než jejich mužští kolegové. V mužském prostředí se většina z nich cítí podle svých slov dobře – muži se k nim ve většině případů chovají galantně, bez sexistických narážek. *„Jakékoli narážky na pohlaví, národnost či věk jsou v naší společnosti tabu,"* uvedla přímo jedna ze zaměstnankyň IBM. Většina z dotazovaných žen ovšem zdůraznila, že se mezi muži cítily dobře už od svého dětství, a že dávají přednost přímější, někdy ovšem poněkud drsnější formě mužské komunikace před nejednoznačnými narážkami ženských kolegyň. V této souvislosti však připustily, že s pochybnostmi o své technické způsobilosti se v životě někdy setkaly – ze strany učitelů, profesorů či klientů, kterým musely více než jejich mužští kolegové dokazovat své schopnosti.

S výraznějšími nepřátelskými postoji svých mužských kolegů se setkaly ženy na vyšších pozicích, které podle stereotypního pořádku náleží mužům. Připustily i to, že pracovní nasazení ženy k vydobytí vyšší pozice musí být vyšší než u muže. Tento jev se ovšem objevuje ve všech oborech: předpokládá se, že ženy ve vedoucích pozicích budou tvrdé jako muži, musejí být „železnými dámami".

IT ikona

Nejznámějším příkladem úspěšné ženy v IT se stala **Carly Fiorina**, která do roku 2005 řídila 84 tisíc zaměstnanců americké společnosti Hewlett Packard. Její příběh je doslova splněním amerického snu. Do šéfovského křesla počítačového obra se jí podařilo zasednout i přesto, že nedokončila studium práv a kariéru začala jako recepční. A rozhodně to neměla jednoduché. *„Lidé své mínění staví na stereotypech. Tím jsem se musela prokousat a hlavně jim čelit. Možná jsem se ale stala i takovou chodící karikaturou,"* svěřila se magazínu ekonomického listu Financial Times[29].

Média i mnozí zaměstnanci ji popisovali jako bezcitnou a povrchní bytost. Bezcitnou proto, že propouštěla. Povrchní zase z toho důvodu, že nosila hezké a drahé oblečení. Kdyby Hewlett Packard řídil muž, byly by u něj podobné charakteristiky považovány za důkaz schopnosti, odvahy a dobrého vkusu. U ženy tomu bylo naopak. Carly Fiorina o svých zážitcích napsala knihu nazvanou *Tough Choices: A Memoir* a doufá, že jako bývalá top manažerka popsáním svých útrap ulehčí působení v oblasti ICT ostatním ženám.

29 Bowley, Graham. Soul Survivor. Breakfast with the FT. Financial Times Magazine 11/12 2006. Str. 14.

Poznámky

Stereotypy nesmějí rozhodovat

Ze sociologických studií, jichž byla v zahraničí na toto téma zpracována celá řada, vyplývá, že mezi největší překážky na cestě do IT skutečně patří **stereotypy - automatické představy o schopnostech a předurčenosti mužů a žen pro určitá povolání**, a nikoli vrozená neschopnost žen pracovat s technikou, jak prokázala studie zabývající vztahem žen a moderních technologií.[30] Pro ženy se zájmem o techniku to spolu s novou vstřícností IT firem může být velmi povzbudivé, protože důvěra žen ve vlastní technické schopnosti může být prvním krokem do oboru, kam se podle vžitých představ nehodí.

Kvůli stereotypu, že muž je od přírody technicky nadaný, a žena nikoliv, si i technicky zaměřené dívky nemusejí svůj talent uvědomovat, protože jsou často rodinou i školou od nejútlejšího věku směrovány k jiným – obvykle humanitním – oborům. Většina oslovených IT odbornic uvedla, že pocházejí z technicky orientovaných rodin, byly k technice vedeny a neměly z ní zbytečné obavy jako mnohé vrstevnice. I přesto i ony pochybovaly o tom, zda studovat „čistou" informatiku, a nevěřily, že by mohly být přijaty do prestižní IT firmy.

Nemusíte být muž, ale pomáhá to...

Neví-li chlapec, co bude v životě dělat, často si sám nebo na doporučení rodičů vybere „počítače", protože se předpokládá, že když kluci hodiny a hodiny vysedávají u počítačů, rozumějí jim a mohou je lehce studovat. To je ovšem omyl. Talent na „počítače" není pro kluky automatický: nemá ho o mnoho více kluků než dívek. Důkazem je to, že pouhá třetina studentů dokončí studia informatiky na vysokých školách – narozdíl od hrstky dívek (na informatických fakultách studovalo roce 2005 studovalo necelých 14% dívek[31]), které – když už se pro informatiku rozhodnou – úspěšně ji vystudují.

Firmy si navíc stěžují, že úroveň absolventů je slabá, obvykle proto přijmou jen každého čtyřicátého zájemce. Vyvrací to stereotyp „co muž, to počítačový expert".[32] Stesky manažerů potvrdily i výsledky výzkumu, který na Vysoké škole ekonomické vedl profesor Jiří Voříšek: srovnával požadavky počítačových firem na uchazeče o práci s učebními plány. Ukázalo se, že obory jsou příliš úzce zaměřené. Absolventům čistě informatických oborů chybějí potřebné znalosti z ekonomiky a práva, školy neučí studenty komunikovat v češtině, natož v angličtině, která je pro IT profesionály téměř nezbytná.

Komunikační dovednosti nutné

Právě komunikační dovednosti jsou v dnešním ICT velmi žádané, s pronikáním ICT do všech oborů musejí být IT profesionálové schopni naslouchat přání svých klientů, umět se vcítit do potřeb uživatelů, aby informační systémy sloužily všem – od nejméně zkušených, až po nejnáročnější uživatele.

Tento trend potvrdily všechny dotazované IT profesionálky: komunikační schopnosti jsou podle nich stejně důležité jako odborné znalosti. Novými IT profesionálkami by se proto mohly stát právě ženy vnímavé k potřebám ostatních. Programátorům, kteří zpracovávají programy pro lidi, a ti pro ně přitom nejsou důležití, už odzvonilo. ICT znamená **týmovou práci a kontakt se zákazníky a uživateli**. Práce v ICT už není pro samotáře a podivíny, kteří dávají přednost virtuálnímu světu a komunikaci skrze obrazovku. Na jednoduché aplikaci či programu pracuje řada lidí, kteří musejí spolupracovat a komunikovat nejen mezi sebou, ale i s klienty a uživateli. Za velmi perspektivní jsou považovány informatické obory spojené s ekonomikou, protože jejich absolventi mohou pracovat na IT řešeních v bankovnictví či komerční sféře a jsou lépe jazykově vybaveni než ryzí informatici.

Poznámky

30 Cynthia Cockburn. Machinery of Dominance: Men , Women and Technological Know-How, Pluto, London, UK, 1995.

31 Ústav pro informace ve vzdělávání, Souhrn VŠ podle stavu k 31. 10. 2005

32 Holub, Petr. Česko hledá IT odborníky. Zn: Vymírají, 30. 3. 2007. http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=390620&tro450_0_0

Nejen pro matematické šílence

Řadu dívek může od zájmu o informatiku odradit další stereotyp, že „počítače" jsou jen pro matematické šílence. Znalost matematiky samozřejmě při práci v IT pomáhá, není však nutné být v této oblasti géniem. Práce s počítačem vyžaduje řadu jiných dovedností než jen znalost matematiky. Čím více dovedností člověk ovládá, tím větší má šanci na uplatnění.

Možnosti uplatnění

Další stereotypní představou o ICT je, že jde o nudný a nekreativní obor, v němž všichni tráví celé dny před obrazovkami počítačů a nemají čas se ani naobědvat. Ve skutečnosti nabízí desítky profesí v mnoha zcela odlišných oblastech, v nichž se lze uplatnit podle dosaženého vzdělání či osobních předpokladů a zájmů. Kdo je dobrý v jedné oblasti ICT, nemusí mít o jiné vůbec ponětí.

Ženy v ICT v současnosti pracují spíše v oblastech programování, služeb, vzdělávání či multimédií. Ve správě systémů a hardwaru se vyskytují opravdu jen výjimečně – což ovšem neznamená, že by se jí měly případné zájemkyně vyhnout.

Software (programování – vývoj aplikací)

Práce v softwaru zahrnuje všechny fáze programování: od přesného zadání úkolu, který má podle programu počítač vykonat (například vypočítat výplaty či rezervovat letenku), přes návrh postupu řešení a výběr vhodného programovacího jazyka, samotný zápis programu, který za pomoci příkazů převede požadavky z lidské řeči do řeči počítače, po testování, při němž se hledají chyby.

Když program funguje, jak má, přichází na řadu jeho podpora: psaní návodu (manuálu), jak s programem pracovat, a reagování na požadavky uživatelů – například přidáváním nových funkcí či odstraňováním chyb.

Programátoři pracují většinou v týmech, v nichž každý vytváří jen určitou část programu. Obrovské možnosti se jim nabízejí například při vytváření webových stránek. Programů je potřeba stále více, a proto jsou programátoři velmi vyhledávaní.

Příklady profesí:

- Programátorka (Applications Programmer, Software Designer, Software Engineer, Software Developer, Systems Design Engineer)
- Programátorka webových aplikací (Web Applications Programmer)
- Programátorka multimédií (Multimedia Programmer, Multimedia Developer)
- Analytička informačních systémů (Systems Analyst, Applications Analyst, Computer Analyst)
- Softwarová analytička (Applications Analyst, Computer Analyst)
- Testerka (Tester, Test Designer, Software Quality Engineer)
- Dokumentaristka (Technical Writer, Documentation Support)

Hardware

V oblasti hardwaru jsou navrhovány, uváděny do provozu a udržovány veškeré součásti počítače: od samotného stroje počítače, po skříň, klávesnici, myš či monitor.

Příklady profesí:

- Návrhářka HW (HW Designer, HW Architect)
- Technička HW/SW (SW/HW Specialist)
- Správkyně sítě (Network Engineer, Network Administrator, IT/IS Specialist)

Správa systémů a sítí

Lidé pracující v této oblasti IT mají na starosti správu a podporu informačních systémů, provoz, údržbu a zabezpečení počítačových sítí.

Poznámky

Příklady profesí:

- IT administrátorka (IT Administrator, IT Specialist)
- Systémová administrátorka (Systems Administrator, System Engineer)
- Databázová administrátorka (Database Administrator nebo DBA, Data Analysis Specialist)
- Administrátorka systému SAP (SAP Administrator)
- Bezpečnostní analytička (Security Analyst, IT Security)

Služby

Oblast služeb nabízí pozice spojené s řízením informačních systémů, konzultacemi v oboru IT, podporou uživatelů a zákazníků, prodejem informačních technologií, e-learningem a vzděláváním (školením, lektorováním). Pracovníci v této oblasti mohou mít čistě technické, ekonomické, pedagogické i jiné vzdělání.

Příklady profesí:

- Analytička – konzultantka (Consultant, IT Consultant, Consulting Analyst)
- IT manažerka – manažerka informačních systémů (IT Manager, Information Systems Manager, Computer Systems Manager, IT Director, Management of Information Systems /MIS/)
- Auditorka (Auditor, Internal Audit and Process Controll Analyst, Accountant)
- Projektová manažerka (Project Manager, Project Leader, Team Leader, Project Analyst)
- Services Delivery manažerka (Services Delivery Manager)
- Hot Line / IT podpora / Klientská podpora (IT Support Specialist, Technical Support Representative, Help Desk, Client Support Representative, End User Support)
- Junior obchodnice – telefonistka (Junior Account Manager, Telesale Representative)
- Obchodnice (Key Account Manager)
- Lektorka – instruktorka (Trainer, Training Manager, Education Director, Training Specialist, Staff Development Officer, Training Coordinator)

Web

Na tvorbě profesionálních webových stránek se podílí celé týmy složené z mnoha specialistů. Každý z nich má na starost některou z fází tvorby, výsledkem je prezentace, která se dobře používá, má příjemnou grafiku, je snadno vyhledatelná a přístupná všem uživatelům a slouží k užitku svému majiteli. Tato oblast zažívá už dnes obrovský boom a její budoucnost je růžová. Kromě absolventů technických a ekonomických oborů se zde vyskytuje také hodně samouků či absolventů specializovaných kurzů.

Příklady profesí:

- Webdesignérka (Web Designer, Webdesigner)
- Webmasterka (Web Master, Webmaster)
- Programátorka webových aplikací (Web Applications Programmer, Web Applications Developer, Software Design Web Engineer)
- HTML kodérka (Web Developer)
- Grafička (Graphic Design, Flash Developer)
- Webcopyrighterka (Web Copywriter)
- Analytička – Konzultantka (Web Analyst, Web Consultant)
- Marketingová specialistka na internet (Web Marketing Specialist)
- Specialista optimalizace pro vyhledávače (SEO Specialist)
- Správkyně zpětných odkazů (Linkbuilder)
- Manažerka webových projektů (Web Manager)
- Redaktorka pro internet (On-line Producer, Webeditor)

Multimédia

Řadu kreativních profesí nabízí oblast vývoje multimédií, které tvůrci obohacují o animace, videosekvence, zvuky a hypertextové odkazy – výsledkem jsou multimediální encyklopedie, atlasy, virtuální muzea a galerie, vzdělávací multimédia pro výuku všech předmětů od matematiky po dějepis či jazyky. Velké možnosti dává hravým a umělecky nadaným ženám průmysl počítačových her, které jsou dnes trojrozměrné, doplněné hudbou a zvuky, a někdy ovladatelné lidským hlasem. Výsledkem mohou být střílečky, hry simulující jízdu či let, dobrodružné hry nebo interaktivní filmy.

Poznámky

Příklady profesí:
- Programátorka multimédií (Multimedia Programmer)
- Grafička (Graphic Design)
- Počítačová animátorka (Computer Animation)
- Redaktorka / editorka multimédií (Multimedia Producer / Editor)

Profese spojené s IT

Kromě specializovaných pozic najdete ve většině IT společností také pozice z tzv. infrastruktury, to znamená v odděleních, která se starají o chod IT společností (finance, lidské zdroje, marketing atd.)

Příklady profesí:
- Pracovnice pro styk s veřejností (Public Relations /PR/ Specialist)
- Personalistka (Human Resources /HR/ Specialist)
- Finanční analytička (Financial Analyst)

Další obory, v nichž se využívá IT:

- Architektura
- Návrhy interiérů a exteriérů
- CAD (Computer-Aided Design) – trojrozměrné projektování
- Geoinformatika - digitální mapování a kartografie
- Knihovnictví
- Statistika
- Kriminalistika
- Hudební produkce
- Zdravotnictví - výzkum, diagnostika a léčba
- DTP - Nakladatelství na stole (Desktop Publishing)

Pro koho je ICT?

Podle personalistů jsou v ICT žádaní lidé, kteří jsou **komunikativní**, schopní prezentovat svou práci, pracovat v týmu, ale i samostatně, řešit problémy pod stresem – bez ohledu na pohlaví. Při výběrových řízení testují velké nadnárodní společnosti nejen odborné, ale i osobnostní charakteristiky uchazečů. Důležitější než znalosti je například ochota se učit a dále na sobě pracovat, a také schopnost spolupracovat než být zkušeným individualistou.

Vítáni jsou aktivní lidé, kteří jsou ochotni udělat „krok navíc" a kteří se sami zajímají o možnosti profesního růstu a s tím související školení. Lidé pracující v IT musejí být zodpovědní, aby plnili včas termíny, a pečliví, aby odevzdávali co nejlépe odvedenou práci. Na většině pozic je samozřejmostí minimálně částečná znalost angličtiny.

Ač se to nemusí zdát, ICT je pro lidi s neotřelými nápady, kteří hledají nová řešení a využívají možnosti, které jim technologie přinášejí. Vývoj programů nebo správa systémů připomíná detektivní práci, při níž se řeší záhada – technický problém – pátrá se po příčinách a hledají cesty, jak problém odstranit a zabránit jeho opakování do budoucna. Kreativita je základním požadavkem v případě profesí spojených s grafickou tvorbou, multimédii a počítačovými hrami.

Vzhůru do ICT!

IT společnosti nyní házejí ženám rukavici – a byla by škoda ji nezvednout. Stačí si věřit a nebát se. Ženy mají v ICT stejnou šanci na úspěch jako muži. Když se neodváží samy, mohou alespoň povzbuzovat své dcery a ženy a dívky ve svém okolí. Ženy mají ICT co nabídnout a ICT má co nabídnout jim.

Poznámky

Výhody práce v ICT

- jistota pracovního uplatnění
- nadprůměrné platy (i nástupní)
- možnosti školení
- rychlý kariérní postup
- široké možnosti uplatnění
- příležitost pracovat z domova

Nevýhody práce v ICT

- možná nedůvěra ve schopnosti žen
- velmi rychlý vývoj oboru

Obecné požadavky pro práci v IT:

- střední škola s maturitou nebo vysokoškolské vzdělání v příslušném oboru
- zájem o oblast informačních technologií i pro netechnické pozice
- znalost anglického jazyka na dobré komunikativní úrovni – psaná i verbální
- znalost práce s PC – MS Office (Word, Excel, PowerPoint), s internetem a elektronickou poštou
- řidičský průkaz skupiny B a ochota cestovat (dle dané pozice)
- zájem učit se nové věci
- schopnost pracovat v týmu i samostatně
- komunikační schopnosti
- pečlivost
- organizační schopnosti

Věděli jste, že první programátorkou byla žena?

Jmenovala se Ada Lovelace, byla dcerou slavného anglického básníka Lorda Byrona a díky svému výjimečnému matematickému talentu se stala nejbližší spolupracovnicí matematika Charlese Babbage, který je považován za duchovního otce moderních počítačů. Pro jeho počítací stroj „Analytical Engine" napsala první program – seznam instrukcí na děrných štítcích, podle nichž měl obří kalkulátor provádět jednoduché, ale i poměrně složité početní operace.

Poznámky

Jak vypadá práce programátorky?

Setkání s Evou Quaiserovou – programátorkou Java

Markéta Kristová - *webeditorka, webdesignérka*

Pracuje v IBM od roku 2004 jako programátorka specializovaná na Javu. Její práce nespočívá jen v programování či testování funkčnosti, ale i ve spolupráci s kolegy v týmu, a komunikaci se zákazníkem i subdodavateli nebo s partnerskými firmami.

„Zajišťuji podporu jednomu nebo více projektům, na kterých jsem spolupracovala. Podporou se při mé práci rozumí to, že jsem na telefonu, a pokud se zákazníkovi, kterého mám na starosti, něco porouchá, musím najít příčinu a vytvořit opravný patch. Příčinu poruchy mohu zjistit buď přes připojení k zákazníkovi, nebo přímo u něj."

Kromě podpory pracuje na nových projektech, při jejichž realizaci se často setkává s novými zákazníky.

„Svým jednáním si u nich musíte vybudovat důvěru a uznání. Právě důvěra je při mé práci důležitá. Když člověk neodevzdává kvalitní práci, pošle například zákazníkovi opravný patch, který nic neopraví, ztratí důvěru a zákazník pak nebude příznivě naladěn pro nějaká další rozšiřování softwaru."

Na projektech pracuje v týmu ať v rámci firmy, nebo ve spolupráci s další firmou, a proto je důležité získat důvěru také kolegů ze své firmy i z partnerské.

„Myslím, že v tom počátečním stavu důvěry máme jako ženy pořád ještě trochu nevýhodu. Ostatní se na ženy zpočátku dívají trochu skepticky, ale opravdu jen na začátku. Když se řeší nějaký problém, a já ho rozlousknu, tak se na mě všichni dívají jinak."

V její práci je kromě spolehlivosti také důležitá pečlivost. *„A v tom jsme my ženy dobré,"* domnívá se.

Původně chtěla být Eva biložkou jako její rodiče. Jenže více než biologie a chemie ji začala na gymnáziu bavit matematika a hlavně informační technika, jak se tehdy předmět jmenoval.

„Začalo se mi líbit přimět počítač, aby něco vypočítal nebo nakreslil. A také mě bavilo v tomhle klučičím předmětu kluky převálcovat. Dokonce jsem jim dělala i domácí úkoly."

„Je asi těžké zjistit, na co přesně máte nadání, když ale budete dělat to, co vás baví, nemůžete se splést. Já jsem si řekla, že programovat by mne bavilo a podle toho si vybrala i vysokou školu."

Stereotypy ale zafungovaly a Eva si i přes svůj velký zájem o informatiku nevěřila natolik, aby ji šla studovat přímo.

„‚Vždyť to je spíš povolání pro kluky,' říkala jsem si a šla na plzeňskou Fakultu aplikovaných věd Západočeské univerzity, která umožňovala nevybrat si hned konkrétní specializace – vybrali jsme si ji až po dvou letech, kdy už mi bylo jasné, že na práci v IT mám vlohy a že je to povolání, které mě bude bavit i naplňovat."

Studium ji bavilo a uměla si představit, že se jí probírané učivo bude v budoucí práci hodit. *„Vlastně jsem se pak už těšila, že si to jednou vyzkouším ve skutečnosti."*

Po ukončení školy pracovala dva roky v menší počítačové firmě, která na jednom projektu spolupracovala s IBM. *„Dostala jsem pak rovnou nabídku, kterou jsem přijala.""*

Poznámky

Hlavní je podle ní nevzdávat se při prvních neúspěších. *„Oblast IT je natolik různorodá, že můžete vynikat v jedné oblasti, zatímco jiná pro vás zůstane záhadou. Kdo umí výborně navrhovat hardware a zabývá se elektronickou stránkou počítačů, nemusí být dobrý programátor a naopak."*

Vstoupit do IT podle ní vyžaduje od dívek a žen hodně odvahy. *„Trhnout se z davu holek. Člověk má strach, že když vybočí, že to nezvládne."*

Za svou odvahu je odměněna: dělá práci, která jí baví, a sklízí obdiv za to, že uspěla v oboru pro ženy netradičním.

„Nejvíce se mi líbí, že za sebou vidím výsledky. A také to, že práce je rozmanitá, mám možnost pracovat na různých projektech."

„Když řeknu, co je mým povoláním, je většina lidí překvapená a vyptávají se. Pravdou je, že mi to dodnes lichotí a jsem vážně hrdá, že jsem to zvládla."

Poznámky

Bezpečnost a ochrana soukromí při práci s PC a internetem

Marek Tichý - nezávislý konzultant v oblasti IT pro neziskové organizace v ČR a Velké Británii

Práce s informačními technologiemi přináší kromě nesporných výhod i specifická bezpečnostní rizika, která nemají analogii v reálném světě. Následující text vás na základní úrovni seznámí s jejich okruhy, a představí některé postupy, jimiž je lze alespoň částečně snížit. Celá problematika je dále velmi dobře zpracována na stránkách přeložených Ministerstvem informatiky http://www.bezpecneonline.cz, kde lze nalézt podrobné informace o všech souvisejících tématech.

Ještě než se však pustíme do počítačů, podívejme se pro lepší představu na situaci, kterou mnoho z nás jistě zažilo. Někdo vám odcizil mobilní telefon. Kromě ztráty přístroje za několik tisíc korun vás možná mnohem více trápila ztráta telefonních čísel a SMS, které byly v telefonu uloženy. Tedy **ztráta dat**. Dalším problémem je, že pokud byl telefon zapnutý, nebo není při zapnutí chráněn pomocí PIN, může někdo volat na váš účet. To je **odcizení identity** – někdo bude používat službu, za kterou platíte, a nemůžete dokázat, že to nejste vy. Situace je kritičtější, pokud používáte mobilní bankovnictví (GSM banking), i když zde je zneužití podstatně složitější. Telefon (respektive SIM kartu) musíte samozřejmě co nejdříve zablokovat. Třetím problémem je **ztráty soukromí** – nový „majitel" vašeho přístroje uvidí seznam odchozích a příchozích hovorů, přijatých a odeslaných SMS, fotky, krátká videa, záznamy v kalendáři a další údaje, o nichž si teprve v okamžiku ztráty uvědomíte, jak nepříjemné je, že vám v nich někdo bude slídit.

Bohužel tohle všechno a ještě něco více vás může potkat při práci na PC. Situace je o to komplikovanější, že počítač připojený k internetu nemusí být nutně odcizen, útočníkovi stačí získat vzdálený přístup, či sledovat jeho komunikaci někde „na drátě".

Elektronická data jsou skvělá věc a komplikace zároveň. Jsou tak trochu mimo reálný svět: nehmotná, snadno kopírovatelná a přenositelná, nesnadno zničitelná a špatně odhalitelná. Složitost dnešního počítače a jeho softwarového vybavení je srovnatelná se složitostí nejmodernějších dopravních letadel, s tím rozdílem, že si je uživatelé částečně „staví" a uzpůsobují sami. Řekněme si rovnou, že zabezpečit se stoprocentně proti všem rizikům není možné, i když vám někdo možná bude tvrdit opak. Je však možné rizika do značné míry eliminovat, a spoléhat na to, že se vám exotické způsoby narušení bezpečnosti počítače vyhnou. V praxi to při dodržení níže uvedených obecných zásad relativně vychází.

Jak nepřijít o data

Pokaždé, když počítač zapnete a on v pořádku naběhne, je to malý svátek. To si uvědomuje každý, kdo se alespoň jednou místo toho díval do prázdné obrazovky a výsledná diagnóza spočívala v kategorii nenávratně poškozených dat. O data můžete přijít mnoha způsoby. Naopak jediný způsob, jak o data nepřijít, je mít někde bezpečně uloženou jejich kopii. Elektronická data se kopírují velmi snadno, což je v tomto případě velká výhoda. Pořizování kopie dat pro případ jejich ztráty se nazývá **zálohování**. Způsobů zálohování je opět nespočet. Ideální zálohování by vypadalo následovně:

- jakmile je jednou nastaveno, probíhá pravidelně
- pokud se zálohování nepovede, dozvíte se o tom, spolu s radou, jak to řešit
- vyžaduje minimální, nejlépe žádnou obsluhu
- probíhá co nejčastěji, aby ztráta dat byla co nejmenší
- přežije i fyzickou likvidaci původního počítače, případně prostoru, v němž se nacházel
- zálohují se veškerá data
- obnova dat ze zálohy je snadná a rychlá

Poznámky

Ideální zálohování neexistuje, nebo se – alespoň z hlediska domácího uživatele finančními nároky – tomuto stavu velmi blíží. V praxi bude záležet na tom, jak jsou pro vás data důležitá (tedy jak důležitých je několik dní vaší intenzivní práce) a jaký jste ochotni zvolit poměr mezi investicí peněz, času a disciplíny. Podívejme se stručně na nejběžnější způsoby zálohování:

Záloha na CD/DVD

Pravidelně ručně pořídíme kopii námi vyprodukovaných dat na CD nebo DVD disk pomocí vypalovačky, která je běžnou výbavou dnešních počítačů a k ní dodávaného software. Je to poněkud pracné a nepohodlné, ale levné a můžete začít hned. Velmi usnadní práci, pokud budete všechny dokumenty, na nichž pracujete, ukládat do jedné složky. Až velikost složky překročí kapacitu CD, zkuste je rozdělit na archiv a aktuální. Archiv pak samozřejmě není nutné zálohovat tak často. Vypálená CD vhodně označte (především datem) a ukládejte mimo pracoviště. Pokud vám vadí narůstající množství CD, použijte přepisovatelná média **CD(DVD) - RW**.

Záloha na externí harddisk

Data jsou v počítači uložena na zařízení, které se jmenuje **harddisk**. Tato součástka se uvnitř otáčí, a je proto o něco náchylnější k poruše než jiné. Je možné pořídit přídavný harddisk v externím provedení za několik tisíc korun. Princip zálohování je v tomto případě takový, že externí disk připojíte ke svému počítači (obvykle pomocí USB kabelu), pořídíte na něj kopii dat z původního disku, odpojíte a uložíte na bezpečné místo. To opakujete ve zvolené frekvenci. Ve Windows XP a Vista existuje program Microsoft Backup, který celý proces usnadní. Zálohování tímto způsobem je rychlé a spolehlivé.

On-line zálohování

Pokud máte rychlé připojení k internetu a neomezený přenos dat (jednou k tomu snad i v Čechách dojde), můžete vyzkoušet nejmodernější způsob zálohování. Data se v pravidelných intervalech přenesou po internetu z vašeho počítače na harddisk poskytovatele zálohovací služby, který je obvykle umístěn někde v počítačovém centru. Poskytovatel vám dodá software, jenž umožní zvolit frekvenci a rozsah zálohy. Dál se o zálohu nestaráte, stačí nechat počítač puštěný a připojený dostatečně dlouho na to, aby záloha proběhla. Za službu se platí obvykle paušálně a je omezena množstvím dat. Má však nejblíže k definici ideálního zálohování. Pokud chcete zálohování alespoň části dat vyzkoušet, služba http://mozy.com nabízí 2GB zdarma.

Co zálohovat

Ještě se podívejme na to, co vlastně má smysl zálohovat, pokud nelze z praktických důvodů zálohovat vše. Zcela jistě jsou to soubory, které jsou výsledkem každodenní práce – dokumenty, prezentace, tabulky. Dále je velmi nepříjemné přijít o elektronickou poštu. Soubory s emaily se bohužel nachází v ne zcela snadno nalezitelných složkách závislých na poštovním programu, který používáte. Poraďte se s někým zkušeným, kde složku hledat. Podobná situace je se záložkami prohlížeče, elektronickým diářem atd. Rozumné aplikace ukládají data do složky příslušné právě přihlášenému uživateli (C:\Documents and Settings\<uzivatelske jmeno>), má proto smysl zálohovat celou tuto složku.

Shrnutí:

- Zvolte si vhodnou metodu zálohování a zálohujte pravidelně, alespoň jednou měsíčně
- Uchovávejte pracovní data v jedné složce
- Ukládejte zálohy jinam, než kde je umístěn počítač
- Občas vyzkoušejte, jestli zálohování funguje správně a jestli jste schopni data obnovit

Jak si nenechat odcizit identitu

Na internetu existují různé služby. Například email, diskusní fóra, různé informační systémy, on-line bankovnictví, on-line aukce, systémy elektronických peněženek pro on-line platby atd. Mnoho těchto služeb vyžaduje, abyste se nějakým způsobem identifikovali, jinými slovy prokázali, že u počítače

Poznámky

sedíte opravdu vy, a ne někdo jiný. Typickým způsobem je ověření znalosti vámi zvoleného jména a hesla. V případě on-line bankovnictví bývají systémy sofistikovanější. Nám bude stačit, pokud se naučíme, jak pracovat se jmény a hesly tak, aby se je nikdo jiný nemohl dozvědět. Je několik způsobů, jak může vaše přihlašovací údaje získat někdo cizí. Nejběžnější jsou (v tomto pořadí): ***uhodnutí***, ***náhodné nalezení, odposlech a podvodné vylákání*** přihlašovacích údajů.

Obrana proti uhodnutí přihlašovacích údajů

Základem je volba dobrého (tzv. silného) hesla. Většina dnešních systémů vás navede k tomu, aby vaše hesla byla kombinací písmen a čísel. Správné heslo nesmí být existujícím slovem z především českého nebo anglického slovníku. Nepoužívejte ani vaše uživatelské jméno, křestní jména a podobně. Heslo by mělo mít alespoň 7 znaků, čím více, tím lépe.

Nejlépe zapamatovatelná hesla jsou ta, která jsou například zvolena jako počáteční písmena nějakého citátu. Číslice zkombinujeme tak, že například písmena „o" nahradíme číslicí 0, „i" nebo „l" číslicí 1, nebo si zvolte svůj vlastní, originální způsob. Není dobré používat diakritiku nebo specificky české znaky - na klávesnicích, kde není čeština byste totiž mohli mít problém se zadáním hesla.

Mnoho uživatelů používá stejné heslo pro více služeb, což není z hlediska bezpečnosti optimální. Na druhou stranu pamatovat si různá hesla je poměrně nepříjemné. Rozlišujte proto alespoň mezi službami, kde o tolik nejde (registrace v různých diskusních fórech, e-shopech, jednorázových rezervacích) a službami jako jsou on-line platební systémy, přístup k osobním emailům, on-line rezervace letenek spojená s platbou apod. Dokážete jistě posoudit, kdy je při volbě hesla třeba dbát zvýšené opatrnosti. Ideální je vytvořit si takový systém, který vám umožňuje heslo odvodit ze jména služby nebo domény, pro kterou jej nastavujete. Například pro služby poskytované portálem Centrum.cz zakomponujte do obvyklého hesla „cnr" (první, třetí a páté písmeno) nějakým snadno zapamatovatelným způsobem – třeba připojením na konec běžného hesla. Zvolte si svůj vlastní způsob tvorby silných hesel a dodržujte jej.

Obrana proti nalezení uložených přihlašovacích údajů

Druhou cestou, jak někomu umožnit přihlásit se „na vás", je prostě jméno a heslo někde zapomenout. Pomiňme klasický případ, kdy někde zůstane ležet papír se jménem a heslem. Máme na mysli především schopnost různých programů (prohlížeč, klient instant messagingu – např. ICQ) zapamatovat si vaše přihlašovací údaje, abyste je nemuseli vždy vypisovat. Ačkoliv to šetří čas, je třeba mít na paměti, že uložení přihlašovacích údajů není příliš bezpečné. Zcela nevhodné je to v případě, pokud používáte sdílený počítač v internetové kavárně. Po skončení práce je nutné se od všech služeb řádně odhlásit a všechny použité aplikace zavřít, nikdy nevolit možnost Uložit heslo (Store Password). Na domácím počítači může mít smysl zapamatování hesel v internetovém prohlížeči v takzvaném manageru hesel, ten je ale vhodné chránit jedním hlavním heslem. Prohlížeč Mozilla Firefox lze nastavit tak, aby údaje, které o vás uchovává na disku, jako jsou právě uložená hesla, šifroval a chránil je jedním heslem, které nastavíte v Možnostech v sekci „Soukromí".

Obrana proti odposlechu přihlašovacích údajů

Tato problematika je poměrně široká. V celém řetězci přístupu k internetu je několik slabých míst, která může někdo využít pro získání vašich přihlašovacích údajů. Je třeba dbát jak na **zabezpečení počítače**, tak na **zabezpečení připojení**. Hlavními zásadami pro zabezpečení počítače jsou tyto:

- používání pravidelně aktualizovaného **antivirového programu**
- používání pravidelně aktualizovaného **programu na odhalováni spyware**
- používání **firewallu**
- pravidelná **aktualizace operačního systému**
- neinstalujte software, který neznáte

Pokud vám tyto pojmy nic neříkají, nezoufejte. *Firewall* je program, který zabraňuje, aby vám někdo zvenčí v počítači slídil. *Antivir* kontroluje veškerá data a odhaluje v nich škodlivý kód, takzvaný počítačová virus. A konečně program proti *spyware* odhaluje, zda na počítači nemáte nainstalováno něco, co vás bez vašeho vědomí nějakým způsobem špehuje a podává o tom někomu zprávy.

Poznámky

Systém Windows obsahuje vestavěný firewall, ostatní programy je třeba doinstalovat. Pokud je to možné, svěřte tento úkol nějakému specialistovi. Pokud se do toho chcete pustit sami, přečtěte si příslušné sekce na www.bezpecneonline.cz. Zabezpečením počítače zabráníte tomu, aby na něj někdo neoprávněně nainstaloval program, který bude vaši komunikaci někam vzdáleně přenášet a nahlížet do vašich dat (přihlašovacích údajů, seznamů navštívených stránek, odesílaných emailů). Další cestou, jak se podobný program může do počítače dostat, je, že jej z různých důvodů nainstalujete sami. Obvykle je převlečený za něco užitečného či zábavného a bývá zadarmo. Buď jej sami stáhnete z internetu, nebo dostanete emailem jako přílohu. Prohlížeč i poštovní klient vás budou před instalací varovat. Je dobré brát varování vážně, a instalovat nové programy s rozmyslem, nejlépe po poradě s někým zkušeným.

Specifický problém nastává, pokud s někým počítač sdílíte. V internetových kavárnách a na pracovišti jste odkázáni na zabezpečení správcem počítačové sítě. Domácí počítač je vhodné sdílet pouze s tím, komu důvěřujete. V případě, že tomu tak není, nemůžete si bohužel být nikdy jisti, zda na počítač nebyly doinstalovány programy pro odposlech komunikace, především pak takzvaný ***keylogger***, nesnadno odhalitelný komerční program, který zachycuje a uchovává komunikaci klávesnice včetně záznamů obrazovky. Řešením je pouze zamezení přístupu a reinstalace celého systému, případně použití jiného počítače pro citlivou komunikaci.

Použitím **zabezpečeného připojení** zabráníte tomu, aby někdo odposlouchával vaše data, zatímco cestují po internetu k cílovému počítači. Obzvlášť důležité je to v případě, kdy používáte bezdrátovou síť. Pro přístup ke stránkám elektronického bankovnictví i emailové schránce pomocí prohlížeče je velmi důležité používat zabezpečenou komunikaci. Komunikace je zabezpečena proti odposlechu, pokud adresa stránky začíná písmeny „https://" a v prohlížeči je zobrazen symbol visacího zámku. Větší české emailové služby jako Centrum.cz a Seznam.cz umožňují zabezpečené přihlášení (některé jej nazývají SSL). Pokud používáte služeb poskytovatele internetu a poštovní program máte nainstalován na počítači, informujte se u poskytovatele, jak nastavit zabezpečený přístup k vaší emailové schránce. Na základě získaných informací příslušně nastavte svůj poštovní program. Pouze tak lze zajistit, že vaši emailovou komunikaci nebude na cestě nikdo odposlouchávat.

Zabezpečení komunikace je bohužel nutné řešit vždy pro konkrétní službu (konkrétní stránky, konkrétní emailovou schránku). Obecně zajistit bezpečnou komunikaci v prostředí současného internetu nelze.

Obrana proti podvodnému vylákání přihlašovacích údajů

Pamatujte, že přihlašovací údaje k jakékoli službě po vás nikdy nesmí vyžadovat nikdo jiný než ona konkrétní služba, a to pouze v okamžiku, kdy se ji z vlastní vůle rozhodnete použít. Nereagujte na žádné výzvy k zaslání hesla ke své emailové schránce, on-line bankovnictví a dalším službám, především v případě, že jste k tomu vyzýváni emailem, protože s největší pravděpodobností je to email podvodný, takzvaný *phissing*. Podobně nereagujte na žádné podobné výzvy v on-line chatu, ICQ či vyskakovacích oknech prohlížeče.

Jedním z problémů internetu je totiž problém identity druhé strany. Není snadné zjistit, zda vámi zadané údaje byly opravdu odeslány právě a jen tam, kam patří. Mezi nejklasičtější způsoby podvodného vylákání přihlašovacích údajů patří napodobení originální stránky se stejně vypadajícím formulářem pro přihlášení. Stránka může mít vizuálně podobnou adresu, například http://mail.goog1e.com místo http://mail.google.com. Záměny písmene l za číslici si těžko povšimnete, a pokud vám byla podvržena právě v emailu nebo on-line chatu ve formě odkazu, necháte se takto zmást. Jakmile údaje do přihlašovacího formuláře na falešné stránce vložíte a odešlete, je vaše uživatelské jméno a heslo prozrazeno.

Jedná-li se o službu přístupnou přes webový prohlížeč, napište proto URL buď ručně, nebo alespoň před zadáním zkontrolujte, zda jste opravdu tam, kde chcete být. Při použití zabezpečeného https:// protokolu (viz výše), dbejte na to, aby byla zobrazena ikona zavřeného visacího zámku (obvykle na spodní liště), a dejte pozor, pokud prohlížeč zobrazuje nějaká varování. Poklepem na ikonu zámku se můžete přesvědčit, že takzvaný bezpečnostní certifikát byl vydán nějakou uznávanou autoritou (Verisign, Thawte) – to poskytuje záruku, že druhá strana je opravdu tím, za koho se vydává.

Poznámky

Shrnutí:

- Používejte silná hesla
- Dbejte na pravidelnou aktualizaci svého počítače
- Chraňte se proti virům a *spyware*, používejte *firewall*
- Neinstalujte neznámé programy a neotevírejte spustitelné emailové přílohy přes varování poštovního programu
- Používejte zabezpečenou komunikaci všude, kde je to možné
- Buďte velmi obezřetní při zadávání přihlašovacích údajů
- V internetové kavárně nepoužívejte funkce pro zapamatování zadávaných hesel

Jak si chránit soukromí

Nejlepší cestou, jak si chránit vlastní soukromí při práci na internetu, je udržovat si zdravou míru paranoidního myšlení. Tu je poměrně snadné si vytvořit, pokud si uvědomíte následující fakta:

- Co na sebe jednou prozradíte, už těžko vezmete zpět.
- Nikdy si nemůžete být stoprocentně jistí, s kým komunikujete.
- Vyhledávače vaše data mohou najít a spojit dohromady v mnohdy nečekaných souvislostech.
- Váš poskytovatel internetu a kdokoliv na cestě mezi vámi a cílovými servery (například zaměstnavatel) může získat dobrý přehled o tom s kým, kdy a jak komunikujete.
- Provozovatelé on-line služeb mají přístup ke všem datům, které jim v rámci služby poskytnete.
- Při používání počítače za sebou necháváte takzvanou „elektronickou" stopu, například historii navštívených stránek, uložená hesla a podobně.

Nesdělujte žádné osobní informace, pokud to není nutné

Všemožné registrační formuláře zamořily internet způsobem, který zrcadlí touhu firem a společností získávat a shromažďovat co nejvíce údajů o potenciálních klientech. Skladování údajů je nic nestojí, tak proč ne.

Pokud nějaký on-line formulář vyplňujete, rozmyslete si u každé položky, zda provozovatel konkrétní údaj opravdu potřebuje. Používejte zdravý rozum a východisko, že čím méně, tím lépe pro vás. Nepovinné položky zásadně nevyplňujte. Provozovatel on-line obchodu potřebuje znát vaši adresu v případě, kdy si něco objednáte, ne však chcete-li jen brouzdat katalogem a zjistit, zda je zboží na skladě. Pravé jméno a příjmení není nutné uvádět, pokud neplánujete žádný osobní kontakt s provozovatelem služby (výjimkou je ovšem například objednávání elektronické letenky). Jestliže jsou položky, které se vám nezdají, povinné, něco si vymyslete. Totéž platí o adrese, telefonním čísle, datu narození a podobných údajích. Internet není daňové přiznání. Obvykle je navíc možné údaje dodatečně opravit, pokud zjistíte, že je nutné něco skutečně sdělit, například před potvrzením objednávky.

Používejte internet anonymně

Je zarážející, jak často se například v internetových diskusích například na téma zdraví objevují příspěvky, které buď obsahují přímo jméno přispěvatele, nebo lze jeho jméno snadno odvodit z uvedené emailové adresy. Pokud jste již na internetu něco publikovali, zkuste si zadat do vyhledávače (např. http://jyxo.cz) své jméno, telefonní číslo nebo emailovou adresu. Snadno se přesvědčíte, že vše, co jednou opustilo práh vašeho internetového připojení, je teď a bohužel i v budoucnu snadno vyhledatelné. Údaje se také mohou řetězit. Můžete na jednom serveru používáte přezdívku Jana24 a svou emailovou adresu jana.z@seznam.cz a domnívat se, že jste anonymní. Pokud jste ale někde jinde (například v inzerátu) tuto emailovou adresu uvedli spolu s telefonním číslem, a zároveň máte telefonní číslo v patičce emailů, které posíláte do veřejného diskusního fóra, kam se běžně podepisujete, není pro internetového špióna těžké zjistit, kdo se za přezdívkou Jana24 skrývá. Nezapomeňte, že už i personální agentury běžně žadatele o zaměstnání předem „lustrují" pomocí internetových vyhledávačů.

Poznámky

Používejte zabezpečené připojení

Je třeba vždy počítat s tím, že se k vaší komunikaci po internetu může poměrně snadno dostat někdo třetí. Jedinou obranou je používat zabezpečené připojení, které jsme již zmínili v kapitole o ochraně přihlašovacích údajů. Magické zkratky SSL a HTTPS vám zaručí ochranu nejen přihlašovacích dat, ale také veškeré komunikace v rámci dané služby před třetí stranou. Ovšem váš poskytovatel internetu či zaměstnavatel může i tak nahlížet do vaší schránky, pokud ji pro vás provozuje (možnou obranou je použití programu na šifrování emailů, například PGP). Podobně je to s údaji o komunikaci – shromažďování informací o tom kdy, odkud a s kým jste komunikovali mají dokonce poskytovatelé internetu v popisu práce, ukládá jim to bohužel nedávno přijatá novela zákona o elektronických komunikacích.

Pravidelně odstraňujte citlivé údaje uložené prohlížečem

Internetový prohlížeč je nejběžnějším prostředkem pro komunikaci s internetem. Pro usnadnění práce prohlížeč uchovává různé informace o tom, jak se na internetu pohybujete. Jde o ukládání historie navštívených stránek, takzvaných souborů cookies, informaci o stahovaných souborech, položkách zadaných do formulářů a podobně. Pokud nechcete, aby tato data v prohlížeči zůstávala, je možné je vymazat. Naučte se tuto funkci ve svém prohlížeči používat, v prohlížeči Firefox najdete nastavení pod záložkou Možnosti – Soukromí. Vhodným nastavením je automaticky vymazávat tyto údaje po zavření posledního okna prohlížeče.

Používejte více emailových adres pro různé účely

Portály jako Centrum.cz a Seznam.cz nabízejí zřízení emailové adresy zdarma. Toho je možné využít, pokud potřebujete jednorázově či krátkodobě zadat emailovou adresu a nechcete prozradit svoji běžně používanou. Toto opatření vás také ochrání proti nevyžádané poště, tzv. *spamu*. Pro tyto účely slouží také specializovaná služba http://www.temporaryinbox.com, kde je možné zřídit i alias (Temporary Forwarding) k vaší stávající adrese, která tak zůstává utajena.

Shrnutí:

- Nesdělujte své osobní informace.
- Udržujte se v anonymitě.
- Používejte jednorázové emailové adresy.
- Nastavte si prohlížeč tak, aby mazal citlivá data.
- Používejte zabezpečenou komunikaci všude, kde je to možné.

Užitečné odkazy:

- http://www.bezpecneonline.cz – stránky zprovozněné bývalým Ministerstvem Informatiky o bezpečnosti práce s počítačem a internetem.
- http://www.microsoft.com/cze/athome/security/default.mspx – bezpečnostní doporučení firmy Microsoft.
- http://www.mozilla-europe.org/cs/products/firefox –binformace o webovém prohlížeči Firefox.
- http://www.grisoft.cz - stránky výrobce vynikajícího antivirového programu, který je pro domácí uživatele zdarma.

Poznámky

Ochočte si technologie!

Násilí na ženách a informační technologie

Kateřina Fialová, APC – WNSP

Nové informační a komunikační technologie jsou jako jiné nástroje používány i zneužívány. Pornografie, sexuální obtěžování, špehování, týrání i obchod se ženami se bohužel stávají čím dál běžnějšími jevy i ve virtuálním prostoru. Podobně jako se mnoho žen necítí bezpečně na noční ulici, v opuštěném parku či nočním baru, hrozí nebezpečí, že i online prostory se postupně stanou pro ženy místem nehostinným. S cílem zabránit rozvoji sexuálně motivovaného násilí na internetu, který díky anonymitě, rychlosti přenosu i sdílení dat nejen replikuje a zintenzivňuje stávající formy násilí na ženách, ale umožňuje i vznik forem nových, byla na konci roku 2006 spuštěna mezinárodní kampaň ***Ochočte si technologie!*** (*Take Back the Tech!*).

Nové formy nebo „staré" problémy v novém kabátě?

cyber stalking *(kybernetický lov) – zneužívání online komunikace k obtěžování a zastrašování vybraných uživatelů. Oběti tohoto typu chování jsou pak pronásledovány a obtěžovány spamem, zanecháváním nepřístojných vzkazů v návštěvních knihách, na chatu, zasíláním virů, apod. K získávání kontaktů na jednotlivé uživatele slouží chat, diskusní skupiny ke zprávám (message board), diskusní fóra a e-mail.*

bullying *(týrání) – šikanování a ponižování jednotlivců nebo skupin formou osobních útoků vedených prostřednictvím kanálů elektronické komunikace, jako je např. e-mail, instant messaging nebo textové zprávy (SMS).*

Zdroj: Úřad pro ochranu osobních údajů, Slovníček nejdůležitějších pojmů

Kampaň vyhlášená Ženským programem Asociace pro progresivní komunikaci (APC WNSP) chce nejen upozornit na otázky násilí na ženách v kontextu nových IT, ale i představit informační a komunikační technologie jako efektivní nástroje k prosazování a ochraně práva žen na svobodný život bez násilí. Nejde však o iniciativu jedné organizace, na kampani se podílí řada dalších aktérů. Center for Digital Storytelling například představuje pod názvem *Ticho hovoří* (*Silence speaks*) digitální příběhy žen, které prožily násilí.[33] Organizace Mediatatica & G2G pak přenesly kampaň do Brazílie a spustily její lokalizovanou verzi na svých stránkách, odekorovaly ulice s plakáty upozorňujícími na násilí na ženách ve virtuálním i fyzickém prostoru a uspořádaly seminář sebeobrany pro ženy.[34] Právě přeložení kampaně *Ochočte si technologie!* do lokálních jazyků a kontextů je hlavním cílem pro rok 2007. Pro zájemce o zahájení vlastní kampaně ve svém městě, škole, organizaci nebo na vybrané téma jsou připraveny podklady, informace, webový prostor a další podpora.

Využití informačních a komunikačních technologií v boji proti násilí na ženách

Blank Noise Project Blogathon *(volně přeloženo „Blogovací maratón postranní šum"): Stovky žen v Indii zveřejnily v blogovacím maratónu (virtuálním deníku) své zkušenosti s pouličním sexuálním obtěžováním.*

Stránky projektu: http://blanknoiseproject.blogspot.com

33 viz. http://www.takebackthetech.net/actions/storytelling.htm

34 viz. http://g2g.sarava.org/pt/retome

Poznámky

Domestic Violence Virtual Trial *(volně přeloženo „Virtuální soud v kauze domácí násilí")*: *Internetový projekt pomáhající soudcům ve Spojených státech, aby se dozvěděli více o tématice a problémech v kauzách týkajících se domácího násilí proti ženám a mohli porovnat rozsudky se svými kolegy.*

Stránky projektu: http://jectrials.unm.edu/dvtrial

Domácí násilí – Game Over: *Unikátní projekt české vlády se snaží v rámci informační kampaně upozorňující na problém domácího násilí oslovit zejména mladé lidi. Zdarma dostupná počítačová hra je simulací vztahu a soužití dvou lidí a zaměřuje se zejména na ty situace, které mohou vést ke konfliktům a vyústit v domácí násilí.*

Stažení hry: http://pc.hrej.cz/plne-hry/strategie/socialni-simulator/domaci-nasili-game-over

16 akčních dnů proti násilí na ženách

Kampaň *Ochočte si technologie!* je součástí mezinárodní iniciativy „16 akčních dní proti násilí na ženách". Od roku 1991 se ženské organizace a občanské skupiny po celém světě zapojují v období od 25. listopadu do 10. prosince do této společné kampaně. Záměrem místních i mezinárodních iniciativ je nejen upozornit na problematiku násilí na ženách, ale i prosadit konkrétní opatření: rozšíření služeb na podporu péče o oběti násilí, posílení prevenčních programů, prosazení právních reforem nebo dodržování mezinárodní Úmluvy o lidských právech jako nástroje v boji proti násilí na ženách.

16 akčních dní proti násilí na ženách

Den 1: *Pošlete deseti známým sms k Mezinárodnímu dni proti násilí na ženách a připojte informaci o násilí na ženách ve vašem kontextu, např. číslo na nejbližší SOS linku, statistický údaj o počtu obětí domácího násilí, nebo odkaz na stránky lokální organizace bojující proti násilí na ženách...*

Den 2: *Přidejte k automatickému podpisu ve svém emailovém programu informaci o právě probíhající kampani a 16 akčních dnech proti násilí na ženách...*

Den 3: *Změňte nastavení domovské stránky na počítačích v nejbližší internetové kavárně na www.takebackthetech.net...*

Den 4:**.....**
*Zdroj: Takebackthetech actions, http://www.*takebackthetech.net/actions

Znásilnění, domácí násilí, nucená prostituce, sexuální obtěžování, incest, nebo selekce ženského plodu podle pohlaví – to všechno jsou podoby násilí, s nímž se může žena setkat v různých životních obdobích a na nejrůznějších místech: na ulici, v rodině i v instituci. Násilí na ženách zahrnuje fyzické, psychické, sexuální či ekonomické násilí, ale třeba i vynucenou izolaci. Stránky Genderové tiskové agentury GITA uvádějí, že 38% žen v ČR zažilo alespoň jednu z forem násilí v partnerském vztahu.[35] Brutální svědectví nesou také zdokumentované případy masového znásilňování žen v řadě válečných konfliktů, například v Bosně, Ugandě či Kambodži.

S nástupem nových technologií se na scéně objevují i nové formy násilí na ženách jako špehování prostřednictvím internetu nebo digitální voyeurismus. Vzhledem k tomu, že technologie se stávají stále levnějšími a menšími co do rozměrů, není pro běžného občana problém například nainstalovat malé, takřka neviditelné kamery a skrytě natáčet své oběti. Obrazové záznamy žen v intimních

Poznámky

35 Zdroj: http://www.ta-gita.cz/genderovy-slovnicek/?description=MDExMQ%3D%3D (naposledy navštíveno 10.6. 2006)

situacích pořízené bez jejich vědomí a souhlasu jsou pak prodávány jako pornografie. Spyware[36] nebo globální navigační systém (GPS) může být lehce zneužit technicky zdatnějšími útočníky ke stopování a hlídání pohybu jejich partnerek v případech domácího násilí.

Kde končí pornografie a začíná obchod s ženami?

Evropská komise informovala o případu, kdy byly japonské ženy transportovány na Havaj, aby provozovaly on-line sexuální vystoupení pro publikum v Japonsku. Protože je v Japonsku přísná legislativa týkající se pornografie, provozovatel se rozhodl, že bude internetová erotická vystoupení natáčet na Havaji a vysílat je do Japonska. Ženy provozovaly striptýz před webovou kamerou a reagovaly na přání mužů v Japonsku. Veškerá komunikace mezi Havají a Japonskem byla přenášena přes legální server v americké Kalifornii. Japonští zákazníci tedy sledovali vystoupení prostřednictvím kalifornského serveru a neporušovali japonské restriktivní zákonodárství.

Zdroj: APC WNSP, Digital Dangers a Cultivation violence through technology?, http://www.genderit.org/resources/digital_dangers_EN_1.pdf (český překlad Linda Sokačová)

Ochočte si technologie!

Kampaň chce primárně oslovit běžné uživatele IT, zejména ženy a dívky, a zapojit je do boje proti násilí na ženách ve fyzickém i virtuálním prostoru prostřednictvím nejrůznějších IT nástrojů – mobilních telefonů, ICQ, blogů, webových stránek, digitální kamery, emailu nebo podcastingu.

Záměrem je zapojit uživatele a uživatelky technologií do jednoduchých akcí proti násilí na ženách a jejich prostřednictvím zvýšit jak všeobecné povědomí o této problematice, tak i posílit IT dovednosti žen.

Elektronické pohlednice: Kdybych měla..

„Kdybych měla klávesnici, mohla bych ho vymazat ze svého života."

Li, Malajsie

„Kdybych měla přístup k radiovým vlnám, mohla bych se vyzpívat ze své bolesti."

Jenny, Jižní Afrika

„Kdyby technologie byly jako boty, mohla bych se snadno rozhodnout, jak je použít."

c5, Filipíny

Co všechno by bylo možné ve světě, kde ženy mohou volně vytvářet, formovat a používat různé informační a komunikační technologie, dokumentují elektronické pohlednice. Výmluvné obrázky vytvořené s pomocí digitální kamery a grafických programů zachycují představy a slova žen a mužů z celého světa, kteří se zapojili do kampaně.

Kolektivní poznámkový blok: Definujte si svůj virtuální prostor!

16 dní kolektivního blogování[37] na téma IT a násilí na ženách v nejrůznějších jazycích je další aktivitou, do níž se mohou uživatelky a uživatelé IT zapojit. Pro nováčky v blogosféře jsou připraveny návody a průvodce, jak začít s blogováním.

36 **spyware** - ilegální software, který se do počítače nainstaluje automaticky, obvykle skrze bezpečnostní slabinu systému. Tam monitoruje aktivitu uživatele a odesílá informace svému autorovi. Získaná data jsou například využívána k lepšímu cílení reklamy na uživatele, ale také k odposlechu hesel. Zdroj: Úřad pro ochranu osobních údajů, Slovníček nejdůležitějších pojmů.

37 Blog je webovým nástrojem, pomocí kterého můžete jednoduše publikovat na internetu. Blog se formátem i stylem nejvíce podobá deníku nebo poznámkovému bloku.

Poznámky

Digitální kamera: Zachyťte to!

Váš soused zvedá vysoko koště. Jeho ruka se rozmáchne směrem k manželce. Vystřelíte? Účinnou zbraní proti násilí na ženách je i digitální fotoaparát, videokamera nebo mobilní telefon s fotoaparátem. Pořízený snímek může pomoci usvědčit násilníka nebo varovat další ženy před agresory v případě pouličního obtěžování. V rámci kampaně jsou shromažďované videoklipy a fotografie používány ke zdokumentovaní různých forem násilí na ženách, podnícení veřejné diskuse i akce.

Kontaminujte internet výzvou: „Ochočte si technologie!"

Řada webových stránek a blogů podpořila iniciativu *Ochočte si technologie!* umístěním banneru s odkazem na stránky kampaně. Kolem stovky „vyfocených" počítačových obrazovek s různými stránkami nesoucími informace o kampani si lze prohlédnout ve webové galerii Flickr.com: http://www.flickr.com/groups/takebackthetech.

Povídejte si bezpečně pomocí chatovacích programů jako MSN, ICQ, Skype!

1. *V případě chatovacích programů nikdy nepoužívejte funkci „automaticky si zapamatovat heslo", kdokoliv používající váš počítač se tak může snadno přihlásit do chatovací místnosti pod vaší identitou.*
2. *Ujistěte se, že jste zakázaly funkci archivování obsahu, která automaticky ukládá jakoukoliv vaši konverzaci v chatovací místnosti. Pokud si chcete uchovávat záznamy své komunikace, ověřte si, kde jsou archivovaná data uložena. V případě nutnosti je budete moci snadno vymazat nebo přesunout na bezpečnější místo.*
3. *Vyberte si chatovací program, který vám dovolí nastavit váš účet tak, aby vás mohli kontaktovat pouze lidé, které sama přidáte na seznam osob s povoleným přístupem.*

Na stránkách kampaně lze nalézt další rady a tipy pro ženy a dívky týkající se online bezpečnosti.
Zdroj: Takebackthetech tech tips and tools, http://www.takebackthetech.net/techtips.
Text byl zpracován s použitím překladu Tomáše Tětivy na stránkách www.ecn.cz a www.zkusit.cz.

Poznámky

Další informace: *Chcete-li získat další informace o kampani nebo máte zájem se do ní aktivně zapojit, zašlete email na adresu kaca@apcwomen.org nebo lenka@apcwomen.org, případně navštivte stránky Take Back The Tech, www.takebackthetech.net. Kampaň je iniciativou mezinárodní ženské sítě APC WNSP.*

O APC WNSP

Ženský program Asociace pro progresivní komunikaci (The Association for Progressive Communications Women's Networking Support Programme, www.apcwomen.org) podporuje síťování ženských organizací prostřednictvím využívání informačních a komunikačních technologií (ICT), včetně internetu za účelem společenských změn a posílení pozice žen ve společnosti. APC WNSP síť tvoří více než 150 žen z 38 států světa. Přes tři čtvrtiny jejích členek aktivně působí v jedné z regionálních sítí v Africe, Asii, Latinské Americe či střední a východní Evropě. APC WNSP je součástí mezinárodní Asociace pro progresivní komunikaci (APC, www.apc.org).

Poznámky

Kapitola druhá:

Informační a komunikační technologie v praxi

www.jaknaIT.cz

Flexibilita a informační a komunikační technologie jsou budoucnost pracovního trhu

Alexandra Jachanová Doleželová – Gender Studies, o.p.s.

„Informační technologie usnadňují práci ve většině oborů lidské práce. Tím, že svou práci dokážeme udělat rychleji, máme více času na své soukromí a rodinu. Internet a mobilní technologie nám umožňují pracovat kdekoliv. Na cestách, ale také doma, a právě práce z domova je úžasný výdobytek, který usnadňuje sladění pracovních povinností s osobním životem a péčí o rodinu."

Martina Šmidochová, personální ředitelka společnosti Microsoft, Česká republika

Možnosti flexibilního pracovního uspořádání, jako je pružná pracovní doba, stlačený pracovní týden, částečný pracovní úvazek, sdílený pracovní úvazek nebo práce z domova, vytvářejí produktivnější a efektivnější pracovní prostředí. Právě proto je stále více společností využívá. Flexibilní pracovní upořádání umožňuje zaměstnancům a zaměstnankyním sladit jejich osobní a pracovní život a to je činí spokojenější a ke své firmě loajálnější.

Informační a komunikační technologie jsou jedním z prostředků napomáhajících k vytvoření flexibilních forem práce. Díky mobilnímu telefonu, internetu, notebooku, externímu přístupu k sítím a databázím, velkokapacitním přenosovým médiím a jiným informačním a komunikačním prostředkům je možné některé práce vykonávat z různých míst a v různém čase. Využívání počítače, internetu a emailu je pro nás již samozřejmostí, proto si ani neuvědomujeme, jak moc šetří čas, např. psaním elektronických dopisů, sníženým počtem telefonických hovorů či omezením pracovních pochůzek na minimum.

Informační a komunikační technologie usnadňují flexibilitu práce

Flexibilní formy pracovního uspořádání mají pomoci zaměstnancům a zaměstnankyním sladit jejich osobní a pracovní život. Nejčastěji jsou tyto formy uspořádání přizpůsobeny rodičům malých dětí anebo zaměstnancům a zaměstnankyním, kteří se starají o závislé osoby. Flexibilní možnosti musejí být k dispozici jak ženám, tak i mužům stejným způsobem. Ideálně by měly být přístupné všem nezávisle na tom, zda jsou rodiči či ne, nebo zda o někoho pečují.

Informační technologie flexibilní práci v mnohém usnadňují. Flexibilní práce je závislá převážně na pracovní době, místu práce a pracovní smlouvě. ICT napomáhají při uvedení flexibilních forem práce do praxe. Nejsou však jediným faktorem ovlivňujícím tuto práci a **nedokáží poskytnout flexibilní formy práce pro všechny pracovní pozice**. Díky počítači, internetu a mobilnímu telefonu je možné doma vykonávat i ty práce, které tyto prostředky bezprostředně nepotřebují. Umožňují zůstat v kontaktu se zaměstnáním a klientelou.

Nejznámějšími formami flexibility práce jsou: flexibilní pracovní místo (jinak také homeworking[38], telework[39], e-working[40]), pružná pracovní doba (např. volná pružná pracovní doba, stlačený pracovní týden, práce na směny) a sdílení pracovního úvazku (tzv. job-sharing).

Flexibilní formy pracovního uspořádání

Flexibilní formy pracovní doby: částečné úvazky, víkendová práce, volná flexibilní pracovní doba, práce na směny, posunutí začátku a konce práce, noční práce, práce přesčas, termínovaná práce.

38 Práce z domova.

39 Práce odjinud než z místa zaměstnáni.

40 Práce od jinud než z místa zaměstnání pomocí internetu.

Poznámky

Flexibilní formy místa práce: práce na dálku, pohyblivé pracovní místo, sdílení pracovního místa[41], práce z domova.

Flexibilní formy pracovní smlouvy: smlouva na dobu určitou, dohoda o provedení práce, dohoda o pracovní činnosti, sdílený pracovní úvazek (job-sharing), zaměstnání přes agenturu, práce na živnostenský list.

Flexibilní pracovní uspořádání by mělo být zavedeno na základě předešlého plánování a spolupráce s odbory, aby nedocházelo k negativním dopadům jako např. „být k dispozici kdykoliv" nebo k diskriminaci osob díky nedobrovolným flexibilním pracovním smlouvám. Mnoho zaměstnavatelů očekává od svých zaměstnaných flexibilitu (tedy ochotu být kdykoliv k dispozici pro plnění pracovních úkolů) a snaží se snížit roli a vliv odborů. Flexibilní formy práce jsou tu ale především pro zaměstnance a zaměstnankyně, neměly by tedy být zaměstnavatelem zneužívány.

Týmy zaměstnanců a zaměstnankyň s možností flexibilní pracovní doby či místa musí vést schopní manažeři či manažerky. Zaměstnaní se nesmí cítit izolovaní a všem se musí dostávat stejných výhod. Veškeré flexibilní formy práce usnadňuje týmová práce, kdy si partneři v týmu mohou rozdělit např. kdo je v určitou dobu v kanceláři a kdo mimo.

ICT služby a prostředky k využití pro flexibilní formy práce

Lidé využívající některých forem flexibilní pracovní doby mají k dispozici různé prostředky. Informační a komunikační technologie poskytované zaměstnavatelem jsou vhodné převážně pro flexibilní pracovní místo, ale dovolují pracovat flexibilně i v čase. Podporují však flexibilní formy jen u některých zaměstnání,[42] u jiných je možné mít např. pružnou pracovní dobu.[43] Nabídka prostředků umožňujících flexibilní formy práce je v kompetenci zaměstnavatele. Nezbytná je určitá míra důvěry zaměstnavatele k zaměstnanému nejen kvůli dodržování pracovní doby, ale také kvůli práci s firemními daty mimo prostor společnosti.

Informační a komunikační zařízení a služby umožňující flexibilitu a sladění pracovního a osobního života:

Mobilní telefon

Notebook
Velkokapacitní přenosová média – disketa, CD, DVD, USB flash disk aj.

Internet
Email
Chat – umožňuje bezprostředně reagovat např. na situaci, která proběhne ve firmě nebo odpovědět na otázku.
Intranet – interní firemní síť.
Externí přístup k databázím – je důležité, aby firma poskytující externí přístup k databázím a sítím, měla důkladně vyvinutý zabezpečující systém sítí.
Internetové bankovnictví - veškeré bankovní služby jsou dnes velmi flexibilní, je možné používat internetové bankovnictví, které umožňuje provádět bankovní transakce v kteroukoli denní i noční dobu, stejně tak telefonní linky jsou již dnes většinou 24-hodinové.
Nakupování přes internet
E-learning – vzdělávání zaměstnanců přes internet umožňuje vzdělávat se „kdekoli a kdykoli".

41 Zde je myšleno opravdu střídání pracovního místa, tedy např. střídání jednoho stolu a počítače, nejde ani o sdílený pracovní úvazek (tzv. job-sharing).

42 Např. administrativních, manažerských, některých technických, dále u grafiků, architektů, novinářů aj.

43 U pozic, kde je nutná přítomnost zaměstnance/zaměstnankyně, je možné využít práce na směny, sdíleného pracovního místa, částečného úvazku, stlačeného pracovního týdne aj.

Poznámky

Video-konference – neustále se rozvíjející trend, který umožňuje setkání mezi pracovními partnery včetně těch zahraničních bez cestování. Současné videokonference dokáží vyvolat dojem skutečné přítomnosti ostatních partnerů v jedné místnosti.

Zaměstnanec pracující v rámci flexibilní formy práce by si měl hlídat, kolik hodin denně, týdně, měsíčně nebo ročně pracuje. Flexibilita se může stát nepříjemnou, pokud je zaměstnanec díky ICT prostředkům „na přijmu" pořád a nedostává se mu úplného odpočinku.

IT firmy podporují flexibilitu a sladění osobního a pracovního života

Společnosti, které se zabývají informačními a komunikačními technologiemi, často umožňují sladění osobního a pracovního života. IBM, Hewlett-Packard či Microsoft se pravidelně umisťují v soutěžích zaměřených na rovné příležitosti žen a mužů či spokojenost zaměstnanců.[44]

Podle Martiny Šmidochové *„mohou zaměstnanci společnosti Microsoft využít hned několika způsobů úpravy svého pracovního poměru tak, aby odpovídal jejich možnostem a potřebám. Velice oblíbená je možnost pracovat z domova. Zaměstnancům Microsoft nabízí flexibilní pracovní dobu, stlačený pracovní týden i možnost pracovat na částečný pracovní úvazek."*

Kontakt s rodiči na mateřské a rodičovské dovolené

Flexibilních forem práce využívají nejčastěji rodiče: umožňuje jim skloubit rodinný život s pracovním a udržet kontakt s pracovním prostředím během mateřské či rodičovské dovolené. K tomu jim slouží informační a komunikační technologie. Rodiče na mateřské/ rodičovské dovolené mohou mít přístup k intranetu, emailu a mohou využívat e-learningovou formu školení či rekvalifikace. K dispozici jim může být dán pracovní notebook a telefon, případně také připojení k internetu.

Ve společnosti T-Mobile mají zaměstnanci a zaměstnankyně na mateřské nebo rodičovské dovolené možnost navštěvovat interní knihovnu s cca 2 200 odbornými tituly; k dispozici jsou knihy, časopisy a výukové filmy.

Ve společnosti Microsoft mají *„maminky během těhotenství a rodiče na rodičovské dovolené po celou dobu zachovaný přístup ke své firemní e-mailové schránce, zůstávají tak v kontaktu se svými kolegy i zákazníky, pokud si to přejí. Rodič, který pečuje o dítě, se také může účastnit školení a udržovat si tak kontakt se změnami v našem dynamickém oboru."*[45]

IBM se v rámci programu ***Maternity Leave and Return Program* (*Odchod na mateřskou a návrat z ní*)** snaží rodičům zajistit na mateřské a rodičovské dovolené nepřetržitý kontakt s pracovním prostředím prostřednictvím přístupu k intranetu a vzdělávacím programům. Touto cestou si rodiče na mateřské/ rodičovské dovolené udržují a dále prohlubují svou kvalifikaci. Součástí programu je také finanční pobídka k tomu, aby se ženy z mateřské a rodičovské dovolené vracely dříve než po třech nebo čtyřech letech. O tom, zda má o program i časnější návrat do zaměstnání zájem, rozhoduje zaměstnankyně sama: je na ní, zda se před mateřskou dovolenou do programu zaregistruje.

Používání informačních a komunikačních technologií a jejich vliv na sladění osobních a pracovních potřeb souvisí se změnami v pracovních trendech. Patří mezi ně: odstraňování hranic pracovní doby a místa práce, nabývající důležitost vztahů mezi klienty a pracovními partnery, vzrůstající role komunikačních dovedností v profilech zaměstnaných, síťování aj. Informační technologie jako takové by bez technologií komunikačních nedokázaly umožnit flexibilní formy práce. Vývoj komunikačních a informačních technologií umožňuje i vývoj flexibilních pracovních podob.

44 Všechny tři firmy se umístily v Soutěži o nejlepší firmu s rovnými příležitostmi v ČR, kterou pořádá Gender Studies, o.p.s. Umisťují se ale i v zahraničních soutěžích jako např.: 100 Best Companies for Working Mothers, Catalyst Award nebo Great Place to Work.

45 Martina Šmidochová, personální ředitelka společnosti Microsoft, Česká republika.

Poznámky

Zdroje:

Autorčiny rozhovory s:

Martinou Šmidochovou, personální ředitelkou společnosti Microsoft, Česká republika

Vladimírou Králíkovou, Communications Manager, IBM Česká republika, spol. s r.o.

Martinou Kemrovou, tiskovou mluvčí T-Mobile Czech Reublic

Flexible Work Practices and Communication Technology. Executive summary. (1998-2000) http://www.ftu-namur.org/fichiers/FLEXCOT-execsum.pdf.

Improved Work-Life Balance: The Role of ICT. Orange. 2006. http://www.orangecoalition.com/app/webroot/files/whitepapers/Improved_Work_Life_Balance_The_Role_of_ICT.pdf.

Přístup k informačním a komunikačním technologiím. In *Rovné příležitosti do firem*. 10/2006. Gender Studies, o.p.s. http://www.zpravodaj.genderstudies.cz/cisla.shtml?x=1925412.

Poznámky

E-learning - jedna z forem vzdělávání rodičů na mateřské či rodičovské dovolené

Alexandra Jachanová Doleželová – Gender Studies, o.p.s.

Firmy, které se zabývají sladěním osobního a pracovního života svých zaměstnaných, často k jejich vzdělávání využívají e-learning. Ideální je pro společnosti, které chtějí udržet kontakt s osobami z řad svých zaměstnaných na mateřské či rodičovské dovolené, a pro rodiče, kteří o tento kontakt stojí. Rodič tak má možnost se kontinuálně vzdělávat, což mu posléze usnadňuje návrat do pracovního prostředí, které se neustále vyvíjí. Pokud se chce matka či otec starající o dítě učit, může zkusit nezávisle na svém zaměstnavateli také e-learningové kurzy pro veřejnost nebo přímo pro rodiče na mateřské či rodičovské dovolené.

Co je e-learning?

E-learning je nástrojem vzdělávání prostřednictvím počítače a síťových technologií. E-learningové kurzy lze absolvovat kdekoliv, kde máte k dispozici počítač a internet. Pro některé kurzy jsou nutné speciální programy, ale většinou tomu tak nebývá. V e-learningových kurzech se pracuje s různými studijními materiály: texty, obrázky, grafy, video snímky, hlasovými komentáři atp. Kurzy obsahují testy, které zkontrolují získanou znalost. Studující mohou studovat individuálně nebo tvoří virtuální třídu, kterou vyučuje ze svého počítače lektor/lektorka.

Při individuálním vzdělávání můžete studovat v jakémkoli čase na různých místech. Pokud jste součástí virtuální třídy, můžete studovat na různých místech, ale v daném čase.

Návrat do práce po mateřské, ale převážně rodičovské dovolené, není jednoduchý. Většina oborů se stále rozvíjí: pro udržení kvalifikace se každý musí průběžně vzdělávat. Tříletá a delší absence může být pro rodiče, většinou ženu, v jejich pracovní kariéře problematická. E-learning umožňuje „udržet krok". Zaměstnancům na mateřské či rodičovské dovolené může firma ponechat přístup na firemní email a intranet, díky nimž je snadné sledovat aktuální dění ve firmě. E-learningové vzdělávání nemusí nabízet pouze zaměstnavatel, na internetu lze vyhledat nabídku různých kurzů pro veřejnost.[46]

E-learning se vyplatí i zaměstnavateli. V poměrně krátkém čase umožňuje vyškolit velké množství lidí. Rodiče, kteří se vracejí z mateřské či rodičovské dovolené, jsou díky jeho absolvování produktivnější, protože obnovovali své znalosti a udržovali kontakt se zaměstnáním. Do pracovního procesu se tak mohou zapojit mnohem rychleji než ti, s nimiž firma po dobu rodičovské dovolené kontakt nedodržuje.

E-learning je zároveň vhodným nástrojem vzdělávání současných zaměstnanců: k rekvalifikaci, sledování novinek v oboru a ve firmě, či specifických oblastí.

46 Pro ženy, které se zabývají ekonomickými obory, existuje projekt České zemědělské univerzity v Praze „Efektivní návrat vysokoškolsky vzdělaných žen na trh práce po rodičovské dovolené". Více informací a přihláška do kurzů: http://evyna.pef.czu.cz. (Konec projektu: leden 2008.) E-learningové kurzy jsou také součástí projektu „Rovné šance", který koordinuje Český svaz žen. Více informací: http://elearning.rovnesance.cz/DesktopDefault.aspx?tabindex=1&tabid=130.

Poznámky

Výhody e-learningu:

- studující si sám vybírá místo studia, ve většině případů i čas a tempo
- studující se závazky v rodině (např. na mateřské či rodičovské dovolené) se mohou vzdělávat přímo z domova
- díky „navštěvování" e-learningovým kurzů si osvojí práci s počítačem a internetem
- studující či firma poskytující kurz nemusí platit cestovní náklady

Nevýhody e-learningu:

- chybí osobní interakce s vyučujícím: kritici tvrdí, že nejde o vzdělávání v pravém slova smyslu.
- Studující mohou pociťovat izolaci, i když k omezení tohoto dojmu lze využívat různá komunikační fóra apod.
- E-learning funguje spíše v případě samovzdělávání: je-li potřebná spolupráce, objevuje se mnohdy nedostatek zpětné vazby.

Zdroje:

Projekty EVYNA. http://evyna.pef.czu.cz

Rovné šance. http://www.rovnesance.cz

Poznámky

Pracovat můžete i z domova

Práce je to, co děláme, ne to, kam docházíme

Linda Sokačová – Gender Studies, o.p.s.

Teleworking je prací na dálku, prací, kdy je omezena nutnost dojíždět na pracoviště a pracovat ve stanovenou dobu. Většinu úkolů plní pracovník z domácího prostředí za využití informačních a komunikačních technologií.

„*Teleworking je jednou z alternativních možností zaměstnání, která na jedné straně snižuje náklady podniku na zaměstnance a na straně druhé umožňuje pracovat i lidem, kteří nemohou docházet denně do práce z různých důvodů, např. tělesné postižení, rodiče pečující o děti apod.*“, uvádí webové stránky společnosti Danesa k projektu *Teleworking*, jehož hlavním cílem je představovat tuto flexibilní formu práce v českém prostředí. Podle Českého statistické úřadu pracuje v ČR z domova zhruba 90 tisíc lidí.

I když pro zaměstnance je teleworking zajímavou formou organizace práce, zaměstnavatelům v ČR není příliš známý a přistupují k němu často s - mnohdy oprávněnou - nedůvěrou. Průzkum společnosti Danesa, která se zabývá uplatňováním teleworkingu v praxi, zjistil, že hlavní příčinou nízkého využívání teleworkingu v ČR je malá informovanost o jeho praktickém využití (43% dotazovaných firem), nedůvěra v efektivitu uvedeného typu práce (25%), slabá možnost kontroly výkonu pracovníka (15%) a nedostatečné právní normy (11%).

Pokud se firma rozhodne zaměstnávat lidi pracující z domova, musí se připravit na specifický manažerský styl, který je založen na posuzování výsledků a ne posuzování každodenního pracovního nasazení individuálního pracovníka.

Kromě pozitivních dopadů v personální oblasti (např. snížení nemocnosti, zvýšení produktivity práce apod.) může zaměstnávání na dálku přispět ke zlepšování životního prostředí, protože je omezeno dojíždění do zaměstnání. USA v roce 1996 přijaly opatření, podle nějž každá firma s více než stovkou zaměstnanců musí podporovat veřejnou dopravu, zkrácený pracovní týden a využívání telekomunikací v organizaci práce.

K teleworkingu se však neváží samá pozitiva. Lidé pracující z domova často čelí sociální izolaci, protože jim chybí každodenní kontakt s kolegy.

Ženy, jež pracují z domova,[47] často jako největší výhodu této práce zmiňují flexibilitu. Gita, která si prací z domova přivydělává, k tomu říká: „*Práci mám doma a nemusím odbíhat od dětí, můžu si práci rozvrhnout a kombinovat ji třeba s vařením. Svou práci můžu dělat kdekoli v domě bez potřeby jednoho pracovního místa*.“ Na druhou stranu je právě flexibilita jedním z největších problémů: může znamenat i práci od rána do večera. To potvrzuje Theodora: „*Nejsem schopná oddělit práci od soukromého života, stanovit si limity a tak pracuji pořád. Nemám život, jen počítač. Výsledkem je pak izolace*.“ Je proto důležité stanovit si u práce z domova alespoň částečně pravidelnou pracovní dobu a také místo, o němž to bude každý v domácnosti vědět.

47 Práce žen z domova v České republice / Ivana Šindlerová (ed.). Praha: Evropská kontaktní skupina, Gender Studies, 2006, 30 s., ISBN 80-239-7284-7. - ke stažení ve formátu pdf na www.rovneprilezitosti.cz nebo www.genderstudies.cz.

Poznámky

Virtuální kanceláře

Virtuální kanceláře snižují provozní náklady firem, nároky na velikost pronajímaných kanceláří, zvyšují pracovní produktivitu a snižují fluktuaci zaměstnanců. Lidé, kteří pracují na dálku, však nejsou tak často povyšováni – nejsou totiž v každodenním kontaktu se svou prací, kolegy a nadřízenými.

Příklad z praxe

IBM: Flexibilní kancelář

Jedním ze základních předpokladů, které umožňují slaďování pracovního a rodinného života, je flexibilní pracovní uspořádání. Firma IBM svým zaměstnancům a zaměstnankyním nabízí nejen flexibilní úvazky, ale i úvazky částečné a práci z domova. Všechny možnosti jsou přístupné nejen managementu firmy, ale administrativnímu personálu.

Rodičům na mateřské a rodičovské dovolené je zpřístupněn (v rámci maternity/paternity leave policy) nepřetržitý kontakt s pracovním prostředím a další vzdělávání např. prostřednictvím e-learningových kurzů. Společnost je podporuje rovněž technologicky: poskytuje jim notebooky a hradí náklady na internetové připojení nezbytné k výkonu jejich povolání.

Rodičům vracejícím se z mateřské/rodičovské dovolené (jimiž jsou především ženy) je také poskytován mentorovací program.

Použité zdroje:

Šindlerová, I. (ed.) (2006). *Práce žen z domova v České republice.* Praha: Evropská kontaktní skupina, Gender Studies, 2006.

http://en.wikipedia.org/wiki/Telecommuting

www.denesa-teleworking.cz: projekt na podporu teleworkingu v ČR.

Poznámky

Bez počítače by to nešlo…

Anna Valouchová – Gender Studies, o.p.s.

Schůzku s Bohumilem Kartousem, PR manažerem společnosti Scio, která se zabývá vývojem vzdělávacích testů, si domlouváme po e-mailu. Reaguje obratem: *„V kanceláři budu ve středu a ve čtvrtek. Nejlépe by se mi hodilo dopoledne."* Potvrzuji jeden z navržených termínů a o několik dní později se v prostorách firmy setkávám se sympatickým třicátníkem. Všude okolo panuje dopolední shon: kolegové telefonují, probírají pracovní záležitosti, někteří ještě v rychlosti dojídají snídani. Chvíli trvá, než se nám podaří najít relativně tiché místo. Když mi Bohumil tvrdí, že doma mívá na práci často větší klid než v kanceláři, chápu, o čem mluví.

Zajímá mě, jak se mu daří skloubit práci PR manažera s péčí o tří a půlletého syna Jáchyma. Bez přemýšlení vyhrkne: *„Bez počítače a mobilu by to rozhodně nešlo. Jak to zvládali dříve, netuším. Určitě o dost hůř."*

Jeho pracovní náplň představují asi z 20 % osobní schůzky; nejvíce času stráví psaním: tiskových zpráv, článků, propagačních a dalších textů. Rediguje také zpravodaj, který vychází zhruba jednou za dva měsíce, a jednou do roka bulletiny *Jak na vysokou školu* a *Jak na střední školu*. Kromě vlastního psaní zadává články autorům a dohlíží na to, aby je dodali v termínu. Většinu této práce zvládá Bohumil Kartous po e-mailu, s některými lidmi komunikuje přes Skype nebo ICQ. Jen když něco hoří, telefonuje; autory potkávat osobně téměř nemusí.

Komunikaci s kolegy mu usnadňují různé mailing listy, které v práci zavedli. Díky e-mailům z nejobsáhlejšího listu, který zahrnuje všechny zaměstnance společnosti, se dozvídá vše podstatné o tom, co se ve firmě děje, a mohl to zprostředkovávat veřejnosti. Užší mailing listy slouží pro komunikaci mezi členy pracovních skupin, kteří pracují na společných úkolech. Místo hromadných schůzek, které by byly organizačně náročné, je toto řešení ve firmě běžné: ušetří čas a osvědčilo se co do efektivity.

Ke své práci potřebuje mít Bohumil Kartous také přehled o aktuálním dění na poli pedagogiky. Účastní se proto různých vzdělávacích konferencích a o novinkách posléze informuje ve svých článcích. V tomto kontextu mu práci významně usnadňuje laptop. Poznámky k zajímavým příspěvkům píše rovnou do něj, čímž šetří čas, a v „prostojích" ještě stihne po e-mailu vyřídit korespondenci. Firma mu totiž zajišťuje internetové připojení přes mobilního operátora - v praxi tedy může pracovat doslova odkudkoli.

Odkudkoli (kde je signál!) se může připojit nejen na e-mail, ale díky připojení na firemní server přes tzv. „vépéenku" neboli virtuální privátní síť (Virtual private network - VPN)[48*] má přístup ke všem potřebným dokumentům na firemním serveru, což představuje další usnadnění práce a značnou mobilitu. Odpadají problémy s tím, že si některé informace zapomene stáhnout a přenést domů nebo naopak si nějaký soubor uložil doma a v kanceláři zjistí, že ho nemá k dispozici s sebou. Vzhledem k tomu, že Scio má k dispozici asi deset vlastních programátorů, mají zabezpečení sítě, včetně externích připojení přes VPN všech zaměstnanců, na velmi vysoké úrovni: riziko neoprávněného přístupu k informacím je minimální. K opravdu citlivým datům je navíc přístup striktně omezen.

Je zřejmé, že informační a komunikační technologii skutečně Bohumilu Kartousovi v mnoha ohledech zjednodušují práci jako takovou. Zároveň mu otvírají široké možnosti, jak si práci uspořádat co nejflexibilněji, aby vyhovovala jeho osobním potřebám, které v současnosti představuje hlavně možnost péče o syna Jáchyma.

48 * Slovy Wikipedie je VPN prostředkem k propojení několika počítačů na různých místech prostřednictvím internetu do jediné virtuální sítě tak, že i fyzicky naprosto vzdálené počítače mezi sebou mohou komunikovat, jako by byly připojeny na jedinou společnou interní, např. firemní síť.

Poznámky

Před půl rokem začal Jáchym chodit do školky a jeho matka se vrátila do práce. Personální agentura, u níž nastoupila, se sice profiluje jako společnost vstřícná k mladým rodičům, v praxi si na syna může více času přes den udělat přece jen otec. Svou práci si dokáže zorganizovat tak, že alespoň celý jeden den v týdnu pracuje z domova a syna má u sebe. I v době Jáchymovy nemoci, o něj častěji pečuje spíše otec. Vyžaduje-li syn přes den příliš pozornosti a tatínek nestihne udělat, co potřeboval, má možnost vše dohonit večer, když už je doma manželka.

Zdá se to až příliš ideální? Bohumil Kartous souhlasí, že měl veliké štěstí, když se mu podařilo splnit si své představy o tom, že bude pracovat a zároveň se věnovat rodině. Bylo to i jedno z kritérií, podle nichž si vybíral práci. Na závěr dodává: *„ICT v tom hraje velkou roli, ale umožňuje mi to i samotný charakter mé práce, ve směnném provozu by to asi nešlo. Naprosto zásadní je ale přístup zaměstnavatele. Když má důvěru ve své zaměstnance, vede je to v práci k větší samostatnosti a především větší zodpovědnosti. A v tom mám opravdu štěstí."*

Poznámky

Počítač a mobilní telefon usnadňují návrat do pracovního života

Rozhovor připravily Linda a Světlana Sokačovy

Jitka Poláková je počítačovou lektorkou, vyučovala také jeden z kurzů *Jak na IT* pro začátečnice. Ve světě výuky žen v informačních a komunikačních technologiích se pohybuje už dlouho a má bohaté zkušenosti, proto jsme se jí zeptaly, jak to s ICT a ženami vlastně je.

Proč si myslíš, že je v současné době kladen takový důraz na informační a komunikační technologie? Nepřehání se to trochu?

V dnešní době je přístup k informačním technologiím velmi důležitý. Počítače se používají snad ve většině pracovních oblastí. V obchodě, u doktora, ve škole, na úřadě a na mnoha dalších místech lidé pracují a vzdělávají se s pomocí počítačů. Nejen v pracovním, ale i v soukromém životě hrají počítače všeobecně důležitou roli. Fotky z dovolené během chvíle pošlete své tetě přes půl světa. Chcete vyrazit zmalé vesnice za kulturou? Pustíte si počítač a najdete, co večer dávají v divadle a zda ještě mají volné lístky. A jestli se to nepřehání? Rozhodně ne. Jsou pro náš život někdy nezbytné, ale také nám ho ulehčí, když se je naučíme používat a přestaneme se jich bát.

Působíš jako lektorka v oblasti počítačové výuky žen. Existují tady nějaká specifika? Je to jiné učit muže a ženy?

Já učím převážně ženy, které jsou na mateřské nebo v předdůchodovém a důchodovém věku. Ženy na mateřské, které jsou tři, šest nebo i více let mimo svou profesi, mají velké problémy při návratu. Často se nevracejí na své původní pracoviště, ale do nového prostředí. Ty, které byly na mateřské déle, počítač ani při své práci neměly, nebo používaly programy, které už dnes na počítači nenajdete (např. T602). Ve chvíli, kdy se chtějí opět vrátit do zaměstnání, je pro ně nutné začít počítač používat nebo si obnovit předchozí znalosti. Leckdy i různé věci na počítači zvládnou, ale podceňují se a navíc se bojí, že třeba něco důležitého omylem vymažou. Manžel na otázky ohledně počítače reaguje nevrle a děti nemají trpělivost něco vysvětlit, nebo se dokonce matce vysmívají. Ženy na kurzu vidí, že nejsou samy, kdo obavu z počítače řeší. Myslím, že je důležité hodně ženy podporovat, aby nabyly více sebevědomí.

Jaké jsou podle tebe největší přínosy informačních a komunikačních technologií pro naše každodenní životy?

Odpověď na tuto otázku by mohla mít několik stránek. Pro každého je to jiné. V mém případě spočívá v přístupu k informacím, snadné komunikaci prostřednictvím e-mailové pošty, ovládání bankovního účtu prostřednictvím počítače a mnohé další. Ale samozřejmě se to týká i vzdělávání a kulturního vyžití. Například žena na mateřské dovolené sleduje pořad *Sama doma*. V pořadu je psycholožka, které je možné po chatu poslat dotaz ohledně výchovy problémového dítěte. A televize vlastně ani nenabízí jinou možnost než právě chat. Nemluvě o situaci, kdy hledáte zaměstnání. Na počítači si napíšete strukturovaný životopis, na internetu naleznete nabídky zaměstnání a pomocí elektronické pošty se o vybrané zaměstnání ucházíte.

Mohou podle tebe informační a komunikační technologie přispět ke slaďování osobního a pracovního života? Jak se vůbec na harmonizaci profesního a soukromého života díváš?

Vzhledem k tomu, že sama mám dvě malé děti a navíc bydlím v malé vesnici, týká se mě tato otázka osobně. Díky počítači můžu být nejen v kontaktu se svou rodinou a přáteli, ale zároveň mám příležitost nadále se aktivně podílet na přípravě a realizaci projektů jako koordinátorka v zaměstnání, kde jsem působila před nástupem na mateřskou dovolenou. Prostřednictvím IT udržuji pracovní poměr bez toho, abych každý den dojížděla do kanceláře. Bez počítače a telefonu bych na šest let vypadla z pracovního procesu a při dnešním tempu rozvoje technologií se vracela velmi těžko.

Poznámky

Jitka Poláková

Vystudovala Střední průmyslovou školu stavební, práci v neziskovém sektoru začala v Hnutí občanské solidarity a tolerance jako asistentka v právní sekci. Poté pracovala v Městském centru sociálních služeb jako streetworker a následně v ženské organizaci La Strada jako office manažerka. Od roku 2001 působí v obecně prospěšné společnosti proFem. Nejprve pracovala na databázi *Kabelky plný prachů - Průvodce fondy pro ženské projekty v neziskovém sektoru*. Poté připravovala diář *Slavné ženy střední Evropy*. Následně koordinovala projekt Fundrasingový *plán pro zajištění projektu AdvoCats for Women*. V poslední době se věnovala projektu *Slavné osobnosti proti domácímu násilí* a Koordona - koalice organizací proti domácímu násilí. Je na rodičovské dovolené se dvěma dětmi a rovněž působí jako lektorka ICT.

Poznámky

jaknaIT.cz: Celoživotní vzdělávání rodičů na mateřské a rodičovské dovolené

Linda Sokačová – Gender Studies, o.p.s.

Cílem vzdělávacích aktivit jaknaIT.cz je představit ženám i mužům na mateřské/ rodičovské dovolené informační a komunikační technologie jako nástroje umožňující růst pracovních i osobnostních schopností a dovedností potřebných pro uplatnění v pracovním životě (ať už v zaměstnaneckém poměru, na volné noze či v podnikání) a v procesu slaďování osobního a pracovního života.

Při dlouhodobé práci Sítě MC v ČR a Gender Studies, které vzdělávací aktivity jaknait.cz připravily, s rodiči na mateřské/ rodičovské dovolené (převážně se ženami), se jako velký problém ukázal nedostatek vzdělávacích programů pro tuto skupinu. Ten se projevoval jednak v množství nabídek, jednak v jejich dostupnosti (ať už cenové či místní). Dalším oříškem se ukázala být struktura kurzů a způsob výuky. Proto vznikl vzdělávací program jaknaIT.cz.

Vzdělávací semináře byly určeny především ženám na mateřské/ rodičovské dovolené, ale byly otevřeny i mužům, kteří se nacházejí v podobné životní situaci (ti se seminářů také zúčastnili).

Ženy, které absolvovaly vzdělávací ICT kurzy, často deklarují, že na místě lektora/ lektorky byla sice osoba s vysokým stupněm znalosti ICT, ale zároveň často nebyla připravena zodpovídat dotazy a neměla trpělivost věnovat se opakování získaných znalostí. Ženy, které na takové kurzy chodily, byly lektory/ lektorkami považovány za méněcenné, což jim ubíralo na sebevědomí a neumožňovalo dostatečně se vzdělat a rozvinout vlastní schopnosti. Obsah kurzů byl také často odtržený od praktického života a účastnicím chybělo povědomí o tom, jak získané znalosti využít v každodenním životě.

Pro semináře jaknaIT.cz proto vznikla speciální skupina lektorek (a zároveň školitelek), které jsou odbornicemi na témata jednotlivých seminářů, rovnost příležitostí žen a mužů i specifika ve vzdělávání žen a mužů v oblasti ICT. Společně vytvořily strukturu kurzů a vzdělávací materiály pro účastníky/ účastnice kurzů. Obsah kurzů byl stanoven podle výstupů průzkumu potřeb žen v mateřských centrech, kde byly jednotlivé kurzy organizovány.

Vzdělávací semináři jaknait.cz se dělily do 3 modulů:

Modul 1: Jak na informační a komunikační technologie – začátečnice/začátečníci:
Účastnice se seznámily se základy práce na osobním počítači a se zapisovacími médii, získaly také vstupní informace o jejich ovládání. Byly jim představeny i nejdůležitější pojmy: pevný disk, operační paměť nebo operační systém. Seminář se zaměřil především na textové editory a základy práce s internetem a e-mailem.

Modul 2: Jak na informační a komunikační technologie – pokročilí/-é:
Kurzy se soustředily na úpravu digitální fotografie, i-frame program, tvorbu jednoduchých webů, Homesite, blogy, vyhledávání na internetu apod. Důležitou součástí na této úrovni byly komunikační a chatovací programy: Skype, ICQ, MSN, Yahoo, či sharovací programy pro fotografie.

Modul 3: Jak využívat informační a komunikační technologie v podnikání?
Tento kurz představil možnosti využití ICT pro podnikání. Poskytl základní přehled o právních náležitostech podnikání a o tom, jak si zřídit či pronajmout internetový obchod. Důležitou součástí kurzu byl úvod do mediálních strategií: tisková zpráva, tisková konference, komunikace s médii. Kurz dále poskytl informace, kde získat finanční podporu pro podnikání (strukturální fondy Evropské unie, krajské a státní dotace apod.) a jak správně napsat projekt.

Poznámky

Rozsah každého modulu by l0 hodin.

Skripta k seminářům také reagují na připomínky žen, které již absolvovaly jiné ICT kurzy. Přátelským a neexpertským jazykem přinášejí informace důležité pro práci s počítači. Jedním z hlavních cílů skript a samotných kurzů je zbavit ženy strachu z používání moderních informačních a komunikačních technologií a uvést je do kontextu běžného života.

Posluchačky a posluchači měli také možnost využít bezplatného hlídání dětí. To se ukázalo být zásadním předpokladem pro rodiče se zájmem o vzdělávání. Pokud nemá daná cílová skupina tuto příležitost (i za přiměřenou úplatu), snižuje se její šance dále se rozvíjet.

Důležitým specifikem projektu bylo, že s nabídkou vzdělání jde za lidmi. Ve větších městech existuje jistá nabídka vzdělávacích akcí. V menších obcích tomu tak není – omezeny jsou nejen možnosti, jak slaďovat péči o děti (a další závislé osoby) a osobnostní rozvoj, ale kurzy se obvykle konají ve vzdálenějších místech, kdy rodiče nejsou schopni zajistit hlídání na čas potřebný pro samotný kurz, ale i dojíždění do něj.

Více informací: www.jaknaIT.cz.

Poznámky

Jak ICT vidí ženy?

Postoje účastnic kurzů jaknaIT.cz k ICT

Markéta Kristová - webeditorka, webdesignérka

Ženy mají velký zájem naučit se pracovat s počítači a k počítačům mají přátelský vztah – toto optimistické zjištění vyplynulo z dotazníkového průzkumu, který provázel kurzy Jak na IT na jaře 2007 na šesti místech Středočeského a Jihomoravského kraje. Do průzkumu postojů k ICT se v rámci projektu Společnost přátelská rodině zapojilo celkem 123 žen ve věku od 20 do 69 let.

Výsledky průzkumu potvrdily dojmy lektorek: ženy, které se do kurzů přihlásily, měly velký zájem naučit se nové dovednosti pro práci s počítači. Z odpovědí účastnic vyplynulo, že naprostá většina z nich má počítač doma (80%), a má tudíž možnost pracovat s počítačem denně či pravidelně (68%). Největší překážkou při práci s počítačem je nedostatek dovedností a informací, jak s ním pracovat, a času získávat nové dovednosti samostudiem. Účastnice by proto uvítaly možnost poradenství (50% z nich) - *„mít někoho, kdo mi vše vysvětlí“* - a školení (49%).

Průzkum ukázal, že postoj k využívání ICT se velmi liší podle věku. Nejmladší účastnice (20–30 let) měly možnost naučit se pracovat s počítači ve škole. Ženy nad 31 let věku se s počítači naučily pracovat až v zaměstnání: vnímají jej tedy praktičtěji a méně pro zábavu.

Nejmladší účastnice se učily pracovat s počítačem nejčastěji s učiteli (32%) nebo učitelkami (26%), s manžely (17%), kamarádkami/ kamarády (12%), či jako samouci (12 %). Starší věková kategorie (31-40 let) byla odkázána nejvíce na pomoc ze strany kolegů (30%), učitelů (26%), manželů (23%), na vlastní studium (18%) či podporu kolegyň (15%). Radu u kamarádek mohla najít pouhá 4% z nich.

S přibývajícím věkem žen klesá schopnost manželů a kolegů zasvětit je do práce s počítačem – ženy ve věku od 41-50 let se nejčastěji spoléhají samy na sebe (ve 33% jsou samouci), následují učitelky, kamarádi a synové (26%), dcery (20%), manželé (13%) a kolegové (6%). Nejstarší kategorie (nad 51 let) využívají svých dcer (30%) a vnoučat (20%).

Zajímavý je poměr mužů a žen, kteří zaučovali. U nejmladší kategorie je poměr mužů vůči ženám 2:1, zatímco u starších kolegyň do 40 let byl tento poměr více ve prospěch mužů 3:1 ženě „učitelce“. Ukázalo se, že mezi mladší generací je více žen, které jsou schopné zaučovat ostatní, což je optimistické zjištění vzhledem k tomu, že se nejmladší generace matek může stát vzorem pro své dcery.

Počítač je...

S věkem se mění osobní postoj k počítači – zatímco ženy do 40 let považují počítač za nepostradatelný v 71%, mezi ženami ve věku od 41 do 50 let už jej takto vnímá pouze 40% z nich, do 60 let věku pouze 33% a z žen starších 60 let žádná.

Dobrým přítelem si počítač troufne nazývat 47% žen do 30 let, ženy od 31 do 40 let jsou v tomto hodnocení uvážlivější – přítelem je jen 23% z nich. Ještě opatrnější jsou v takto osobním vyznání ženy nad 50 let: pouze 13% z nich je blízký. Zajímavé je, že přítelem je pro polovinu žen nad 60 let, pro něž je zároveň „příliš složitý“.

Naprosté většině žen slouží počítač jako zdroj poučení (78%), zábavu přináší 56% žen. Žádná z oslovených žen nepovažuje počítač za nudný či nepřátelský, požíračem času je podle 9% žen mezi 31-50 lety, zatímco v nejmladších a nejstarších kategoriích ho tak nevnímá žádná z nich.

Z šetření také vyplynulo, že čím dříve se ženy s počítačem seznámí, tím „vřelejší“ vztah k němu získají. Nejmladší kategorie účastnic s počítačem začala pracovat v průměru v 16 letech, ženy ve věku

Poznámky

od 31-40 let ve 20 letech, další kategorie (41-50 let věku) v 37 letech, ženy mezi 51-60 lety se dostaly k počítači v průměru v 53 letech, a nejstarší účastnice až v 63 letech.

Je proto logické, že s věkem přibývá obav z počítače: mezi nejmladšími účastnicemi do 30 let vyjádřilo obavy pouze 8%, mezi ženami v kategorii 31-40 let jich má k počítači respekt 12%, ženy od 41-50 let se jej obávají ve 26% případů. Největší strach mají ženy mezi 51 a 60 lety – a to v 66% případů; v nejstarší kategorii (61–70 let) nejistotu ve vztahu k počítači vyjadřuje polovina žen. Potěšující je přitom zjištění, že celkově vyjádřilo obavy pouze 17% žen.

Čeho se oslovené ženy obávají? Nejčastěji technických problémů (28%), zapomenutí správného postupu (20%), vymazání nějakého souboru či programu (15%), případně cizích nebo složitých pokynů, či zneužití informací (9%).

K čemu je počítač?

Ženy počítač využívají v naprosté většiny z praktických důvodů.

Nejčastěji ze všeho vyhledávají na internetu praktické informace (69%), e-mailují (56%), prohlížejí si digitální fotografie a používají textový editor Word (39%), telefonují pomocí služby Skype (21%), používají tabulkový editor Excel (20%), zpracovávají digitální fotky (15%), vypalují CD či DVD (10%), přehrávají CD či DVD (11%), využívají grafické programy (9%) chatují (8% - pouze ženy mezi 20-40 lety) a věnují se tvorbě webových stránek či hraní her (3%).

Pokud jsou online, pak kromě vyhledávání, e-mailování nebo chatování využívají internetové bankovnictví (21% z těch, které surfují) či nakupování (16%), stahují programy, hudbu a filmy (5%), věnují se e-learningu, hraní (4%) nebo seznamce (1%).

Většina z oslovených žen byla pro práci s počítači vybavena tím nejdůležitějším – touhou po dalších dovednostech. Obdobné projekty by proto měly být realizovány i v budoucnu.

Účastnice

20 – 30 let	34	28 %
31 – 41 let	64	52 %
41 – 50 let	15	12 %
51 – 60 let	6	5 %
61 – 70 let	4	3 %
Celkem	**123**	

Poznámky

E-learning v praxi: EVYNA - Efektivní návrat vysokoškolsky vzdělaných žen na trh práce po rodičovské dovolené

Linda Sokačová – Gender Studies, o.p.s.

Česká zemědělská univerzita v Praze spolu s dalšími partnery vytvořila v rámci projektu EVYNA e-learningový vzdělávací program určený ženám a mužům na mateřské a rodičovské dovolené. Program je zcela zdarma a zájemkyně jej mohou studovat on-line přes internet či off-line (prostřednictvím CD ROMu). Obsahuje kurzy jako podniková ekonomika, účetnictví, pracovní právo, angličtina, ale lze díky němu zlepšovat i prezentační dovednosti. Účastnice projektu získají i návody, jak napsat životopis, zvládnout přijímací pohovor apod. Studium je možné zakončit zkouškou a získat certifikát České zemědělské univerzity.

„Naším cílem bylo vytvořit e-learningový vzdělávací program, jehož pomocí si ženy či muži na rodičovské dovolené mohou aktualizovat svoji odbornost, obnovit pracovní návyky a stát se tak pro zaměstnavatele atraktivní," vysvětluje manažer projektu Jan Jarolímek z České zemědělské univerzity. V červnu 2007 v projektu EVYNA studovalo 350 studentek.

Projekt je zaměřen na odstranění znevýhodnění u žen a mužů, kteří se vrací na trh práce po mateřské nebo rodičovské dovolené. Ti vinou delší absence v pracovním procesu částečně ztratili svoji kvalifikaci a v okamžiku návratu na pracovní trh mají problémy zvládnout činnosti, které dříve vykonávali rutinně. V oborech, které se rychle vyvíjejí (např. informační a komunikační technologie), nebo v oblastech založených na znalostech aktuálně platných předpisů (právo, účetnictví, daně, apod.) je dočasná ztráta kontaktu s oborem velmi znevýhodňující.

Hlavní cílovou skupinou projektu jsou především absolventky a absolventi vysokých škol ekonomického směru vracející se na trh práce po mateřské/rodičovské dovolené. Program je však otevřen i rodičům, kteří vystudovali jiné obory.

Více informací: http://evyna.pef.czu.cz. K dispozici je zde také ukázkový přístup do výukového modulu: na stránkách projektu zvolte odkaz LMC eDoceo, zadejte jméno: ukazka, heslo: ukazka.

Poznámky

Informační technologie prostor pro ženy

Zpět do práce

Markéta Dvořáková – Mateřské centrum Dobříšek

Projekt *Zpět do práce* vznikl v době, kdy jsem byla na mateřské dovolené se svým prvním dítětem. Tehdy jsem se poprvé setkala s mateřskými centry a fundraisingem, který mě velmi oslovil: začala jsem se mu v rámci možností věnovat. Na základě vyhlašovaných grantových řízení na MPSV mě napadlo, že právě vzdělávání žen, které jsou často velmi dlouhou dobu bez kontaktu s pracovním prostředím, by mohlo být to pravé. S celkem málo zkušenostmi jsem sestavila žádost, která bohužel neuspěla. Nakonec jsem byla i trochu ráda, protože jsem mezitím stačila podruhé otěhotnět a s menšími obtížemi porodit. V době, kdy druhému dítěti bylo půl roku, jsem objevila výzvu v rámci grantového schématu SROP 3.2 - Podpora sociální integrace v regionech, která byla přímo na míru mému záměru. Během jednoho měsíce jsem sestavila novou žádost, kterou se mi s podporou mnohých podařilo na poslední chvíli odevzdat na krajském úřadě. K mému opravdu velkému překvapení byl projekt přijat a v červenci 2006 jsme mohly začít s realizací.

Díky projektu nabízelo Mateřské centrum Dobříšek zdarma půlroční kurzy práce na PC pro začínající a pokročilé se zajištěným hlídáním dětí. Výuka pro každou úroveň probíhala jedenkrát týdně v prostorách místního gymnázia, hlídání dětí bylo zajištěno v mateřském centru. Po úspěšném splnění závěrečného testu obdržely absolventky certifikát s přehledem dosažených znalostí.

Zhruba jednou měsíčně byl součástí kurzů také zážitkový seminář s psychoterapeutem: řešil vždy konkrétní problém, který se může vyskytnout (nejen) při návratu do zaměstnání – problémy při komunikaci, práci v týmu, osobnostní rozvoj apod.

Další službou, kterou jsme v projektu nabídly, byla možnost využít internet v prostorách centra ženami, které buď hledají zaměstnání nebo se chtějí dále vzdělávat. Počítač umístěný v MC mohly také využívat ženy, které se účastnily kurzů a neměly příležitost procvičovat si naučené dovednosti doma. Pro zájemce jsme také zajišťovaly hlídání dětí v době jednání s úřadem práce.

O projekt byl velký zájem: hlavně o výuku práce na PC. Podařilo se oslovit i ženy z okolních vesnic, kde případná izolace bývá větší a následné hledání práce obtížnější než v Dobříši. Tyto ženy jsou na mateřské dovolené často bez přestávky více než šest let. To, co uměly před nástupem na ni už dávno neplatí – především v případě informačních technologií. Setkáváme se se ženami, které na počítači nikdy nepracovaly, ani ho doma nemají, přesto mají chuť se vzdělávat a vrátit se do zaměstnání. V průběhu kurzů mohou účastnice sdílet své zkušenosti, vzájemně si poradit a zjistit, že obdobné problémy řeší většina z nich.

Jako koordinátorka projektu a zároveň maminka na mateřské dovolené si svou práci opravdu užívám. Díky internetu mohu velkou část své práce vykonávat z domova: hlavně veškerou administrativu spojenou s realizací projektu podpořeného z evropských fondů. Ze začátku mi přišla řada věcí až nesmyslně přísná: v první řadě způsob vykazování realizovaných nákladů. Také fakt, že se mateřské centrum kvůli projektu muselo zadlužit a proplácení plateb ze strany poskytovatele dotace probíhá s velkým zpožděním, považuji za negativní. Nakonec jsem ale evropskému systému přišla na chuť. Velmi dobře se mi pracuje s rozpočtem, který je rozdělen na jednotlivé etapy. Díky tomu, že je v Excelu, mám jednoduchý přehled o jeho průběžném plnění. Část věcí jsme implementovali i do chodu našeho centra – například měsíční výkazy práce zaměstnanců. Domnívám se, že realizace projektu nám hodně pomohla v procesu transformace z dobrovolnického systému na profesionální. Mateřské centrum Dobříšek je dnes standardní organizací s různými typy zaměstnaneckých poměrů: hlavní pracovní poměr, částečné úvazky, dohody. Vzhledem k tomu, že celý realizační tým má díky projektům centra své domovy vybaveny připojením k internetu, můžeme část práce vykonávat z domova a sladit tak profesní život s rodinným.

Poznámky

Do budoucna uvažujeme o dalším rozšíření projektu. Rádi bychom oslovili konkrétní zaměstnavatele v regionu a přizpůsobili systém školení jejich potřebám. Uvažujeme i o zajištění praxí pro absolventky našich kurzů v místních firmách. Vzhledem k tomu, že bez počítačů to v dnešní době opravdu nejde, zůstává výuka informačních technologií ústředním bodem našich plánů. Doufáme také, že v následujícím období se nám podaří vyčerpat co nejvíce prostředků ze strukturálních fondů, protože co je doma, to se počítá.

Poznámky

SUPORT – program podpory vzdělávání žen pečujících o děti do 15 let

Bohumil Bocian – Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje

Projekt SUPORT má za cíl vytvořit model systémové podpory vzdělávání a reintegrace na trh práce ženám pečujícím o děti do 15 let věku. Podpora je zaměřena na propojení neformálního a formálního vzdělávacího systému České republiky. Pro tento účel bylo vytvořeno partnerství několika organizací složené ze:

a) vzdělávacích center, která standardně realizují středoškolské nebo vysokoškolské kurzy. Ty poskytují modulové vzdělávání v oblasti jazykové přípravy, informačních a komunikačních technologií, administrativy, účetnictví a přípravy na podnikání nebo samostatnou výdělečnou činnost,
b) rodinných center, která dávají cílové skupině informační servis, jsou prostorem pro realizaci všeobecné části vzdělávání a také místem pro pobyt maminek s dětmi.
c) poradenského centra, které zajišťuje individuální projednání kariérních nebo profesních ambicí žen.

Cílové skupiny projektu:

1. ženy bez vzdělání a dlouhodobě nezaměstnané, jimž jsou určeny týdenní reintegrační kurzy
2. ženy se zájmem o samostatné podnikání, pro něž jsou pořádány semináře o práci s PC a internetem a o základech podnikání
3. ženy se zájmem o maturitní vzdělání, pro něž je realizován dvouletý kurz se zápočtem pro dálkové studium na střední škole
4. ženy se zájmem o bakalářské vzdělání, jimž je nabídnut dvouletý kurz se zápočtem pro vysokoškolské studium

Studující v kombinované formě vysokoškolského studia využívají internetu a dalších moderních technologií. S vyučujícím se setkávají na tzv. tutoriálech, které jsou blíže jejich bydlišti či pracovišti, a tím opět šetří čas a snižuje náklady na studium. Během konzultačních tutoriálů jim vyučující metodicky pomáhají se studiem, popř. procvičují určité části předmětů, a v závěru i prezenčně zkoušejí požadované výstupy. Studující studují převážně samostatně s použitím literatury, dále s využitím zdrojů, které jsou jim k dispozici na internetu. Komunikace s vyučujícími a dalšími studenty probíhá na tutoriálech, ale i prostřednictvím studijního systému a internetu.

Závěrečné zkoušení je prezenční a je srovnatelné s požadavky pro jednotlivé předměty na fakultě. V projektu je jeho účastnicím/účastníkům nabídnuto studium prvního ročníku oboru Podniková ekonomika a management. Úspěšní absolventi mohou po splnění všech studijních povinností prvního ročníku požádat děkana fakulty o přijetí ke studiu a uznání předmětů. Úspěšné přijetí znamená, že se studující stává řádným studentem fakulty, a to rovnou 2. ročníku.

O všechny čtyři typy kurzů, které byly pilotně ověřeny (nebo dosud pokračují), projevila cílová skupina velký zájem. U dvouletých kurzů (se zápočtem pro dálkové studium na střední škole a se zápočtem pro vysokoškolské bakalářské studium) nastal po roce studia klasický jev: některé z účastnic z různých důvodů studium ukončily. Jejich podíl je však výrazně nižší než u klasického studia. K hlavním příčinám ukončení studia patří nedostatek času studentek na přípravu.

Projekt realizuje Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje, a.s.

Více informací: http://www.rra.cz.

Poznámky

Kapitola třetí:

Informační a komunikační technologie v praxi

www.jaknaIT.cz

Co musíte udělat, když se rozhodnete podnikat?

Podnikání a jiná samostatná výdělečná činnost

Jana Konečná – jakpodnikat.cz

Chcete-li vydělávat samostatně, stanete se pro úřady, zdravotní pojišťovnu a správu sociálního zabezpečení **osobou samostatně výdělečně činnou.** Pro většinu činností potřebujete nejprve získat živnostenské nebo jiné oprávnění.

Pro jaké činnosti nepotřebujete živnostenský list

Jde především o

- příjmy, které získáváte jako autoři: příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému, včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem
- příjmy z výkonu nezávislého povolání (např. spisovatelé, herci, hudebníci, zpěváci)
- příjmy ze zemědělské výroby nebo lesního a vodního hospodářství (stačí se zaregistrovat)

Pro jaké činnosti potřebujete oprávnění podle zvláštních předpisů

Jde například o

- příjmy daňových poradců a auditorů
- příjmy advokátů, notářů, patentových zástupců a soudních exekutorů
- příjmy burzovních dohodců a makléřů
- příjmy z činnosti správce konkursní podstaty
- příjmy znalce, tlumočníka, zprostředkovatele kolektivních sporů nebo kolektivních a hromadných smluv a příjmy rozhodce
- příjmy lékařů, lékárníků, stomatologů, psychoterapeutů, přírodních léčitelů, klinických logopedů, klinických psychologů a dalších zdravotnických pracovníků
- příjmy veterinárních lékařů a dalších veterinárních pracovníků

Živnostenské oprávnění

Většina ostatních činností je podmíněna držením živnostenského listu neboli oprávnění, které vydávají živnostenské úřady. K tomu, abyste mohli živnostenské oprávnění získat, musíte být starší 18 let, mít čistý trestní rejstřík, být způsobilí k právním úkonům a nemít daňové nedoplatky u finančního úřadu ani na zdravotním a sociálním pojištění. Za vydání jednoho živnostenského listu pak zaplatíte 1000 Kč.

Živnosti ohlašovací

Většinu živností stačí na živnostenském úřadě jen ohlásit a doložit odbornou způsobilost, nejčastěji určité odborné vzdělání a praxi. Jedná se o **živnosti vázané** a podmínky k jejich získání najdete v živnostenském zákoně a navazujících předpisech nebo se zeptáte na živnostenském úřadě.

Vedle živností vázaných existuje celá řada **živností volných**, pro něž nemusíte mít žádnou odbornou způsobilost: např. výcvik psů, vydávání knih, novin, časopisů, vydávání publikací na internetu, grafické práce, zhotovení webových stránek.

Poznámky

Živnosti koncesované

O živnosti koncesované se žádá a není jisté, že vám koncese bude udělena, i když doložíte odbornou způsobilost. Rozhodnutí totiž závisí na stanovisku příslušného orgánu státní správy.

Odpovědný zástupce

Nemáte-li potřebnou odbornou způsobilost pro živnostenské oprávnění, které potřebujete (například vzdělání, praxi nebo odborné zkoušky), můžete se pokusit najít člověka, který vám bude dělat odpovědného zástupce. Je to fyzická osoba, která bude odpovídat za řádný provoz vaší živnosti a za dodržování živnostenskoprávních předpisů. Tato osoba musí se svým ustanovením do funkce souhlasit a musí být s vámi ve smluvním vztahu (pracovněprávním nebo jiném). Musí se zúčastňovat provozování živnosti v „potřebném rozsahu", který ale není v zákoně blíže vymezen. Definována je jen maximální výše pokuty, kterou může odpovědný zástupce dostat: 50 tisíc Kč. Při přímém porušení povinností garantovaných odpovědným zástupcem však údajně nebývá postihován zástupce, ale přímo držitel živnostenského listu.

Registrace na úřady

Začínáte-li podnikat, je potřeba provést řadu registrací. Na úvod podnikání se každý musí registrovat na:

- finančním úřadu k **dani z příjmu fyzických osob**
- své zdravotní pojišťovně ke **zdravotnímu pojištění** jako OSVČ
- správě sociálního zabezpečení k **důchodovému (sociálnímu) pojištění** jako OSVČ (zaregistrovat se musíte, ale být účastna/ účasten důchodového pojištění musíte jen v určitých případech, viz níže)

Dále existují registrace, pro něž se můžete rozhodnout, protože jsou pro vás výhodné (někdy například registrace k DPH) nebo je potřebujete (například budete-li mít v majetku firmy auto, je třeba se registrovat k silniční dani), např.:

- na finančním úřadu k **dani z přidané hodnoty** – ta je povinná až dosažením obratu 1 milion Kč za předchozích 12 kalendářních měsíců. Vyplývá z ní povinnost přidávat ke svým cenám DPH, čtvrtletně podávat přiznání k DPH a DPH odvádět, možnost odpočtu DPH a povinnost vést evidenci dle zákona o DPH.
- na finančním úřadu k **dani silniční** – pokud budete mít auto v majetku pro podnikání nebo budete pro podnikání používat soukromý či vypůjčený vůz. Vyplývá z ní povinnost platit silniční daň a vést evidenci jízd.
- na správě sociálního zabezpečení k **nemocenskému pojištění** – to je pro OSVČ nepovinné, počínaje rokem 2008 je avízovaná možnost platit si nemocenské pojištění, i když nejste účastni pojištění důchodového.
- do **obchodního rejstříku** - z toho vyplývá povinnost vést podvojné účetnictví.

Všechny tyto registrace můžete provést na živnostenském úřadu prostřednictvím **Jednotného registračního formuláře** zároveň se žádostí o živnostenské oprávnění.

Daň z příjmu

Přiznání k dani z příjmu musíte podat na finanční úřad vždy po skončení roku do 31. března, ve stejném termínu musíte zaplatit vypočítanou daň z příjmu. Termín pro přiznání a daň si můžete posunout až na 30. června, pokud si před 31. březnem zajistíte spolupráci s daňovým poradcem (podepíšete plnou moc a on/ ona ji podá na finanční úřad). O posunutí termínu se můžete pokusit i bez daňového poradce, a to prostřednictvím žádosti na finanční úřad. O kladném vyřízení rozhoduje úřad a žádost podléhá poplatku.

Příležitostná činnost

Od daně je osvobozena řada příjmů, které uvádí zákon o daních z příjmů, ale také příjmy z příležitostné činnosti, pokud jejich úhrn spolu s příležitostným pronájmem movitých věcí a s příjmy ze zemědělské výroby nepřesáhne za rok 20 000 Kč.

Poznámky

Výdaje procentem

Abyste zjistili daňový základ k dani z příjmu, můžete uplatňovat výdaje procentem z příjmů. Vyhnete se tak skladování paragonů a faktur za své výdaje, stačí jen sepsat a sečíst příjmy.

Pro rok 2007 platí tato procenta:

- 80% pro osoby podnikající v zemědělství
- 60% pro příjmy z řemeslných živností
- **50% pro příjmy z ostatních živností**
- 40% pro ostatní příjmy ze samostatné výdělečné činnosti (včetně např. příjmů z autorské činnosti)
- 30% pro příjmy z pronájmu

Máte-li více druhů příjmů, z nichž se výdaje počítají různým procentem, musíte evidovat příjmy odděleně a uplatnit správné procento na každý druh příjmů.

Ve výdajích vypočtených procentem jsou zahrnuty veškeré výdaje včetně mezd a odpisů majetku. Navíc si můžete uplatnit už jen výdaje na zdravotní a sociální pojištění a pojistné na denní dávku při pracovní neschopnosti u soukromé pojišťovny, pokud nejste nemocensky pojištěni.

Daňová evidence

Pokud neuplatňujete výdaje procentem z příjmů ani nevedete podvojné účetnictví, musíte vést **daňovou evidenci**. Znamená to, že budete uplatňovat výdaje podle skutečnosti (podle dokladů). Podle § 7b) Zákona o daních z příjmů daňová evidence obsahuje

- příjmy a výdaje
- údaje o majetku a závazcích

Zákon nepopisuje, jak má daňová evidence vypadat a účetních pravidel se přidržuje jen u některých druhů majetku. Můžeme evidovat podle svého, hlavně aby byla evidence úplná (zaúčtovány všechny příjmy), doložená doklady (paragony, faktury, smlouvy,…) a dostatečně dlouho archivovaná pro případnou kontrolu.

Příjmy a výdaje v daňové evidenci

Je třeba evidovat zdanitelné příjmy a daňově uznatelné výdaje, není však nutné evidovat pohyb peněz v pokladně ani v bance. Také není nutné dělit příjmy a výdaje podle druhů. To jsou hlavní rozdíly oproti dřívějšímu jednoduchému účetnictví.

Příjmy a výdaje, peněžní i nepeněžní, zapisujete do toho kalendářního roku, kdy byly skutečně uhrazeny - hotově nebo bankou. Např.

- Provedete službu a fakturu na ni vydáte v prosinci, peníze vám přijdou na účet 2. ledna i když zákazník je odeslal v prosinci. Příjem zaevidujete až do ledna.
- Koupíte zboží na fakturu s prosincovým datem, zaplatíte ji až v lednu. Bude to výdaj dalšího roku.
- Zákazník vám dá v prosinci zálohu na práci, kterou provedete až v lednu. Tento příjem zaevidujete ještě do prosince.

Výdaje musí být daňově uznatelné, tzn.

- musí být vynaložené na dosažení, zajištění a udržení vašich zdanitelných příjmů
- musíte je prokázat dokladem, který archivujete
- musí být uhrazeny v roce, ve kterém je uplatňujete
- pokud slouží zároveň pro osobní spotřebu (auto, počítač, papíry do tiskárny, mobil), můžete uplatnit jen poměrnou část připadající na podnikání
- musí se vejít do podmínek, stanovených v § 24 a § 25 zákona o daních z příjmů
- hmotný majetek dražší než 40 tisíc můžete uplatnit jako výdaj jen prostřednictvím několikaletých odpisů
- nemůžete uplatnit výdaj, který jste již v předešlých letech uplatnili

Poznámky

Příklady daňové evidence

K zapisování daňové evidence stačí tabulka v počítači (třeba v Excelu) nebo linkovaný sešit (máte-li toho opravdu málo k zapisování).

Příjmy i výdaje můžete do evidence zapisovat jednotlivě i hromadně (například sečíst všechny výdaje za poštovní poplatky a součet zapsat na jeden řádek), chronologicky i zpřeházeně (důležitý je správný kalendářní rok). Doklady je dobré číslovat v číselné řadě, aby byly provázané s daňovou evidencí. Popisem výdaje si usnadníte orientaci v druzích výdajů a ušetříte čas při pozdějším vyhledávání dokladů. Datum je rovněž spíše pro orientaci.

Příklad č. 1: Nejjednodušší zápis eviduje jen zdanitelné příjmy a daňově uznatelné výdaje

Daňová evidence
rok: 2004 jméno, adresa: Tereza Nováková

datum	dokl.	popis	PŘÍJMY	VÝDAJE
		převody		
2.2.	P1	za koncert na Petrově	2500,00	
2.3.	V1	tisk reklamních letáků		4000,00
15.3.	P2	koncert v Olomouci	3200,00	
28.3.	V2	pronájem zkušebny		800,00
		součty	**5700,00**	**4800,00**
základ daně z příjmu od 1.1. =			**900,00**	

Příklad č. 2: Pokud chcete sledovat stav pokladny nebo banky, rozdělíte příjmy a výdaje na daňové a nedaňové. (Má-li bankovní účet větší množství položek, je lepší jej sledovat kvůli kontrole, že jste nezapomněli něco zaúčtovat):

Daňová evidence jméno DIČ:
rok: adresa IČ:

datum	dokl.	popis	HOTOVOST		BANKA		PŘÍJMY		VÝDAJE	
			příjmy	výdaje	příjmy	výdaje	daňové	nedaň.	daňové	nedaň.
		součty	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
základ daně z příjmu od 1.				**0,00**						

Poznámky

Archivace dokladů

Zákon ukládá uschovávat daňovou evidenci a doklady k ní za všechna období, pro která neskončila lhůta pro vyměření daně z příjmů. V praxi to je **do konce roku + 3**, to znamená schovávat do konce roku, ve kterém jste podal daňové přiznání + ještě 3 roky navíc.

Pokud v této době učinil správce daně nebo vy nějaký úkon směřující k dodatečnému stanovení daně (např. byla zahájena kontrola vaší daňové povinnosti), běží tato lhůta, tj. **do konce roku + 3**, znovu. Nejdéle lze povinnost archivace natahovat 10 let (tedy do konce roku + 10). Pokud uplatňujete ztrátu z předešlých let, doklady a evidenci raději nevyhazujte vůbec, protože doba pro možnost kontroly se v takovém případě prodlužuje až o sedm let.

Plátci DPH uchovávají navíc daňové doklady s DPH 10 let od konce roku, kdy byl termín jejich zdanitelného plnění.

Sociální pojištění

Sociální pojištění se skládá z

- nemocenského pojištění, které je dobrovolné
- důchodového zabezpečení
- příspěvku na politiku zaměstnanosti

Důchodové zabezpečení a příspěvek na politiku zaměstnanosti musíte povinně platit jen v případě, že samostatná výdělečná činnost je vaší hlavní činností, nebo v případě, že je vaší činností vedlejší, ale vy jste za rok dosáhli vyššího zisku, než je státem určená hranice (v roce 2006 to například bylo 45.200 Kč).

Pojistné činí 14,8% ze zisku a platí se zálohově podle zisku v předešlém roce. Nemůžete však platit méně než je státem stanovená minimální záloha (např. od května 2007 do dubna 2008 je minimální záloha při hlavní činnosti 1491 Kč, při vedlejší činnosti 597 Kč).

Vaše příjmy ze samostatné výdělečné činnosti budou posuzovány jako vedlejší, pokud správě sociálního zabezpečení do 30. dubna doložíte, že platí alespoň něco z níže uvedeného:

- výdělek v zaměstnání za minulý rok ve výši alespoň dvanáctinásobku minimální mzdy (mzdová účetní vám potvrdí dokument, který je součástí Přehledu)
- nárok na výplatu plného invalidního nebo starobního důchodu
- nárok na příspěvek při péči o blízkou nebo jinou osobu
- výkon vojenské či civilní služby nebo vazba či vězení
- jste nezaopatřené dítě (tím jste do 26. roku věku, jestliže se soustavně připravujete na budoucí povolání)
- nárok na částečný invalidní důchod
- nárok na rodičovský příspěvek

Přehled příjmů a výdajů

Po skončení roku do konce dubna podáte na Správu sociálního zabezpečení Přehled o příjmech a výdajích. V přehledu uvedete příjmy a výdaje jako v přiznání k dani z příjmů. Výdaje budou obsahovat i zdravotní a sociální pojištění zaplacené od 1. ledna do 31. prosince, zisk nemůžete krátit ztrátou z předešlých let. Na základě Přehledu doplatíte pojistné podle skutečně dosaženého zisku, případně dostanete zpět přeplatek. Nemocenské pojistné se nezúčtovává, nedoplácí ani nevrací.

Zdravotní pojištění

Zdravotní pojištění musíte platit v případě, že máte samostatnou výdělečnou činnost jako svoji hlavní činnost (platíte, i když máte ztrátu), ale také v případě, že jste dosáhli jakéhokoliv (byť jen velmi malého) zisku. Pojistné dělá 6,75 % ze zisku.

Poznámky

Vedlejší příjem

Máte-li samostatnou výdělečnou činnost jako svůj vedlejší příjem, nemusíte platit zálohy a pojištění zaplatíte až po skončení roku (6,75% ze zisku, maximálně 65.616 Kč za rok).

Jako vedlejší je vaše samostatná výdělečná činnost posuzovaná tehdy, pokud máte v zaměstnání každý měsíc alespoň minimální mzdu, váš zaměstnavatel z ní odvádí pojistné a vy jste to nahlásili své zdravotní pojišťovně (do 8 dnů od změny). Každý měsíc se posuzuje zvlášť, tzn. máte-li třeba jen jeden měsíc výpadek a vaše mzda je nižší než minimální, nahlásíte tento fakt do 8 dnů pojišťovně a za daný měsíc zaplatíte minimální zálohu jako při hlavním příjmu.

Hlavní příjem

Pokud je samostatná výdělečná činnost vaším hlavním příjmem, musíte měsíčně platit zálohu, která vyšla z vašeho posledního Přehledu. Pokud je tato záloha nižší než minimální záloha, musíte platit alespoň tu (pro období od 1. ledna 2007 činí 1360 Kč).

Po konci roku po podání Přehledu doplatíte pojistné dle skutečného zisku (6,75% ze zisku). Případný přeplatek oproti zálohám vám může pojišťovna vrátit jen do výše minimálních záloh.

Pojistné platí i stát

Pokud patříte mezi osoby, za něž platí pojistné i stát, jimiž jsou např.

- student
- starobní nebo invalidní důchodce, i částečně invalidní
- žena pečující o malé děti

nahlásíte to na své zdravotní pojišťovně (do 8 dnů od změny). Zálohy budete platit, jen pokud jste měli v předešlém roce zisk. Pokud s podnikáním začínáte, zálohy neplatíte.

Po konci roku po podání Přehledu doplatíte pojistné (6,75% ze zisku). Případný přeplatek ze záloh vám může být vrácen.

Přehled příjmů a výdajů

Přehled příjmů a výdajů je tiskopis, který musíte odevzdat své zdravotní pojišťovně do 8 dnů ode dne, kdy podáte přiznání k dani z příjmu. Vyplněný Přehled si vezměte s sebou na finanční úřad, protože vám jej potvrdí při podání daňového přiznání. Do Přehledu uvedete příjmy a výdaje jako do přiznání k dani z příjmů. Výdaje budou obsahovat i zaplacené zdravotní a sociálního pojištění, ztrátu z předchozích let nemůžete uplatnit. Vypočtete pojistné, vyúčtujete se zálohami a doplatíte nebo požádáte o přeplatek. Vypočtete novou zálohu od dalšího měsíce.

Poznámky

E-business: podnikání po internetu[49]

Linda Sokačová – Gender Studies, o.p.s.

Přes internet lze prodávat a nakupovat téměř všechno: oblečení, elektroniku, knihy, kosmetiku, různé druhy použitého zboží atd. V roce 2005 se v České republice na internetu prodala 2% z celkového prodeje zboží. Podle průzkumů trhu je v podnikání přes internet velký potenciál. Souvisí to mj. s tím, že česká populace si osvojuje platby kartou přes internet, které dříve nebyly v ČR natolik využívané a populární.

Z výzkumů trhu a z odhadů obchodníků vyplývá, že mezi on-line nakupujícími v České republice převládá **mladší generace** s tím, že v této skupině je o něco **více mužů než žen**. Pokud se tedy rozhodnete prodávat výrobky určené seniorům, na internetu s největší pravděpodobností neuspějete. Poměr žen a mužů se ale možná brzy změní: statistické údaje ze Spojených států ukazují, že na internetu nakupuje více žen než mužů. Podobný trend potvrzují i data z Německa. Podle studie „E-commerce 2004" **v Německu** na internetu nakupují **hlavně ekonomicky aktivní ženy** i přesto, že celkově na internetu tráví méně času než muži.

Co přináší podnikání po internetu?

- podnikání není omezeno místem nákupu, pohybem zákazníků, ani časem (možnost nakupovat 24 hodin denně z téměř kteréhokoli místa připojeného na internetu)
- zřízení a především provoz „internetového" obchodu bývá levnější než zřízení a provoz kamenného obchodu (je však nutné mít na paměti vyšší vstupní investice pro nákup e-commerce platformy) – neplatíte často vysoké pronájmy, energie, můžete ušetřit za skladové prostory a nákup skladových zásob
- podnikání po internetu je nástrojem pro sladění osobního, rodinného a pracovního života
- na internetu můžete svůj obchod více specializovat (prodávat např. jen specifický druh literatury, techniky apod.), protože nejste limitování dosahem svého obchodu (zboží můžete prodávat také do ciziny) – průzkumy trhu ukazují, že právě specializované obchody budou v budoucnu úspěšné

Právní náležitosti podnikání na internetu

Internetové podnikání se řídí českými zákonnými normami - musíte vlastnit oprávnění k podnikání, naplňovat účetní standardy a odvádět daně. Obchody, které prodávají zboží/ služby zákazníkovi, se řídí občanským zákoníkem.

Z Občanského zákoníku vyplývají pro obchody na dálku (tzn. i internetové obchody) dvě specifika. Prvním z nich je **informační povinnost** obchodů na dálku a druhým **možnost zákazníka odstoupit od smlouvy**.

Podle § 53 odst. 1 - 6 Občanského zákoníku musíte na svých webových stránkách poskytovat zákazníkům dostatečné **údaje o internetovém obchodníkovi** (identifikační údaje: odpovědná osoba, kdo obchod provozuje, IČO apod.), **zboží** (název, charakteristika, cena včetně daní) a další informace: např. **náklady na doručení, způsoby platby, poučení o právu na odstoupení, reklamační řád** apod.

Další informační povinnosti ukládá internetovému obchodníkovi Občanský zákoník v § 53 v odst. 6. **Po uzavření smlouvy,** nejpozději však před jejím plněním (tj. před dodáním zboží), je obchodník povinen zákazníkovi **písemně** poskytnout **identifikační údaje obchodníka**, dále informace

49 Jde o přepracovaný text z učebního materiálu *Podnikání a informační technologie. Strukturální fondy a projektové myšlení pro začínající podnikatelky.* (Gender Studies, Síť MC – 2006).

Poznámky

o podmínkách a postupech pro uplatnění práva **odstoupit od smlouvy** (viz níže) a **podmínky pro zrušení smlouvy**, je-li uzavřena na dobu delší než jeden rok nebo dobu neurčitou.

Nakupující v internetových obchodech má právo podle paragrafu 53 odst. 7 **odstoupit od smlouvy do 14 dnů** od převzetí zboží **bez uvedení důvodu a bez jakékoliv sankce**. Výjimky z tohoto pravidla jsou uvedeny v paragrafu 53 odst. 8 – tato lhůta například neplatí u zboží podléhajícímu rychlé zkáze či u audio a video nahrávek, u jejichž nosičů byl poškozen originální obal. Jestliže obchodník zákazníka o tomto právu řádně neinformoval podle odst. 4 a 6 (viz výše), pak se tato lhůta prodlužuje na 3 měsíce od dodání zboží, případně na 14 dní poté, co byl spotřebitel poučen dodatečně.

Antispamový zákon

Další zákon, kterým se musí řídit nejen internetové obchody, je tzv. antispamový zákon (zákon č. 480/2004 Sb.). Reklamní obchodní sdělení je možné zasílat pouze za předpokladu, že zákazník dal předem **prokazatelný souhlas** k takovému využití svého elektronického kontaktu a má jasnou a zřetelnou možnost jednoduchým způsobem **odmítnout souhlas** s takovýmto využitím svého elektronického kontaktu. Není tedy možné najít si adresy na internetu a rozesílat na ně reklamy a informace o svém obchodě a prodávaném zboží. Pokud od návštěvníka svého internetového obchodu získáte e-mailovou adresu, musíte se jej i v takovém případě zeptat, zda souhlasí se zasíláním reklamních sdělení. Jednou z možností je např. nabídka v přihlašovacím formuláři – Přejete si zasílat informace o novinkách? – ANO/NE.

Propagace internetového podnikání

Mají-li o vašem on-line obchodu vědět zákazníci, je třeba, aby na něj narazili ve vyhledávačích či katalozích internetových obchodů. Internetový vyhledávač zobrazí seznam odkazů na internetové stránky, které nejlépe odpovídají zadaným slovům. Obchody, které se zobrazí na předních místech tohoto seznamu, mají vyšší šanci získat větší počet zákazníků a návštěvníků, kteří se mohou stát v budoucnu zákazníky.

Běžný zápis do vyhledávačů a obecných katalogů (jako atlas.cz, centrum.cz, seznam.cz apod.) nebo do oborových a specializovaných katalogů bývá zdarma. Můžete však využít i možnosti zakoupit přednostní zobrazení ve vyhledávačích nebo si objednat přednostní výpis svého obchodu na zadávané slovo. Zákazník, který zadá do vyhledávače např. slovo „tričko“, tak ve výsledku vyhledaných odkazů nalezne na předním místě váš reklamní text. Platíte potom paušálem nebo bývá zpoplatněno kliknutí na prezentovaný odkaz (tzv. Pay-per-click).

Pro propagaci obchodu můžete využívat také tzv. bannery (grafickou reklamu). Tato reklama je vhodná spíše pro propagaci značky. Potenciální zákazník, který vnímá grafické ztvárnění vašeho obchodu/ značky, si tak s větší pravděpodobností obchod zapamatuje.

Zřízení obchodu

Zřízení internetového obchodu (technická a grafická podoba) bývá v rozpočtu tou nejvyšší položkou a také z velké části zajišťuje budoucí úspěšnost vašeho podnikání, proto je třeba mu věnovat zvýšenou pozornost.

Na co se při zřizování internetového obchodu zaměřit?

Najít vhodného dodavatele internetové platformy pro e-commerce

Hledejte dodavatele, který má dobré reference. Nezaměřujte se pouze na cenu, která pro vás může být nejnižší jen z krátkodobého hlediska. V dlouhodobém horizontu může přinést řadu dodatečných nákladů a také neřešitelné problémy, které mohou vést až k opuštění stávajícího dodavatele a správce databáze. To může znamenat i vytvoření nového „obchodu“ a nové zřizovací náklady.

Poznámky

Chci si internetový obchod pronajmout, zakoupit již hotový produkt nebo obchod šitý na míru?

Nejdražší z hlediska počátečních investic i provozu je postavení internetového obchodu na míru. Pokud však vyžadujete speciální funkce a podobu, může se v kontextu dlouhodobého podnikání vyplatit. Levnější je zakoupení či pronájem již hotových řešení internetových obchodů, které nevyžaduje tolik času ani zásadní investici. Koupě již hotového standardního internetového obchodu vyjde v průměru na 20-30 000 Kč.

Pronájem obchodu je levnější než jeho zakoupení (počítejte zhruba s 300 Kč až 1 000 Kč měsíčně). Pokud se rozhodnete pro takové řešení, můžete zvážit, zda budete mít zájem o vlastní grafickou podobu obchodu, do níž je třeba investovat navíc (jedná o částku v desetitisících korun: cca 15-30 000 Kč). V případě pronájmu čelíte omezení např. v počtu položek, kapacity obecně či přizpůsobení speciálních požadavků.

Vytvoření struktury internetového obchodu a jeho grafiky

Držte se základního hesla: jednoduchosti. Hlavní je uživatelsky vstřícné prostředí a jednoduchá orientace. Složité kategorie a náročné grafické prvky tyto principy narušují.

Čím více kategorií obchod obsahuje, tím se orientace v něm zhoršuje. Obchod by neměl obsahovat příliš zboží, v němž se nelze orientovat a které snižuje zákazníkovu ochotu a chuť nakupovat. Pokud se ve vašem obchodě vyskytuje více odlišných druhů zboží, je dobré zvážit jeho rozdělení do specializovaných sekcí.

Nezapomeňte, že máte také zákonné povinnosti a organickou součástí obchodu musí být identifikační informace, nákupní a reklamační řád, dodací podmínky a především ceny a jejich složení (cena za zboží, poštovné, balné atd.).

Poznámky

Informační technologie prostor pro ženy

Sociální podnikání

Linda Sokačová – Gender Studies, o.p.s.

S *podnikáním* si automaticky spojujeme činnost, která má především přinášet zisk. Existuje však i *sociální podnikání*, jehož hlavním cílem není finanční prospěch, ale integrace znevýhodňovaných sociálních skupin do společnosti. Sociální firmy jsou firmami, které zaměstnávají znevýhodňované osoby a rozvíjejí jejich dovednosti, znalosti a pracovní návyky.

Cíl sociálních firem je podobný důvodům existence řady českých neziskových organizací. Na rozdíl od dnešní rozšířené praxe, kdy na takové činnosti získávají finanční prostředky pouze z grantů, je principem sociálního podnikání zajištění finanční udržitelnosti prostřednictvím samofinancování. Zisky však nejsou používány k osobnímu prospěchu majitelů firmy, ale k plnění sociálních cílů firmy. Úspěch není poměřován výší zisku, ale sociálním a ekonomickým dopadem na danou komunitu a znevýhodněné osoby, na něž se zaměřuje. Principem sociální firmy je zaměstnávání osob znevýhodněných na běžném trhu práce (ať už zdravotně či sociálně), čímž přispívá k jejich integraci do společnosti. Charakteristickým rysem často bývá i demokratický styl vedení a zapojení různých skupin (zaměstnanci, uživatelé poskytovaných služeb apod.) do rozhodování o působení a směřování firmy. Právní podoby sociálních firem se od sebe odlišují: od družstev, přes neziskové organizace - např. občanská sdružení, až po soukromé společnosti. Všechny však sdílí podobnou misi.

Důležitou úlohu v sociální ekonomice mají orgány místní a regionální samosprávy, ale i stát či Evropská unie. Sociální podniky jsou díky svým společensky prospěšným cílům – zaměstnávání marginalizovaných osob a snižování nezaměstnanosti – ze strany těchto institucí podporovány prostřednictvím různých grantů.

Podle Ministerstva práce a sociálních věcí[50] se sociální ekonomika v ČR dosud zaměřuje především na zdravotně (mentálně, tělesně nebo smyslově) postižené občany např. formou podporovaného zaměstnávání nebo přechodného zaměstnání. V menším rozsahu se pak sociální ekonomika zabývá i dalšími problémovými skupinami, mezi něž patří nezaměstnaní (veřejně prospěšné práce), drogově závislí (terapeutické komunity), duševně nemocní a lidé bez běžného sociálního a hlavně rodinného zázemí (tzv. domy na půli cesty, azylové domy). Zcela na okraji pak stojí další skupiny znevýhodněných osob: rodiče pečující o malé děti, osoby předdůchodového věku či oběti domácího násilí. A právě zde je dosud nevyplněný prostor k využití nebo inspiraci pro ženské neziskové organizace či mateřská centra.

Na webových stránkách občanského sdružení Nový prostor, které usiluje o rozvoj sociálního podnikání u nás, stojí: „*V České republice dosud neexistuje široce akceptovaná definice sociálního podniku. V současné době proto dochází k pravidelným schůzkám skupiny odborníků z akademické obce a z neziskového sektoru.*" I když je v České republice tento typ podnikání teprve na začátku a čeká ho ještě dlouhá cesta, můžeme do budoucna očekávat větší podporu jak ze strany státu, tak Evropské unie.

50 www.strukturalni-fondy.cz – IS EQUAL - Posilování sociální ekonomiky (třetí sektor), zejména komunitních služeb se zaměřením na zvyšování kvality pracovních míst.

Poznámky

Café THERAPY

restaurant, café & shop, Praha
www.cafe-therapy.cz

Café Therapy je multifunkčním prostorem: kavárnou, nekuřáckou restaurací s dětským koutkem a terapeutickým zázemím poskytujícím poradenství rodičům a veřejnosti.

V Café Therapy jsou kromě profesionálního personálu zaměstnáváni i lidé, kteří mají problémy s nalezením zaměstnání z důvodu své drogové minulosti. Je zde také možné zakoupit keramiku ze SANANIM's charity shopu, který nabízí výrobky z chráněné dílny. Na jejich výrobě se v rámci léčby a resocializace podílejí zejména klienti Doléčovacího centra. Zisk z podnikání slouží občanskému sdružení Sananim, které takto nabyté finanční prostředky využívá na prevenci a léčbu drogových závislostí.

Sociální firma podle Social Firms UK

Sociální firmu ve Velké Británii definují tři klíčové hodnoty:

I. Enterprise – Podnikání
Jde o podniky, které kombinují tržní orientaci se sociálními cíli.

II. Employment – Zaměstnávání
Sociální firma vytváří pracovní prostředí, které zajišťuje zaměstnancům podporu, příležitost a smysluplnou práci.

III. Empowerment – Integrace/ soběstačnost
Sociální firma přispívá k sociální a ekonomické integraci postižených lidí skrze jejich zaměstnávání. Klíčovým nástrojem k tomuto cíli je posílení ekonomické soběstačnosti prostřednictvím vyplácení tržních mezd všem zaměstnancům.

- sociální firma zaměstnává alespoň 25% zaměstnanců znevýhodněných na trhu práce, uvažuje se také stanovení horního limitu pro procentuální počet zaměstnanců s postižením, aby byla zajištěna efektivní sociální integrace v rámci firmy
- sociální firma získává minimálně 50% svého příjmu z podnikatelské činnosti

Zdroj: www.socialnipodnikani.cz

Sociálně prospěšná podnikatelka roku 2005

V roce 2005 získala prezidentka a zakladatelka Sítě mateřských center titul Schwabovy nadace pro sociální podnikání *Sociálně prospěšná podnikatelka roku* za pomoc ženám s malými dětmi udržet si profesionální orientaci a sebedůvěru v době, kdy jsou na mateřské a rodičovské dovolené. Titul sociálně prospěšného podnikatele v zahraničí v minulosti získal například Mel Young, zakladatel mezinárodní sítě časopisů, které na ulici prodávají sociálně slabí obyvatelé.

Zdroje:

www.socialni-firma.cz
www.socialnipodnikani.cz
www.strukturalni-fondy.cz
http://www.businesslink.gov.uk
www.cepcmaf.org
http://www.socialfirms.co.uk

Poznámky

Lidé jsou klíč

Co jsou to evropské sociální fondy?

Lenka Zemanová - ProCulture

„Nejlepší zdroje hodnoty jsou ukryty v myslích a v srdcích lidí."

Joan Margaretta, ***Co je to management***

Představte si neziskovou organizaci - komunitní centrum, které působí zhruba půl roku ve městě s 12 tisíci obyvateli. Jeho činnost spočívá v organizaci přednášek s tématikou zdraví, využití volného času, psychologie dítěte, a v nabídce jazykových kurzů zejména pro ženy na mateřské a rodičovské dovolené. Veškerá činnost je zajištěna prostřednictvím dobrovolné práce dvou žen, které mají rodinu a každá své zaměstnání. Organizace má prostory v centru města zapůjčeny sponzorsky od místního mecenáše, který centru „fandí" a který prozatím (na dobu cca 10 měsíců) plně hradí i provozní náklady centra (mj. elektřinu a vodu).

Od místního úřadu organizace finanční podporu neobdržela. V rámci výzvy ve strukturálních fondech EU na rozvoj lidských zdrojů se obě ženy rozhodly požádat o podporu na sérii rekvalifikačních kurzů pro ženy na mateřské dovolené.

Žádost byla úspěšná a tato donedávna dobrovolná organizace má zodpovědnost za grant cca 5,5 milionu korun, které má „utratit" za 20 měsíců na vyškolení 109 žen z města a jeho okolí v 5 typech rekvalifikací: masérka, průvodkyně cestovního ruchu, pečovatelka, začínající podnikatelka a projektová manažerka.

Je na místě zmínit i životní zkušenosti hlavních aktérek centra. Jejich kariéry jsou podobné: až do okamžiku, kdy začaly společně dobrovolně pracovat pro komunitní centrum, obě podnikaly jako osoby samostatně výdělečně činné. Ani jedna z nich neměla zaměstnance a jejich zkušenosti se řízením týmu lidí byly velmi malé.

Zásadním milníkem v jejich životech a v práci původně dobrovolnické organizace bylo získání velkého grantu ze strukturálních fondů. Zrealizovat projekt s tak velkým objemem finančních prostředků představuje kvalitativní i kvantitativní skok v organizaci založené na dobrovolné práci, kterou řídí dvě osoby. Skok, který může organizaci velmi intenzivně rozvinout, nebo také položit.

Jak se ukázalo v průběhu prvních 6 měsíců realizace projektu, klíčovou dovedností iniciátorek grantu byla schopnost naučit se řídit lidi a pracovat týmově. Tým prošel fází úvodního nadšení ze získaných finančních prostředků. Následně se začal potýkat s nejasným rozdělením kompetencí a postupnou ztrátou motivace jednotlivých členů. To vše bylo provázeno administrativní zátěží (nastavení pracovních smluv, výkaznictví spojené se zaměstnanci, realizace výběrového řízení, publicita projektu, předkládání monitorovacích zpráv, zajištění zdrojů dat pro monitorovací indikátory atp.), která je pro prostředí strukturálních fondů typická. Vyústěním této kompetenční krize byl kolaps finanční manažerky a její následný odchod. Bylo nutné znovu představit řídící mechanismy a začít je striktně dodržovat, aby nedošlo k předčasnému ukončení projektu. Součástí nového uspořádání byla i výměna rolí mezi původní koordinátorkou a vzdělávací manažerku tak, aby došlo k efektivnějšímu řízení.

Neméně důležitým prvkem pro zvládnutí grantu byl zkušený partner projektu, který hrál i roli poradce v administrativních i osobnostních „turbulencích", které s sebou přinesl skokový přechod na profesionální práci plynoucí ze zodpovědnosti za svěřené finance. Zpětně obě iniciátorky projektu hodnotí roli zkušeného partnera projektu jako klíčovou pro zvládnutí prvních měsíců.

Poznámky

Proč začínám úvahu nad potenciálem a možnostmi strukturálních fondů v České republice na příkladu malé organizace? Lidé, jejich dosavadní zkušenost a schopnosti jsou klíčem k tomu, jak budou projekty ze strukturálních fondů realizovány, jak kvalitní a trvalé budou jejich výsledky, zda se je podaří udržet a jak dobré budou mít pokračování.

Pokud nebudeme připraveni úspěšné projekty kultivovat i v budoucnu, je celkem jedno, kolik budov, silnic či začínajících firem uvedou strukturální fondy do života. Bude-li jejich program záhy ukončen z důvodu nedostatku finančních prostředků, které do neziskového či ziskového sektoru nedokázali přinést řídící pracovníci, budeme pomoc z evropských fondů hodnotit jako promarněnou šanci.

V každodenní realizaci projektů jsme klíčem k tomu, jak kvalitní výsledky strukturální fondy přinesou, jak se nám podaří využít získané zdroje k obohacení našich regionů. Realizace kvalitního projektu je cele závislá na týmu, který jej realizuje: klíčovou roli hraje osoba tzv. koordinátora projektu. Velikou předností strukturálních fondů je podmiňování realizace aktivit vznikem partnerství: partneři projektu, v případě tzv. „měkkých" (vzdělávacích, sociálních) projektů by měli zvládnout realizaci 51% aktivit projektu.

Zároveň s partnerstvím vzniká pracovní a realizační tým projektu. Obvykle je složen z lidí ze dvou nebo více organizací, je týmem partnerským, kde stěžejní roli hraje velmi dobře nastavená a vyjasněná komunikace a její pravidla. Tým projektu a jeho úspěch je ve velké míře závislý na osobě kvalitního projektového manažera, který je stmelujícím prvkem pro všechny realizační činnosti a zejména pro jednotlivé členy týmu.

Tým, *partnerství* a *řízení lidí* jsou termíny, které v příručce pro žadatele o podporu ze strukturálních fondů naleznete spíše z pohledu technicko-administrativního; během realizace projektů však zjistíte, že právě *tým* je alfou a omegou všeho. Velkým přínosem evropských projektů je možnost zdokonalit se v psaní, řízení a dalších dovednostech spojených s managementem projektů. Proto je před samotnou realizací projektu důležité zvážit, nakolik máte schopný tým lidí a partnerů, který vás bude podporovat v kritických chvílích realizace projektu.

Velmi málo se dnes hovoří o skutečnosti, že strukturální fondy představují jakýsi impuls k rozvoji a jsou jedinečnou příležitostí, která se do budoucna nebude v takovém rozsahu opakovat.

Pokud se rozhodnete předložit projekt do některého ze strukturálních fondů, položte si otázku, nakolik je váš projekt jedinečný, nakolik budete schopni jej do budoucna udržet a financovat i za situace, kdy dostupná podpora ze strukturálních fondů bude nepoměrně nižší. Zvažte, jaké jsou priority projektu pro jeho další udržitelnost, tedy priority, na něž byste nikde jinde v takovém rozsahu nezajistili prostředky.

Nezapomínejme totiž na fakt, že jde o veřejné prostředky, které by měly být čerpány co možná nejzodpovědněji, tedy na projekty, které chcete stoprocentně realizovat, s nimiž budete trávit několik měsíců nebo let života, a od kterých si slibujete kvalitní a smysluplné výsledky.

Strukturální fondy jako novodobý Marshallův plán pro nové země EU

Možnost čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů je výjimečnou historickou příležitostí. Obdobnou situaci zažila Evropa, resp. státy západní Evropy (země tzv. východního bloku pomoc z politických důvodů odmítly) po válce, kdy díky Marshallovu plánu čerpaly ve čtyřletém období let 1948-1952 americkou pomoc v celkové výši 13 miliard dolarů.

Základ evropské strukturální politiky je postaven na přesvědčení vycházejícím z historické zkušenosti meziválečného a poválečného období, že hluboké sociální a ekonomické rozdíly mohou působit jako destabilizující činitel pro celek Unie.

Aby byla posílena tzv. evropská *soudržnost*, což je výraz pro tuto politiku, a mohlo vůbec dojít k vyrovnání podmínek uvnitř členských států i mezi nimi, rozhodla Evropská unie o tom, že veřejné

Poznámky

fondy – tzv. strukturální fondy – musí být využívány k podpoře rozvoje v nejméně rozvinutých regionech či členských státech.

Díky této pomoci mohou ženy jako Žaneta Ščotková z Ostravska podnikat: založit malou provozovnu poskytující pedikérské služby. Za pomoci strukturálních fondů vznikají projekty, které poskytují rozšířenou asistenci začínajícím podnikatelkám v regionech. Mezi ně patří i tzv. asistenční centra pro začínající podnikatelky v Brně a Zlíně. Za dobu své roční existence pomohla obě centra vzniknout více než 20 fungujícím firmám, převážně v oblasti služeb a maloobchodu.

V jižních Čechách nezisková organizace Attavena školí v počítačových dovednostech prostřednictvím mobilní počítačové učebny ženy na mateřské dovolené, ale i seniory a seniorky. Síť MC a Gender Studies pořádají vzdělávací semináře zaměřené na dovednosti v ICT a fundraising.

Strukturální fondy a inovace

Všechny uvedené projekty v sobě, kromě splněných kritérií pro jednotlivá opatření operačních programů, nesly *inovaci*, podstatný aspekt nového přístupu k řešení daného problému. Ten by měl být dle kritérií EU momentem, který - samozřejmě vedle kvalitně zpracovaného projektu a dostatečně erudovaného projektového týmu - rozhodne u hodnotitele programu pro vysoké bodové ohodnocení a následný výběr projektu k podpoře.

V roce 2008 bude zajímavé hodnotit úspěšnost a inovativnost projektů. V současnosti je již vidět, že realizované projekty z jednotlivých programů mají nezřídka šablonovitý charakter. Příliš často postrádají „dobré nápady". Zdá se spíše, jakoby jejich realizátoři chtěli prostředky utratit, aniž by se zamysleli nad vzájemnými překryvy projektů v regionu či dokonce nad jejich potřebností pro okolí.

Programovací období 2007 - 2013

Jedním z klíčových slov současného programovacího období je *inovace*. Dle Evropské komise znamená tento termín *„…obnovu a rozšíření škály výrobků a služeb a s nimi spojených trhů, vytvoření nových metod výroby, dodávek a distribuce, zavedení změn v řízení, organizaci práce, pracovních podmínkách a kvalifikaci pracovní síly."*

Z toho důvodu budou v programech, které byly zahájeny (Operační program podnikaní a inovace), i v těch, jež na své zahájení čekají (Program lidské zdroje a zaměstnanost), na předkládané projekty kladeny z hlediska inovativnosti vyšší nároky, než tomu bylo doposud. Například Program lidské zdroje a zaměstnanost má jako jeden z cílů podporu inovativního konceptu sociálního podnikání v České republice.

S tím je nutné počítat nejen při zpracování projektového záměru. Aspekt inovativnosti je hodný zamyšlení při sestavování kvalitního týmu lidí, kteří disponují nejen kreativitou, ale i schopností dotahovat nápady do konce a vdechnout jim život.

Opět se tedy dostáváme k výchozímu bodu textu: jsou to právě lidé a jejich schopnosti, kdo nám umožní vytvářet skutečně hodnotné projekty s trvalými dopady na kvalitu života.

Poznámky

Informační technologie prostor pro ženy

Jak napsat projekt nejen do strukturálních fondů[51]

Lenka Zemanová - ProCulture

Projekt je odpovědí přinášející řešení určitého problému. Problémy mohou mít nejrůznější podobu. Mohou být velmi jednoduché, avšak také komplikované. Každý projekt je zároveň jakýmsi originálním „dílem", jedinečnou **soustavou činností** směřujících k předem stanovenému **cíli**, který má určitý **začátek** i **konec**.

Bez čeho projekt nenapíšeme?

Abychom mohli projekt realizovat, potřebujeme finanční prostředky a další zdroje. Metodou, která nám může pomoci získat finanční prostředky, je psaní projektů. Základní otázky této metody nalezneme v projektu *motýlích křídel*:

- co
- pro koho
- jak, kdy, kde
- za kolik

Bez odpovědí na tyto otázky není možné napsat žádný projekt.

Typickými znaky projektu jsou:

Cíl, jedinečnost, rozpočtovatelnost a organizovanost (kdo, kde a kdy). Projekty píšeme většinou dle předem známého zadání, který stanovuje instituce disponující finančními prostředky (ministerstvo, nadace, banka atd.), nebo jednotlivec (investor). Předem dané podobě konkrétních otázek projektového formuláře musíme svůj původní záměr přizpůsobit, doplnit a být schopni na příslušné úrovni zdůvodnit. To vše činíme proto, aby se nám podařilo na projekt získat finanční prostředky. Každá instituce může mít trochu jiné požadavky. Určité části formulářů se nicméně opakují a najdete je prakticky u všech institucí, včetně projektů pro strukturální fondy.

Jak napsat projekt do SF

„Střih" projektů Evropské unie má celkem 9 základních linií (pravidel), které musíte sledovat, chcete-li mít šanci prostředky z fondů EU zejména pro tzv. měkké projekty získat.

9 pravidel, jak napsat projekt do strukturálních fondů:

nápad projektu
soulad s opatřením
cíl projektu
cílová skupina
partnerství
rizika
plán projektu
udržitelnost
horizontální témata

51 Jde o přepracovaný text z učebního materiálu *Podnikání a informační technologie. Strukturální fondy a projektové myšlení pro začínající podnikatelky.* (Gender Studies, Síť MC – 2006).

Poznámky

1. Pravidlo nápadu

Toto pravidlo se uplatňuje v projektech bez výjimky a souvisí s odpověďmi na otázky:

- Jaký problém projekt řeší?
- Jaký je plán?
- Jaké budou praktické výsledky projektu?
- Koho se projekt týká?

2. Pravidlo souladu s opatřením

Každý operační program řeší specifické problémy (vzdělávání, regionálního rozvoje atd.): pro určitý typ problémů má zvolený program vyčleněny jisté finanční prostředky, které mohou danou situaci pomoci řešit. To, jaké problémy budou řešeny, je dáno tzv. opatřeními programu (v programovacím období 2007-2013 se také nazývají *prioritními osami*). Cíl vašeho projektu tedy musí mít vazbu na problém, který řeší daný operační program a jeho opatření.

Věnujte pozornost těmto položkám v rámci opatření:

- Cílům opatření
- Oprávněným aktivitám
- Výstupům a výsledkům (kvantifikovatelné vyjádření cílů)
- Cílovým skupinám, které mají být podpořeny
- Rozpočtu opatření

3. Pravidlo cíle projektu

Cíl je vyjádřením a popsáním změny, která nastane po realizaci projektu. Projektem je možné naplnit různé cíle.

Při zvažování cíle projektu pro strukturální fondy uvažujete nejen o celkovém, hlavním cíli projektu, ale i tzv. specifických (dílčích) cílech. Naplnění dílčího cíle projektu mělo vést k naplnění cíle hlavního.

Otázky, které si musíte při stanovení cílů projektu položit, jsou následující:

a. Má projekt jasné, dosažitelné a reálné cíle?
b. Přináší projekt jasné výsledky cílové skupině?
c. Jaké konkrétní aktivity (činnosti) povedou k dosažení výstupů a výsledků projektu?

Výstup (či výstupy) projektu je konkrétní, hmatatelný a počitatelný, váže se na něj konkrétní aktivita (činnost), na jejímž konci výstup stojí.

Výsledek projektu je pak jasně definovatelným přínosem, změnou, která nastala díky realizaci projektu.

4. Pravidlo cílové skupiny

U strukturálních fondů se klade velký důraz na jasné vysvětlení, komu má projekt prospět a proč. Musíte potřebu realizace konkrétního projektu zdůvodnit poukázáním na společenskou poptávku.

- Je cílová skupina jasně určena a je v souladu s definicí cílové skupiny opatření?
- Hodnotím reálně očekávání příjemců cílové skupiny a jejich ochotu účastnit se projektu?

5. Pravidlo partnerství

Při tvorbě projektů pro strukturální fondy je partnerství jejich základním principem. Partnerství je během posuzování žádostí bodově hodnoceno.

Je možné vytvářet partnerství jak sektoru soukromého (podnikatelů), tak veřejného (státní správy, neziskových organizací). Malé projekty budete možná schopni realizovat sami (abyste mohli do výběrového řízení vstoupit, musíte mít statut podniku, fyzické osoby nebo neziskové organizace). Při větších projektech je spolupráce s partnerskými organizacemi nezbytná.

Poznámky

6. Pravidlo rizik

Každý projekt v sobě nese určitá rizika, kterých bychom si měli být vědomi, když do něj vstupujeme. Každý projekt je unikátní, tedy i rizika jsou vždy odlišná. Nejčastěji se však objevují v následujících oblastech: lidské zdroje (hlavní a velmi schopná koordinátorka projektu odejde na mateřskou dovolenou), finanční zdroje (po schválení projektu může dojít ke zkrácení rozpočtu: jaký je minimální rozpočet, s nímž je možné projekt uskutečnit?), časové hledisko.

Jednou ze situací, která se může při přípravě projektu stát, je podcenění velikosti realizačního týmu. Tato skutečnost může generovat velké riziko pro úspěšné uskutečnění projektu.

7. Pravidlo plánu projektu

Každý projekt je soustavou kroků (etap), které jsou vzájemně provázány a časově jeden na druhý navazují. Některé kroky není možné udělat dříve než jiné. Jiné části časového plánu mohou běžet paralelně. Souvislosti a souslednosti bývají někdy velmi subtilní, je důležité o nich při tvorbě projektu uvažovat do detailu. Čím je projekt složitější, tím náročnější je i provázanost kroků.

Je nutné stanovit podrobný časový harmonogram, který pomáhá znázornit průběh jednotlivých aktivit v čase. Na harmonogram projektu je vázán tzv. plán finančních toků, tj. čerpání finančních prostředků, které můžeme vydávat v různých kapitolách rozpočtu. Zohledňujete také, zda jsou náklady na jednotlivé kapitoly rozpočtu *uznatelné* (tj. je možné je financovat v rámci příslušného opatření), nebo *neuznatelné*. Uznatelnost či neuznatelnost nákladů projektu definuje *příručka pro žadatele* v jednotlivých operačních programech.

Další otázky, které byste neměli vynechat:

- Je rozpočet dostatečný k zajištění všech aktivit?
- Jsou všechny náklady uznatelné?

8. Pravidlo udržitelnosti

V projektech strukturálních fondů musíte dokládat, že realizované činnosti projektu budou pokračovat i po ukončení podpory. U měkkých (neinvestičních) projektů je to nejméně po dobu dvou let.

Udržitelnost je zohledňována ve třech rovinách:
Institucionální: jak budou jednotliví aktéři participovat na pokračování projektu ve svých organizacích.

Finanční: z jakých zdrojů budou aktivity financovány po ukončení podpory.

Politická: zda bude mít projekt i nadále podporu veřejných autorit, resp. jeho aspekty bude možné podpořit argumenty ve strategických dokumentech, dlouhodobých koncepcích atd. na úrovni regionální, národní i evropské.

9. Pravidlo horizontálních témat

Horizontální témata jsou specifikem strukturálních fondů. Jde v podstatě o průřezově uplatňované priority celospolečenského významu. Horizontální témata jsou tedy obsažena v každém operačním programu. Každý projekt by měl v určitém smyslu zohledňovat nejlépe všechna horizontální témata, která jsou bodově hodnocena.

Horizontální témata jsou následující:

- Využití informačních technologií
- Naplňování principu rovných příležitostí
- Zapojení místních iniciativ
- Udržitelný rozvoj

Poznámky

Informační technologie
prostor pro ženy

Jak na fundraising

Leona Hozová – Síť mateřských center

Dříve než začnete získávat finanční prostředky pro svou organizaci, musíte mít k dispozici osobu, která se této role ujme. V řadě organizací plní roli fundraiserů ředitelé, někde pomáhají projektoví manažeři, jinde dobrovolníci.

Každá organizace, která se však chce fundraisingem vážně zabývat, si musí nejdříve vyjasnit právní uspořádání, definovat srozumitelné poslání a cíle a mít průhledné systémy financování jednotlivých činností. Zároveň se musí rozhodnout, od koho a za jakých podmínek podporu přijme a jak s ní naloží. Problematika získávání finančních prostředků a dalších zdrojů patří k zásadním problémům nezávislého rozvoje organizací občanské společnosti. Hlavní, a často jedinou strategií mnoha organizací, je získávání grantů a dotací od domácích státních institucí, nejrůznějších nadací či zahraničních zdrojů. Dlouhodobý rozvoj organizace však vyžaduje věnovat stejné úsilí získávání podpory z dalších, zejména místních zdrojů. Místní správa a samospráva, podniky a samozřejmě jednotlivci totiž často chtějí napomoci řešení problémů věcnou podporou, časem, znalostmi i penězi.

Slovo *fundraising* je skloňováno ve stále více pádech. Co se pod tímto pojmem skrývá? Je oborem zahrnujícím různé metody a postupy, jak získat finanční a jiné prostředky na činnost organizací občanské společnosti. Je „vědou" o tom, jak přesvědčit druhé, že vaše organizace dokáže řešit důležité problémy a že je potřebnou součástí společnosti. V neposlední řadě jej vnímám jako nástroj, jehož pomocí lze druhé inspirovat k dobrým skutkům, přesvědčit je, že peníze nejsou všechno. Fundraising lze vnímat jako proces, v jehož rámci organizace získává dárce, kteří finančně či materiálně podporují její činnost. Jsem přesvědčena o tom, že fundraising je nesmírně důležitou součástí práce organizace a v mnohém rozhoduje o jejím úspěchu.

Každá organizace, i ta sebemenší, potřebuje k plnění předmětu činnosti peníze, aby uhradila náklady na projekt, připravila budoucí programy, zaplatila své zaměstnance, pokryla nájem kanceláře a všechny potřebné provozní náklady, mohla si dovolit nové technické vybavení, atd. Pokud organizace neseženе peníze, nemůže dělat svoji práci. V takovém případě přestává naplňovat společenské potřeby, kvůli nimž vznikla.

Chce-li být organizace vnímána jako úspěšná nejen v přítomnosti, ale také v budoucnu, je pravděpodobné, že bude rozšiřovat a rozvíjet svou činnost. Tím rozumím například zlepšování nabízených služeb: působit v dalších oblastech a regionech, provést výzkum, věnovat se kromě běžného poskytování služeb i kampaním ve prospěch veřejných zájmů, experimentovat a inovovat. To vše vyžaduje více peněz – peněz, které bude třeba sehnat.

Nejlepší je mít více zdrojů, z nichž organizace dostává prostředky. Mnohé organizace se však díky podpoře jedním hlavním dárcem lehce dostávají do stavu závislosti, kdy pouze jediná zamítnutá žádost o příspěvek může vyvolat finanční krizi. Rozšíření fundraisingové základny o další dárce takovou závislost omezí.

Fundraising není jen o získávání prostředků potřebných k aktuálnímu přežití. Dotýká se především toho, zda bude organizace životaschopná, stabilní a trvale udržitelná. Zde se do popředí dostává fundraisingový plán, kterému předchází strategický plán. Fundraisingový plán je týmovou záležitostí. Plánovat a realizovat by jej měla osoba fundraisera spolu s ostatními pracovníky organizace, včetně dobrovolníků.

Jak jsem již zmínila, v malých organizacích je především osoba fundraisera spojena s osobou ředitele či jiného člena výkonného týmu. Na fundraisera nejsou peníze a vedoucí pracovníci jsou odkázáni zastávat tuto klíčovou pozici sami.

Poznámky

Ano, narážím na otázku, kdy je vhodné fundraisera zaměstnat? Pokud se organizace rozhoduje, zda zaměstná fundraisera, záleží obvykle na finanční stránce – může si ho dovolit? Jaký vliv to bude mít na administrativní náklady organizace? Může si organizace, která chce dosahovat výsledků, rozvíjet se, být považována za uznávanou atp. dovolit fundraisera nezaměstnat? Nebude nepřítomnost osoby, která by se fundraisingu věnovala, znamenat, že organizace potřebné prostředky neseženе? Zpočátku se může zdát, že si fundraiser sotva vydělá na výplatu, někdy ani to ne. Zaměstnává-li organizace fundraisera poprvé, měla by na věc pohlížet v dlouhodobém horizontu. Zaměstnat fundraisera by mělo být vnímáno jako součást dlouhodobé strategie organizace a začít by měla tím, že mu pro každý rok stanoví cílovou částku či prostředky, které je třeba sehnat.

V případě, že organizace ještě nechce nastálo zaměstnat fundraisera na plný úvazek, může využít dalších možností. První z nich je dobrovolník. Organizace by měla zvážit, zda má dobrovolníka, který má čas a dovednosti, aby ho mohla na fundraisera zaškolit. Další možností je zaměstnat fundraisera na částečný úvazek, případně najmout někoho na určitou dobu, například na rok. Pokud vše půjde dobře, může danou osobu organizace zaměstnat či prodloužit smlouvu, v opačném případě nebude tolik vázána. Je však třeba počítat s tím, že fundraiser se musí zapracovat, seznámit se s prací organizace a začít získávat první zkušenosti a kontakty, aniž by v té době stihl mnoho dalšího. Výsledky, byť zpočátku malé, se však musí postupně dostavit, čímž se prokáže, že se věci vyvíjejí správným směrem.

Chceme-li obsadit pozici fundraisera, měli bychom si uvědomit, že by měl disponovat řadou důležitých dovedností a znalostí. Pokusím se tyto znalosti a dovednosti definovat:

1. **Musí být zapálený pro věc** – tento postoj je snad to nejdůležitější, co může fundraiser do své práce vnést. Pokud mu téma, jemuž se organizace věnuje, připadá důležité, může přesvědčit ostatní, že jde o důležitou věc, která naléhavě vyžaduje pozornost. To však neznamená, že musí být odborníkem na danou problematiku. Úplně stačí, když svým nadšením a zaujetím povzbudí a strhne ostatní, kteří pak dají svůj zápal pro věc najevo prostřednictvím daru. Podmínkou pro úspěšný začátek a hnacím motorem zároveň, je podpora týmu, který vnímá fundraising jako smysluplnou věc a dává to fundraiserovi najevo. V opačném případě se může velice rychle stát, že fundraiserovo počáteční nadšení pro věc opadne a dojde k vyčerpání.
2. **Musí být přesvědčivý** – na fundraiserovi záleží, do jaké míry přesvědčí dárce, aby podpořil zrovna jeho organizaci. Na dárce se hrne spousta nejrůznějších žádostí: mohou si vybrat, jak se svými penězi naloží. Věc dané organizace musí být přesvědčivě prezentována a musí stát za to. Bez dobrých komunikačních a obchodnických dovedností to prostě nejde. Je třeba umět působivě argumentovat, psát dopisy, které vzbudí zájem, a hovořit o daném tématu zajímavě jak na veřejnosti, tak v soukromí.
3. **Musí umět požádat** – představa, že by lidé skutečně žádali o peníze, vyvolává v mnohých neblahé pocity. Pokud to někomu dělá potíže, nechť se nevydává na dráhu profesionálního fundraisera, protože ve fundraisingu je zapotřebí umět účinně požádat o to, co potřebujete.
4. **Musí si věřit a umět přijmout odmítnutí** – když fundraiser žádá o podporu, musí z něj vyzařovat sebedůvěra. Působí-li dojmem, že se omlouvá či váhá, nic nedostane. Dobrý fundraiser musí být schopen vypořádat se i s odmítnutím, musí zkoušet žádat zas a znovu a musí být připraven poučit se ze získaných zkušeností.
5. **Musí říkat pravdu** – fundraiser nesmí lhát. Fakt, že potřebuje přesvědčit, vytváří nutkání neříkat celou pravdu nebo zveličovat význam a dosažené úspěchy organizace. Fundraiser se může dostat do situace, kdy bude přesvědčen o tom, že když podá informace o své organizaci takové, jaké doopravdy jsou, nebudou se zdát pro případné dárce přitažlivé a zvláštní, a fundraiser tedy nedostane žádnou podporu pro svoji organizaci. Vždy je však lepší mluvit pravdu, protože co je ve fundraisingu horší než obelhaný dárce?
6. **Musí disponovat schopností navazovat kontakty** – fundraiser, který již má řadu kontaktů je pro organizaci velkou výhodou. Pokud však nemá mnoho kontaktů, ale dost sebedůvěry, aby dokázal kohokoli požádat o to, co organizace potřebuje, a má-li schopnost navazovat nové vztahy, je to jistě ten správný člověk.

   Součástí fundraisingu je také udržování navázaných kontaktů s mnoha příznivci a dárci, z nichž si každý představuje, že má pro organizaci zvláštní význam. Fundraiseři by si měli vést záznamy o korespondenci a minulých darech dárců.
7. **Musí disponovat sociálními dovednostmi** – dobrý fundraiser potřebuje sebedůvěru, trpělivost a takt. Sebedůvěru proto, že sebejistá žádost se hůře odmítá. Trpělivost proto, aby

Poznámky

se dokázal vypořádat se zvláštními nároky některých dárců. Takt a srdečnost, aby dokázal tváří v tvář dárce požádat třeba o odkaz v závěti. Dobrý fundraiser se rád setkává s lidmi a rád s nimi pracuje. Shrnu-li to, fundraiser by měl umět dobře komunikovat, argumentovat, vyjednávat, ovlivňovat, reprezentovat. Musí myslet analyticky i kreativně, být proaktivní, být schopný plánovat a ovládat informační technologie a nástroje.

8. **Musí mít zformulovaný fundraisingový argument** – krátké a srozumitelné sdělení je nepostradatelným pomocníkem každého fundraisera. Fundraisingový argument je třeba předem pečlivě promyslet a připravit, často dokonce v několika variantách. Při setkání s dárcem už na rozmýšlení není čas.
9. **Musí být připraven na otázky dárců** – fundraiser musí být pohotový při odpovědích na otázky dárců. Ty mají víceméně podobný charakter:
   - Proč je činnost vaší organizace důležitá a proč je důležitější než činnost jiných?
   - Proč na ni potřebujete peníze?
   - Proč vám mám dát zrovna já?
   - Čeho konkrétně chcete dosáhnout za částku, kterou po mě žádáte?
   - Proč jste nepřišli před rokem? Proč nepřijdete za měsíc?
   - Proč na to nejdete jinak, proč to neděláte jinak?
   - Kolika lidem jste už pomohli?
   - V čem jste lepší než ti druzí?

Fundraiser, který nebude umět na takové otázky odpovědět, nejspíše u dárce neuspěje. Správně formulovaný argument by měl dárce získat, ne odradit a nabídnout řešení a východiska, ne vytvořit nové problémy. Zároveň by měl dát dárci najevo, že může pomoci a ne, že problému vlastně nerozumí. Při jeho formulaci není vhodné používat příliš odborné výrazy. Pro organizaci může být užitečné, když jí argumenty zformuluje osoba, která dobře vládne jazykem, ale o činnosti organizace ví jen málo.

Fundraiser by měl ovládat základní metody fundraisingu. Pokusím se je následně rozepsat dle efektivnosti, od nejúčinnější po nejméně účinné:

1. **Osobní setkání** – „Tváří v tvář" je prokazatelně nejúčinnější metodou fundraisingu. Fundraiser při něm může využít všech výhod osobní komunikace. Vyžaduje však důkladnou znalost principů úspěšného vyjednávání a dostatek zkušeností.
2. **Sbírka** – Pokud je dobře naplánována a předchází jí propagace, úspěch je zaručen. Příklady: Pomozte dětem, Světluška apod.
3. **Telefonická kampaň** – S potenciálním dárcem lze osobně hovořit a tato komunikace má mnoho výhod osobního jednání „tváří v tvář". Při citlivém zacházení je možné oslovit více lidí, než je možné stihnout je osobně navštívit.
4. **Poštovní kampaň** – Osobní kontakt je navázán pomocí dopisu. Bohužel tak nelze dosáhnout stejného účinku jako při osobním jednání. Na druhé straně je ovšem možné oslovit mnohem větší počet lidí. Zastánci tohoto přístupu znají různé zefektivňující metody. Může se jednat například o grafickou úpravu obálky.
5. **Pořádání akcí** – Fundraiser se může při jejich příležitosti osobně setkat a pohovořit s potenciálním dárcem. Většinou však, díky velkému počtu účastníků na akci, není čas se dárci věnovat delší dobu.
6. **Inzerce** – Kontakt mezi dárcem a organizací je anonymní. Výhodou je oslovení velkého počtu lidí, jde však o nejméně účinnou metodu.

Kromě finančních prostředků lze získávat také nové náměty pro strategické plánování organizace, pomoc při budování pracovního týmu, rozvoj základny dobrovolných spolupracovníků nebo podporu práce s veřejností a budování image organizace.

Po přečtení tohoto textu stojíme na úplném začátku cesty za fundraisingem. Již nyní víme, že bez kvalitních lidí to nejde: fundraising je týmovou záležitostí organizace. Po vytyčení všech zásad fundraisingu můžeme dále hledat konkrétní směry, jimiž případné dárce oslovíme. Máme jich na výběr hodně: od individuálních dárců, přes firemní fundraising, veřejnou správu, nadace české i zahraniční, programy Evropské unie, i samofinancování naší organizace. Nezapomeňte, že nejlepší cesta je cestou postupného stoupání, tzn. pokud zcela začínáte, stanovte si malé sousto, malý cíl.

Poznámky

Autoři a autorky

Kateřina Fialová

Autorka se zabývá otázkami spojenými s prosazováním ženských práv a genderové rovnosti v kontextu informační společnosti a nových technologií. Pracuje pro ženský program mezinárodní organizace Association for Progressive Communication (www.apcwnsp.org) jako koordinátorka projektu GenderIT.org. Projekt chce poukázat na dopady politických a technologických rozhodnutí týkajících se internetu a dalších informačních technologií na životy žen a poskytnout „know-how" k prosazování genderově citlivých informačních a komunikačních politik.

Ing. et Mgr. Leona Hozová

Pochází ze Zlína, je vdaná a je maminkou tří dětí. Absolvovala několik vysokých škol oborů sociologie, psychologie, andragogiky a ekonomiky. Všechny její diplomové práce se vždy týkaly oblasti řízení neziskového sektoru a lidských zdrojů.

V neziskovém sektoru se pohybuje již 14 let, a to ve funkci předsedkyně správní rady krajské neziskové organizace DOMINO, která pracuje ve Zlínském kraji a má přes 2 000 členů. V organizaci má na starosti převážně finanční řízení, projektové řízení a vzdělávání – převážně tvorbu akreditačních programů.

Od roku 2006 působí v prezidiu organizace Síť mateřských center, kde mám na starosti oblast vzdělávání, fundraisingu a finančního řízení. Zde také lektoruje vzdělávací semináře v oblasti fundraisingu, řízení neziskovek, lidských zdrojů a personálního managementu v NO.

Lektorská práce ji pohltila natolik, že přijala nabídku a začala vyučovat jako externí pedagog na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kde přednáší předměty Neziskové organizace a Marketing a management; v těchto oborech vede bakalářské a diplomové práce studentů.

Alexandra Jachanová Doleželová

Je absolventkou Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, oboru International Economic & Political Studies a oboru Politics & Society Anglo-amerického institutu liberálních studií. V Gender Studies, o.p.s. pracuje od září roku 2003. V současnosti je editorkou a šéfredaktorkou zpravodaje Rovné příležitosti do firem a koordinátorkou mezinárodní spolupráce projektu Půl na půl - Rovné příležitosti žen a mužů. Blíže se zajímá o téma rovných příležitostí žen a mužů ve firmách a na trhu práce obecně. Dále pracuje jako externí redaktorka v gitĚ (Genderové informační a tiskové agentuře).

Jana Konečná

Původně geoložka, ale profesí především účetní a daňová poradkyně. Poprvé publikovala roku 2002 příručku pro cizince žijící u nás *Guide to Living in the Czech Republic*. Nyní provozuje internetovou poradnu pro podnikatele www.jakpodnikat.cz.

Mgr. Markéta Kristová

Tématem žen a informačních technologií se zabývá ve své doktorandské práci, kterou zpracovává na katedře sociologie FF UK, a na osvětových stránkách Zkus IT (www.zkusit.cz). Kromě těchto stránek se věnuje tvorbě a správě dalších webů (např. UNHCR www.unhcr.cz, Poradna pro občanství, občanská a lidská práva www.poradna-prava.cz), působí jako lektorka kursů ICT v rámci projektu Společnosti přátelská rodině a snaží se vychovávat dcery Julii a Josefínu (bez ohledu na stereotypy). V letech 2000 – 2005 byla webeditorkou české redakce BBC (www.bbc.cz). V roce 1997 stála u zrodu

internetových stránek Českého rozhlasu 7 – Radio Praha, kde v roce 1998 založila osvětové stránky o romské menšině (www.romove.cz).

Linda Sokačová

Je absolventkou oboru sociologie a sociální politika na FSV UK. V současné době působí jako ředitelka Gender Studies, o.p.s. pro rozvoj a strategické plánování a zároveň vede projekt *Půl na půl*. Podílí se rovněž na pořádání *Soutěže o nejlepší firmu s rovnými příležitostmi pro ženy a muže v ČR* a na projektu *Společnost přátelská rodině*, který se mj. zaměřuje na vzdělávání rodičů na mateřské či rodičovské dovolené v oblasti ICT, fundraisingu a podnikání. Nepravidelně přispívá na feminismus.cz a do dalších internetových i tištěných médií včetně odborných periodik zaměřených na sociologii. Zpracovává genderové analýzy a přednáší na téma rovných příležitostí a postavení žen ve společnosti.

Marek Tichý

Autor pracuje jako nezávislý konzultant v oblasti IT pro neziskové organizace v Velké Británii (čímž se živí) a v ČR (čímž se baví). Oblastí ochrany soukromí se začal intenzivně zabývat jako koordinátor projektu Lidská práva a technologie sdružení s nezapamatovatelným názvem Iuridicum Remedium. Tato neziskovka typu watchdog každoročně uděluje anticeny největším slídilům, které může do soutěže nominovat kdokoliv na stránce www.slidilove.cz.

Anna Valouchová

Anna Valouchová je absolventkou FF UK, obor anglistika-amerikanistika a norština. Strávila rok na univerzitě NTNU v norském Trondheimu na katedře interdisciplinárních kulturních studií. Kromě studia norštiny a aplikované lingvistiky se zde blíže seznámila s genderovou tematikou, především v severském kontextu a věnovala se i tématu informačních a komunikačních technologií a médií. V současnosti pracuje v Gender Studies o.p.s v projektu EQUAL, mj. na prosazování konceptu aktivního otcovství. Jejím celoživotním zájmem jsou cizí kultury a komunikace s nimi a mezi nimi – proto studium jazyků a láska k cestování.

Lenka Zemanová

Maminka pětileté dcery Marie. V současné době pracuje ve výzkumném, informačním a vzdělávacím centru pro umění a kulturu ProCulture. Do června 2006 pracovala jako projektová manažerka společnosti Cross Czech a.s., soukromé firmy, která radí klientům z podnikatelského, neziskového i veřejného sektoru v psaní projektů pro strukturální fondy a komunitární programy EU v oblasti vzdělávání, kultury, informačních technologií a životního prostředí. Kromě krátkého pobytu ve veřejném sektoru (Vysoká škola umělecko-průmyslová) pracovala v minulosti jako projektová manažerka v neziskové organizaci, i jako nezávislá produkční v oblasti kultury. Doménou její práce bylo psaní a management projektů pro neziskové organizace a nezávislé umělecké projekty (art management). Počátky její práce jsou ukotveny v pětiletém působení u amerických nadací v České republice, konkrétně Environmental Partnership for Central Europe (nyní Nadace Partnerství) a Charles Stewart Mott Foundation (nyní Flint Michigan).

Gender Studies, o.p.s.

Gender Studies, o.p.s. je nevládní neziskovou organizací, která slouží především jako informační, konzultační a vzdělávací centrum v otázkách vztahů mužů a žen a jejich postavení ve společnosti. Cílem organizace je shromažďovat a dále zpracovávat a rozšiřovat informace související s genderovou tématikou. Prostřednictvím specifických projektů GS aktivně ovlivňuje změny týkající se rovných příležitostí v různých oblastech jako jsou například institucionální mechanismy, trh práce, politická participace žen, informační technologie apod. GS také provozuje knihovnu obsahující množství publikací a materiálů k feminismu, gender studies, právům žen a mužů atp.

Poskytujeme:

- konzultace v oblasti slaďování osobního/ rodinného a pracovního života (work/life balance), postavení žen a mužů na trhu práce a rovnosti příležitostí žen a mužů
- informační servis pro genderovou problematiku: slaďování osobního/ rodinného a pracovního života, postavení žen v řídících pozicích, vzdělávání v oblasti rovných příležitostí pro ženy a muže, účast žen v rozhodovacích procesech a politice
- vydávání a distribuci zpravodaje Rovné příležitosti do firem
- knihovnické a informační služby v genderové tématice: největší knihovna zaměřená na genderovou tématiku a rovné příležitosti pro ženy a muže ve střední Evropě (7 tisíc titulů)
- přednášky, školení a semináře na téma rovné příležitosti pro ženy a muže (trh práce, diskriminace, politika, právo, ICT apod.)

Síť mateřských center o.s.

Občanské sdružení Síť mateřských center vzniklo v roce 2001 na základě potřeby mateřských center, která vyplynula ze zkušeností jejich dlouhodobé spolupráce.

Síť MC posiluje hodnoty rodiny, úlohy rodičů a mateřskou roli ženy ve společnosti, podporuje právní ochranu rodiny, mateřství a rovných příležitostí pro všechny. Síť poskytuje svým členům podporu a metodické vedení, pomáhá vzniku nových mateřských center, koordinuje společné projekty MC v České republice, pořádá vzdělávací a PR akce, hledá finanční zdroje na služby Sítě MC i na podporu projektů v jednotlivých centrech.

Síť spolupracuje se státními i nestátními organizacemi, se státní správou a samosprávou i se zahraničními subjekty podobného zaměření. Rut Kolínská je členkou Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů.

Mateřská centra jsou založena na principu rodinné svépomoci, zřizují je zpravidla matky na mateřské dovolené, které se zároveň podílejí na jejich samosprávě a zajišťují programy. Centra poskytují rodinám nové alternativní služby.

Členem Sítě MC se může stát mateřské centrum (bez ohledu na právní subjektivitu), které je otevřené a dostupné všem sociálním skupinám bez ohledu na původ a rasu. Členská základna přesáhla polovině roku 2007 počet 220 MC po celé ČR.

Osvědčeným prostředkem v úsilí zlepšovat podmínky života rodin se staly **kampaně Sítě MC**:

Společnost přátelská rodině – kampaň na posílení rodiny ve společnosti a na podporu prorodinné politiky.

Jak se žije s kočárky – kampaň na zlepšení mobility s kočárkem ve městě.

Dětská hřiště dnes a příště – kampaň ke zkvalitnění veřejných prostranství měst a obcí.

Táta dneska frčí – kampaň na posílení role otce, aktivace otců a jejich vtažení do života rodin a do mateřských center.

Besedy u kulatých stolů – kampaň na podporu spolupráce MC a obcí.

Síť mateřských center o.s.
Hradební 3
110 00 Praha 1
Telefon: 224 826 585
E-mail: info@materska-centra.cz
www.materska-centra.cz
IČO: 26545136
č.ú. 51-0888700287/0100

Společnost přátelská rodině

Společnost přátelská rodině je společným dvouletým projektem (2005 – 2007) **Sítě mateřských center a Gender Studies, o.p.s.**, který přispívá k větší flexibilitě českého trhu práce. Cílem je zlepšování zaměstnavatelnosti ohrožených skupin, jimiž jsou v tomto případě matky s malými dětmi a ženy v předdůchodovém věku, a odbourávání genderových stereotypů na straně zaměstnavatelů.

Zaměstnavatelé jsou k prosazování programů na podporu rovných příležitostí pro ženy a muže motivováni soutěží ***Společnost přátelská rodině***. Ta nenásilnou formou propaguje tyto programy a zároveň zaměstnavatele, kteří aktivně ve svých podnicích rovné příležitosti prosazují. Projekt bude zakončen konferencí zaměřenou především na klíčové hráče na trhu práce – na zaměstnavatele a samozřejmě i na odbornou veřejnost.

Pro matky s malými dětmi a ženy v předdůchodovém věku bylo připraveno přes 30 vzdělávacích kurzů a interaktivní webová stránka www.jaknaIT.cz, obojí zaměřené na zvýšení dovedností v oblasti informačních technologií a podnikání.

K vyššímu uplatnění ohrožených cílových skupin na trhu práce přispívají také semináře o rovných příležitostech pro ženy a muže určené úřadům práce.

Webové stránky www.jaknaIT.cz obsahují informace pro matky na rodičovské dovolené, které si začínají v tomto složitém životním období hledat zaměstnání, a pro ženy po padesáti letech věku, které jsou podobně ohroženou skupinou na trhu práce. Jsou zde informace od těch nejzákladnějších, týkajících se práv nezaměstnaných a rodičů na rodičovské dovolené, přes praktické – jak správně sestavit curriculum vitae, motivační dopis, jak a kde je možné zvýšit si kvalifikaci, či jak najít správný jazykový kurz. Na webu lze najít také všechny dostupné informace o e-learningu.

Projekt je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Více informací: http://www.jaknaIT.cz.

Bezplatná právní poradna „Půl na půl“

Máte problémy s diskriminací na trhu práce z důvodu pohlaví či věku? Obraťte se na bezplatnou právní poradnu Gender Studies „Půl na půl“.

Telefonická právní poradna:

úterý od 9:00 do 11:00
p**átek od 16:30 do 18:30**
Telefony: **224 913 350 nebo 774 913 350.**

V průběhu celého týdne je možné navštívit on-line právní poradnu na www.rovneprileztosti.cz nebo poslat písemný dotaz na pravo@genderstudies.cz.

Více informací:
Magdalena Hornová
Gender Studies, o.p.s.
Gorazdova 20
120 00 Praha
224 913 350
library@genderstudies.cz

Právní poradna „Půl na půl“ je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Informační technologie – prostor pro ženy
Vydává Síť MC v ČR a Gender Studies, o.p.s. v roce 2007.

Síť MC v ČR, Hradební 3, 110 00 Praha 1.
Gender Studies, o.p.s., Gorazdova 20, 120 00 Praha 2.

http://www.jaknaIT.cz
http://www.genderstudies.cz
http://www.materska-centra.cz

Evropský sociální fond napomáhá rozvoji zaměstnanosti podporou zaměstnatelnosti, podnikatelského ducha, rovných příležitostí a investic do lidských zdrojů.

Editorka: Linda Sokačová
Autoři a autorky: A. Jachanová Doleželová, K. Fialová, L. Hozová, J. Konečná, M. Kristová, L. Sokačová, M. Tichý, A. Valouchová, L. Zemanová.
Jazykové korektury: Alena Králíková

ISBN: 978-80-86520-00-1